

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

PLİCKERS UYGULAMASIYLA 7. SINIF TÜRKÇE DERSİNDE ATASÖZÜ VE DEYİM ÖĞRETİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Burhan ÖZÇELİK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇAKMAK

Hatay-2024

T.C.

**HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**PLİCKERS UYGULAMASIYLA 7. SINIF TÜRKÇE
DERSİNDE ATASÖZÜ VE DEYİM ÖĞRETİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Burhan ÖZÇELİK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇAKMAK

Hatay-2024

ONAY

BURHAN ÖZÇELİK tarafından hazırlanan “**PLİCKERS UYGULAMASIYLA 7. SINIF TÜRKÇE DERSİNDE ATASÖZÜ VE DEYİM ÖĞRETİMİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile **TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

25/10/2024

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇAKMAK (Tez Danışmanı - Başkan)	
Doç. Dr. Fatih TANRIKULU (Üye)	
Doç. Dr. Ömer Faruk KADAN (Üye)	

Burhan ÖZÇELİK Tarafından Hazırlanan “**PLİCKERS UYGULAMASIYLA 7. SINIF TÜRKÇE DERSİNDE ATASÖZÜ VE DEYİM ÖĞRETİMİ**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Doç. Dr. Sinan ERDOĞAN
Enstitü Müdürü

T. C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.
(25/10/2024)

Burhan ÖZÇELİK

ÖNSÖZ

Atasözleri ve deyimler kültür hazinemizin önemli unsurlarıdır. Az ve öz söz söylenmek istenildiğinde atasözleri ve deyimlerden yararlanılır. Atasözleri ve deyimler etkili iletişimin önemli bileşenidir. Atasözleri ve deyimlerin edinimi ve aktif kullanımı Türkçe öğretiminde önemli bir nitelik taşır. Geleneksel yöntemler dışında yer alan Web 2.0 araçlarından Plickers uygulaması son yıllarda öğretim ortamlarında kullanılmakta, Plickers’la ilgili öğretmen ve öğrenciler olumlu görüşler bildirmektedir. Çalışmada kültürümüzün öğelerinden olan atasözleri ve deyimlerin Plickers uygulaması aracılığıyla öğretiminin ve Plickers’la ilgili öğretmenlere örnek bir kullanım sunulmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışma Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu araştırmanın genel amacı çeşitli değişkenler açısından Plickers uygulamasının ölçme ve değerlendirme aracı olarak atasözü ve deyim öğretiminde kullanımını incelemektir.

Çalışmanın birinci bölümü olan “Giriş” bölümünde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlerine, amacına, önemine, ilgili araştırmalarına, sınırlılıklarına, sayılıtlarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü olan “Kavramsal Çerçeve” bölümünde atasözlerine, atasözleriyle ilgili tanımlara, atasözlerinin biçim, anlam, işlevsel özelliklerine, deyimlere, deyimlerle ilgili tanımlara, deyimlerin biçim, anlam, işlevsel özelliklerine, atasözleriyle deyimlerin karşılaştırmasına, atasözleri ve deyimlerin benzer, farklı yönlerine, atasözleri ve deyimlerin ana dili öğretimindeki önemine, Türkçe Öğretim Programındaki yerine, Web 2.0 araçlarına ve Plickers’ın kullanımına yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan “Yöntem” bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği alt başlıklarına yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan “Bulgular” bölümünde alt problemlere yönelik elde edilen nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümü olan “Tartışma, Sonuç ve Öneriler” bölümünde ise çalışmadan elde edilen sonuçlar ele alınmış ve alan yazın incelenerek benzerlikleri açısından incelenmiş ve çalışmanın sonundan ise bazı önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamın her aşamasında bana yol gösteren, desteğini hiç esirgemeyen, disiplinli çalışma anlayışı, erdemi ve sabrıyla süreci en iyi ve en verimli şekilde yürütmemi sağlayan değerli danışmanım Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇAKMAK’a teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Desteğini ve sevgisini hayatımın her alanında hissettiğim sevgili aileme sonsuz teşekkürler.

PLICKERS UYGULAMASIYLA 7. SINIF TÜRKÇE DERSİNDE ATASÖZÜ VE DEYİM ÖĞRETİMİ

Burhan ÖZÇELİK

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2024

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇAKMAK

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı, çeşitli değişkenler açısından Plickers uygulamasının atasözü ve deyim öğretiminde kullanımını incelemektir. Bunun yanı sıra Web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasıyla soru çözme sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Tarama modelinde yapılan araştırmada, çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında Hatay'ın merkez ilçesi olan Antakya'da bir devlet okulunda 7. sınıfta öğrenim gören 17 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri, Kişisel Bilgi Formu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testi ile toplanmıştır. Araştırmacı görev yaptığı devlet okulunda, altı hafta boyunca uygulama yapmıştır. İlk hafta Plickers uygulamasıyla ilgili öğrencilere bilgi verilmiş ve Plickers'la ilgili örnek uygulama yapılmıştır. Beş hafta boyunca öğretim programında belirlenen kazanımlar doğrultusunda ders kitabı, defter, kalem gibi ders araç ve gereçleri kullanılmadan yalnızca etkileşimli tahta kullanılarak atasözleri ve deyimler konusu etkileşimli tahta üzerinden kavratılmıştır. Atasözleri ve deyimler konusunun öğretimi, atasözü ve deyimlerin anlatım zenginliğini, anlam inceliklerini ortaya koymak için hazırlanan öğretim materyali MS Word dosyası haline getirilip etkileşimli tahta ekranına yansıtılarak öğretim faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Beş haftalık uygulama süreci boyunca her hafta atasözleriyle ilgili on sorudan ve deyimlerle ilgili on sorudan oluşan başarı testleri, Plickers uygulamasıyla etkileşimli tahta ekranına yansıtılarak uygulanmıştır. Beşinci haftanın sonunda atasözleriyle ilgili toplamda beş testin (50 soru) sonuçları MS EXCEL dosyasında birleştirilmiş ve Atasözleri Başarı Testi olarak

adlandırılmıştır. Benzer durum deyimlerin için de yapılarak beş haftalık uygulama sonunda beş testin (50 soru) sonuçları MS EXCEL dosyasında birleştirilmiş ve Deyimler Başarı Testi olarak adlandırılmıştır. Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanları ile Deyimler Başarı Testi puanları arasındaki farklılaşma; öğrencilerin atasözleri ve deyimlere yönelik başarılarını belirlemek amacıyla oluşturulan başarı testleri ile cinsiyet, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde öğrencinin okuduğu kitap sayısı, okuma alışkanlığı düzeyi, Türkçe ders notu arasındaki farklılaşma, IBM SPSS 25 paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan normallik testleri sonucunda, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenerek parametrik analizler yapılmıştır. Atasözleri Başarı Testi puanları ile Deyimler Başarı Testi puanları arasındaki farklılığa ilişkin t-testi; cinsiyet değişkeni için t-testi; babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi ve okuma alışkanlığı düzeyi değişkenleri için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Atasözleri ve deyimler başarı testlerinin sonucu ile son bir yıl içinde okunan kitap sayısı ve Türkçe ders notu arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi ortalamasının 3,64; Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi ortalamasının 4,29 olduğu saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin Plickers kullanılarak gerçekleştirilen deyim öğretiminde daha başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri ve Deyimler Başarı Testlerindeki öğrenci puanlarının cinsiyet, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanlarının son bir yıl içinde okunan kitap sayısı, okuma alışkanlığı düzeyi ve Türkçe ders notu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre genel olarak öğrencilerin okuma alışkanlığı düzeyleri ile atasözleri ve deyim başarılarının doğru orantılı olduğu; öğrencilerin Türkçe ders notu ve atasözleri, deyim başarılarının arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; öğrencilerin son bir yıl içinde okuduğu kitap sayısı ile atasözleri ve deyim başarılarının arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğu mobil öğrenme uygulamalarını eğlenceli bulduğunu (f=12), Plickers uygulaması sayesinde Türkçede soru çözmenin keyifli hale

geldiğini(f=8) ifade etmiştir. Öğrencilerin büyük bir bölümü geleneksel ders anlatım sürecine göre Plickers uygulamasıyla atasözleri ve deyimlerin öğretiminin daha iyi, daha eğlenceli bulunduğunu(f=15) ifade etmiştir. Öğrencilerin tamamına yakınının Plickers'ın diğer derslerde kullanılabileceğine dair görüş bildirdiği(f=16), Matematik(f=3), Sosyal Bilgiler(f=1), Din Kültürü(f=1), Fen Bilimleri(f=1) derslerinde kullanılmasının yararlı olacağına dair görüş bildirdiği anlaşılmıştır. Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönlerle ilgili öğrenci görüşleri sorulduğunda öğrencilerin çoğunluğu, Plickers uygulamasında yer alan soruların fotoğraf, resim, görsel, video ve tablo içerebileceğini (f=6) ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atasözü öğretimi, deyim öğretimi, eğitim teknolojisi, Plickers, Web 2.0 araçları, öğrenci görüşü.

TEACHING PROVERBS AND IDIOMS IN 7TH GRADE TURKISH COURSES WITH PLICKERS APPLICATION

Burhan ÖZÇELİK

Turkish and Social Sciences Education Department, Master's Thesis, 2024

Advisor: Assoc. Prof. Hüseyin ÖZÇAKMAK

ABSTRACT

The general aim of this research was to examine the use of the Plickers application in teaching proverbs and idioms in terms of various variables. In addition, it was aimed to obtain the student opinions on the question-solving process with the Plickers application, among Web 2.0 tools. The research employed the screening model, and the study group was created through convenience sampling, one of the purposeful sampling methods. The study group consisted of 17 seventh-grade students studying in Antakya, the central district of Hatay, in the 2023-2024 academic year. The data were collected via Personal Information Form, Semi-Structured Interview Form, Proverbs Achievement Test and Idioms Achievement Test. The researcher carried out the implementation for six weeks in a state school where he worked. In the first week, the students were informed about the Plickers application and a sample application was made about Plickers. For five weeks, the subject of proverbs and idioms was taught through the interactive board without using course materials and equipment such as textbooks, notebooks and pencils in line with the learning outcomes expressed in the curriculum. To teach the subject of proverbs and idioms, the teaching material prepared for revealing the richness of expression and subtlety of meaning of proverbs and idioms was converted into an MS Word file and reflected on the interactive board screen. During the five-week implementation period, achievement tests consisting of ten questions on proverbs and ten questions on idioms were applied every week by reflecting them on the interactive board screen using the Plickers application. At the end of the fifth week, the results of a total of five tests (50 questions) on proverbs were combined in an MS EXCEL file and named as the Proverbs Achievement Test. A similar situation was done for idioms and at the end of the five-

week application, the results of five tests (50 questions) were combined in an MS EXCEL file and named as the Idioms Achievement Test. The differentiation between the students' Proverbs Achievement Test scores and the Idioms Achievement Test scores; The achievement tests designed to determine the students' success towards proverbs and idioms were analyzed with the help of IBM SPSS 25 package program for the differences between gender, father's school grade graduated, mother's school grade graduated, average monthly income level of the family, the number of books the student has read in the last year, reading habit level, Turkish course grade. As a result of the normality tests, it was determined that the data showed a normal distribution and parametric analyses were performed. T-test was applied for the difference between Proverbs Achievement Test scores and Idioms Achievement Test scores; t-test for gender variable; one-way analysis of variance (ANOVA) was applied for the variables of father's school grade graduated, mother's school grade graduated, average monthly income level of the family and reading habit level. Pearson Correlation Analysis was conducted to determine the relationship between the results of the proverbs and idioms achievement tests and the number of books read in the last year and Turkish course grade. As a result of the study, it was determined that the average of the Proverbs Achievement Test applied using Plickers was 3.64; and the average of the Idioms Achievement Test applied using Plickers was 4.29. Accordingly, it is understood that the students were more successful in learning idioms using Plickers. It was found that the student scores in the Proverbs and Idioms Achievement Tests applied using Plickers did not show any significant difference between the variables of gender, the school grade the father graduated from, the school grade the mother graduated from, and the average monthly income level of the family. It was determined that the student scores in the proverbs and idioms achievement tests showed significant differences according to the variables of the number of books read in the last year, reading habit level, and Turkish course grade. Accordingly, it was found that in general, the students' reading habit levels and their proverbs and idioms success were directly proportional; that there was a positive and significant relationship between the students' Turkish course grade and their proverbs and idioms success; It was determined that there was a positive and significant relationship between the number of books students read in the last year and their success in proverbs and idioms. When the student opinions were examined, most of the students stated that they found mobile learning applications

entertaining (f=12) and that solving questions in Turkish became enjoyable thanks to the Plickers application (f=8). A large portion of the students stated that they found the teaching of proverbs and idioms better and more enjoyable with the Plickers application compared to the traditional lesson process (f=15). It was observed that almost all of the students stated that Plickers could be used in other courses (f=16) and that it would be useful to use it in Mathematics, Social Studies, Religious Culture, and Science courses. When the student opinions were asked about the aspects that needed to be improved in the lesson process with the Plickers application, the majority of the students stated that the questions in the Plickers application could include photographs, pictures, visuals, videos, and tables (f=6).

Keywords: Proverb teaching, idiom teaching, educational technology, Plickers, Web 2.0 tools, student opinion.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ	xiv
EKLER LİSTESİ	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ, AMACI VE ÖNEMİ

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	17
1.2. Problem Cümlesi	23
1.3. Alt Problemler	23
1.4. Araştırmanın Amacı.....	24
1.5. Araştırmanın Önemi	24
1.6. İlgili Araştırmalar	25
1.6.1. Atasözleri ve Deyimlerle İlgili Araştırmalar	25
1.6.2. Web 2.0 Araçlarıyla İlgili Araştırmalar.....	32
1.7. Sınırlılıklar	37
1.8. Sayıtlar	37
1.9. Tanımlar	37

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Atasözleri.....	38
2.1.1. Tanım.....	39
2.1.2. Atasözlerinin Biçim Özellikleri.....	41
2.1.3. Atasözlerinin Anlam Özellikleri.....	48
2.1.4. Atasözlerinin İşlevsel Özellikleri	52
2.2. Deyimler	56
2.2.1. Tanım.....	56

2.2.2. Deyimlerin Biçim Özellikleri	57
2.2.3. Deyimlerin Anlam Özellikleri	59
2.2.4. Deyimlerin İşlevsel Özellikleri	60
2.3. Atasözleri ile Deyimlerin Karşılaştırılması	61
2.4. Atasözleri ve Deyimlerin Benzer Yönleri	61
2.5. Atasözleri ve Deyimlerin Farklı Yönleri	61
2.6. Atasözleri ve Deyimlerin Ana Dili Öğretimindeki Önemi	62
2.7. Atasözleri ve Deyimlerin Türkçe Öğretim Programlarındaki Yeri	64
2.8. Web 2.0 Araçları	67
2.9. Plickers'ın Kullanımı	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	82
3.2. Çalışma Grubu	82
3.3. Verilerin Toplanması	83
3.3.1. Nitel Verilerin Toplanması	83
3.3.2. Nicel Verilerin Toplanması	84
3.4. Veri Toplama Araçları	86
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	86
3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	86
3.4.3. Atasözleri Başarı Testi	87
3.4.4. Deyimler Başarı Testi	89
3.5. Verilerin Analizi	91
3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	92

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Nicel Bulgular	94
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	94
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	95
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	95

4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	96
4.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	97
4.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	98
4.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	98
4.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	99
4.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	99
4.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	100
4.1.11. On birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	101
4.1.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	102
4.1.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	103
4.1.14. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	103
4.1.15. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	104
4.2. Nitel Bulgular.....	105
4.2.1. On Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	105

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	118
5.2. Öneriler	122
KAYNAKÇA	124
EKLER.....	133

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Eğitim Alanında Kullanılan Web 2.0 Araçları	20
Tablo 2. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Demografik Bilgileri.....	83
Tablo 3. Kaynaklardan Alınan Atasözü Sayısı	87
Tablo 4. Kaynaklardan Alınan Atasözlerinin Ortak ve Varyantları Listeden Çıkarıldıktan Sonraki Sayısı	88
Tablo 5. Atasözleri Öğretiminde ve Testinde Kullanılan Atasözleri Sayısı	89
Tablo 6. Kaynaklardan Alınan Deyim Sayısı.....	90
Tablo 7. Kaynaklardan Alınan Deyimlerin Ortak ve Varyantları Listeden Çıkarıldıktan Sonraki Sayısı	90
Tablo 8. Deyim Öğretiminde ve Testinde Kullanılan Deyim Sayısı.....	91
Tablo 9. Öğrencilerin Atasözü ve Deyim Başarılarının Bağımlı Gruplar t-testi Sonuçları	94
Tablo 10. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	95
Tablo 11. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması	95
Tablo 12. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	96
Tablo 13. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması	96
Tablo 14. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	97
Tablo 15. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Aylık Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması	97
Tablo 16. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Aylık Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	97
Tablo 17. Atasözleri Başarı Testi Puanı ve Okunan Kitap Sayısı Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi	98

Tablo 18. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşması	98
Tablo 19. Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	99
Tablo 20. Atasözleri Başarı Testi Puanı ve Türkçe Ders Notu Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi	99
Tablo 21. Deyimler Başarı Testi Puanının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması	100
Tablo 22. Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması	100
Tablo 23. Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	101
Tablo 24. Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması	101
Tablo 25. Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	102
Tablo 26. Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Aylık Gelire Göre Farklılaşması	102
Tablo 27. Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Aylık Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	102
Tablo 28. Deyimler Başarı Testi Puanı ve Okunan Kitap Sayısı Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi	103
Tablo 29. Öğrencinin Deyimler Test Başarısının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşması	103
Tablo 30. Öğrencinin Deyimler Test Başarısının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	104
Tablo 31. Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi Puanı ve Türkçe Notu Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi	104

Tablo 32. Derslerde Mobil Öğrenme Araçlarının Kullanımıyla İlgili Öğrenci Görüşleri	105
Tablo 33. Plickers Uygulamasının Derse Katılıma Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri	107
Tablo 34. Plickers Uygulamasının Geliştirilmesi Gereken Yönleriyle İlgili Öğrenci Görüşleri	111
Tablo 35. Geleneksel Ders Anlatım Süreciyle Karşılaştırıldığında Plickers Uygulamasıyla Atasözleri ve Deyimlerin Öğretiminin Avantajları İle İlgili Öğrenci Görüşleri.....	113
Tablo 36. Plickers Uygulamasının Başka Derslerde Kullanımıyla İlgili Öğrenci Görüşleri	115

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Plickers Bilgisayar Ekranı Ana Sayfa Görüntüsü (Plickers, 2024).....	55
Şekil 2: Plickers Android Telefon Ekranı Ana Sayfa Görüntüsü (Plickers, 2024).....	56
Şekil 3: Plickers “New Classes” Sekmesi (Plickers, 2024).....	56
Şekil 4. Sınıf Listesi (Plickers, 2024).	72
Şekil 5. Plickers “Your Library” Sekmesi (Plickers, 2024).	72
Şekil 6. Plickers “Add to Queue” Sekmesi (Plickers, 2024).	73
Şekil 7. Plickers “Get Plickers Cards” Sekmesi (Plickers, 2024).....	73
Şekil 8. Plickers Kartı (Plickers, 2024).....	74
Şekil 9. Plickers Öğrenci Kartı (Plickers, 2024).....	74
Şekil 10. Etkileşimli Tahta Ekranına Yansıtılan Sorunun Ekran Alıntısı (Plickers, 2024).....	75
Şekil 11. Öğrencilerin Soruları Yanıtlaması (Plickers, 2024).	75
Şekil 12. Tarama Anında Alınan Ekran Görüntüsü (Plickers, 2024).	76
Şekil 13. Yanıtların Taratılması Sırasında Etkileşimli Tahta Ekranı (Plickers, 2024).	76
Şekil 14. Reveal Answer Seçeneği Sonrasındaki Ekran Alıntısı (Plickers, 2024). ...	77
Şekil 15. “Reveal Answer” Seçeneği Sonrasında Telefondan Alınan Ekran Görüntüsü (Plickers, 2024).....	77
Şekil 16. “Reports” Menüsünde Çözülen Testle İlgili Ekran Alıntısı (Plickers, 2024).....	78
Şekil 17. “Scoresheet” Sekmesinden Alınan Öğrenci Genel Sonuç Çıktısı (Plickers, 2024).....	79
Şekil 18. “Scoresheet” Sekmesinden Alınan Öğrenci Sonuç Çıktısı (Plickers, 2024).	80
Şekil 19. “Scoresheet” Sekmesinden Alınan Öğrenci Sonuç Çıktısı (Plickers, 2024).	81

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Mobil Öğrenme Araçlarının Eğlenceli Olduğuna Dair Öğrenci L'nin Görüşü.....	91
Resim 2: Mobil Öğrenme Araçlarının Eğlenceli Olduğuna Dair Öğrenci F'nin Görüşü.....	91
Resim 3: Mobil Öğrenme Araçlarının Eğlenceli Olduğuna Dair Öğrenci P'nin Görüşü.....	91
Resim 4: Mobil Öğrenme Araçlarının Derse Katılımı Arttırdığına Dair Öğrenci J'nin Görüşü.....	91
Resim 5: Mobil Öğrenme Araçlarının Derse Katılımı Arttırdığına Dair Öğrenci A'nın Görüşü.....	91
Resim 6: Mobil Öğrenme Araçlarının Zamandan Tasarruf Sağladığına Dair Öğrenci M'nin Görüşü.....	92
Resim 7: Mobil Öğrenme Araçlarının Kullanımının Kolay Olduğuna Dair Öğrenci R'nin Görüşü.....	92
Resim 8: Türkçede Soru Çözmenin Keyifli Hale Geldiğini Belirten Öğrenci C'nin Görüşü.....	93
Resim 9: Türkçede Soru Çözmenin Keyifli Hale Geldiğini Belirten Öğrenci E'nin Görüşü.....	93
Resim 10: Türkçede Soru Çözmenin Keyifli Hale Geldiğini Belirten Öğrenci L'nin Görüşü.....	93
Resim 11: Plickers Uygulaması Sayesinde Derse Katılımın Arttığını Belirten Öğrenci M'nin Görüşü.....	94
Resim 12: Plickers Uygulaması Sayesinde Derse Katılımın Arttığını Belirten Öğrenci O'nun Görüşü.....	94
Resim 13: Plickers Uygulaması Sayesinde Derse Katılımın Arttığını Belirten Öğrenci R'nin Görüşü.....	94
Resim 14: Plickers Uygulaması Sayesinde Konuyu Daha İyi Öğrendiğine Dair Öğrenci K'nin Görüşü.....	94
Resim 15: Plickers Uygulaması Sayesinde Konuyu Daha İyi Öğrendiğine Dair Öğrenci D'nin Görüşü.....	94
Resim 16: Plickers Uygulaması Sayesinde Oyun Oynuyormuş Gibi Eğlenip Öğrendiklerine Dair Öğrenci P'nin Görüşü.....	95
Resim 17: Plickers Uygulaması Sayesinde Eğlenip Öğrendiklerine Dair Öğrenci J'nin Görüşü.....	95
Resim 18: Fotoğraf, Görsel İçeren Soruların da Olması Gerekliğini İfade Eden Öğrenci D'nin Görüşü.....	96
Resim 19: Görsel, Video, Tablo, Grafik İçeren Soruların da Olması Gerekliğini İfade Eden Öğrenci M'nin Görüşü.....	97
Resim 20: Karekodların Daha Kalın Kağıtlardan Oluşması Gerekliğini Belirten Öğrenci P'nin Görüşü.....	97
Resim 21: Karekodların Daha Kalın Kağıtlardan Oluşması Gerekliğini Belirten Öğrenci F'nin Görüşü.....	97
Resim 22: Plickers'in Geliştirilmesi Gereken Bir Yönünün Olmadığını Düşünen Öğrenci E'nin Görüşü.....	97
Resim 23: Plickers'in Geliştirilmesi Gereken Bir Yönünün Olmadığını Düşünen Öğrenci L'nin Görüşü.....	97

Resim 24: Plickers’ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci K’nin Görüşü.....	98
Resim 25: Plickers’ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci P’nin Görüşü.....	99
Resim 26: Plickers’ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci I’nin Görüşü.....	99
Resim 27: Plickers’ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci G’nin Görüşü.....	99
Resim 28: Plickers’la Soru Çözerken Zaman Kaybı Olmadığını Belirten Öğrenci J’nin Görüşü.....	99
Resim 29: Plickers’la Soru Çözerken Zaman Kaybı Olmadığını Belirten Öğrenci H’nin Görüşü.....	99
Resim 30: Plickers’la Soru Çözerken Dersi Daha İyi Anladığını Belirten Öğrenci D’nin Görüşü.....	99
Resim 31: Plickers’la Birlikte Türkçe Dersine Karşı Motivasyonunun Arttığını Belirten Öğrenci M’nin Görüşü.....	100
Resim 32: Plickers’ın Diğer Derslerde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci C’nin Görüşü.....	101
Resim 33: Plickers’ın Diğer Derslerde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci E’nin Görüşü.....	101
Resim 34: Plickers’ın Diğer Derslerde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci J’nin Görüşü.....	101
Resim 35: Plickers’ın Matematik dersinde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci P’nin Görüşü.....	101
Resim 36: Plickers’ın hem Matematik hem de Fen Bilimleri Derslerinde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci O’nun Görüşü.....	102

EKLER LİSTESİ

EK-1. Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Onayı	121
Ek-2. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu	122
Ek-3. Kişisel Bilgi Formu.....	123
Ek-4. Atasözleri Başarı Testi.....	124
Ek-5. Deyimler Başarı Testi.....	137

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ, AMACI VE ÖNEMİ

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlerine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, ilgili araştırmalarına, sınırlılıklarına, sayılıtlarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim ortamlarında son yıllarda teknoloji kullanımının arttığı görülmektedir. Okul çağındaki öğrenciler günlük hayatta teknolojiyi aktif şekilde kullanmaktadır. Öğrencilerin günlük hayatta teknoloji kullanmaları öğretim ortamlarında teknoloji araçlarının kullanım ihtiyacını da artırmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu ihtiyacın göz önünde bulundurulduğu görülmüştür. Türkçe Öğretim Programında yer alan (MEB, 2019: 9) Öğrenme Öğretme Yaklaşımı başlığı altında, öğrenme öğretme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerin kullanımının gerekliliği üzerinde durulmuş ve bunların kullanımının öğretim stratejilerini zenginleştirdiği, öğrencilerin öğrenmelerini desteklediği belirtilmiştir. Yine 2024 yılında 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar için hazırlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretimi Programında, Uygulanmasına İlişkin Genel Uygulama Esasları başlığı altında eğitim ortamında teknoloji kullanımı önemslenmiş ve şu ifadelerle yer verilmiştir:

“Ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin eğilimlerine, ihtiyaçlarına ve özel durumlarına göre çeşitlendirilmelidir. Bilgi ve becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde ilgi çekici, günlük yaşamla ilgili, uzak ya da yakın çevrede karşılaşılabilecek problemlere dair görevler verilmeli; öğrenciye yönelik yargısal nitelik taşımayan ve onu motive edici geri bildirimler sağlanmalı; dijital teknolojilerden ve oyunlardan yararlanılmalıdır (TDÖP, 2024: 6).

Günümüzde bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanımının dünya genelinde arttığı, eğitimde kullanılan web araçlarının ülkemizde de çeşitlenerek öğretim sürecine dahil edildiği görülmüştür. Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi okul ortamında teknolojik imkanların artırılması ve çağı yakalamak açısından

önemlidir. Eğitimde FATİH Projesi, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği sağlayarak, eğitim ve öğretim süreçlerinin kalitesini ve etkinliğini arttırmak, teknolojinin hızla gelişmesi ve değişmesi ile birlikte eğitimde var olan teknolojilerin yetersiz kalmasının önüne geçerek eğitimde kullanılan teknolojileri iyileştirmek ve içinde bulunduğumuz çağa uygun şekilde düzenlenmek, öğrenme ve öğretme faaliyetlerinde daha fazla duyuya hitap ederek öğrenmeyi kolaylaştırmak, teknolojik araçların öğrenme ve öğretme faaliyetlerinde daha fazla kullanılmasını sağlamak için geliştirilmiş bir projedir (FATİH, 2012). Alkan'a göre (2005: 340), eğitim ve teknoloji arasında çok yönlü ilişkiler ağı vardır, teknolojik bir ortamda varlığını sürdüren insanın bu ortama uyum sağlayabilmesi için gerekli becerileri edinmesi, teknolojinin yarattığı yeni imkanlardan yararlanması teknoloji ve eğitim arasındaki ilişkiyle mümkündür.

Eğitim ve teknoloji ilişkisinden doğan eğitim teknolojisi öğrenme ortamlarında bazı ayrıcalıklar elde edilmesini sağlar. İşman'a göre (2011), eğitim teknolojisinin faydaları şu şekilde belirtilmiştir:

- Serbest çalışma imkânı sağlayarak öğretmen ve öğrencilere istedikleri zamanda öğrenme ve öğretme imkânı sağlar.
- Doğruluğu ispatlanmış bilgilere ulaşılmasını sağlar.
- Eğitim ortamlarının ülkenin her yerine hatta dünyanın her noktasına ulaşmasına katkıda bulunarak eğitimde fırsat eşitliliğinin oluşmasını sağlar.
- Eğitim teknolojilerinin kullanılması ile birlikte bireysel ve kitlesel öğrenmeler gelişerek öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin kalitesinin arttırılmasına katkıda bulunur.
- Öğrenme ve öğretme faaliyetleri öğrencilerin daha aktif olması ve konuya ilgilerinin çekilmesini kolaylaştırır.
- Eğitim teknolojileri ile hazırlanan ders materyalleri veya uygulamaları ile birlikte öğrenme ve öğretme faaliyetlerindeki çeşitliliğe katkıda bulunur.
- Özgün eğitim ortamlarında bulunmalarını sağlayarak öğrencilerde yaratıcılığın arttırılmasını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenme faaliyetlerini yönetebilmelerine olanak sağlar.
- Öğrencilerin daha hızlı öğrenmelerini sağlar.
- Öğretmen ve öğrencilerin üretkenliklerinin artmasına katkıda bulunur.

- Gerçek öğrenme deneyimleri sunar.
- Yaş farkı gözetmeksizin yaşam boyu öğrenmeyi gerçekleştirir.
- Günümüz eğitim sistemine uyum sağlayarak öğrencinin merkezde olduğu eğitim anlayışını destekler.

Artan teknoloji araçları ve bu araçlara erişimin kolay olmasından dolayı çok küçük yaşlarda bile teknoloji kullanımı görülmektedir. Okul öncesi, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin teknoloji kullanımıyla ilgili çalışmaların dikkate alınması önemlidir. Yıldız ve Akyel'in (2024) okul öncesi dönem çocukları, ilkokul öğrencileri ve velilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanım düzeylerini belirlemeyi amaçladığı çalışmada, öğrencilerin teknoloji kullanım düzeylerinin yüksek olduğu ve zengin bir teknolojik çevrede yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine benzer bir konuda Önür ve Kozikoğlu'nun (2019), ortaokul öğrencilerinin eğitim teknolojisi yeterliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesini amaçladığı çalışmada, ortaokul öğrencilerinin eğitim teknolojisi yeterliklerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalar ışığında okul öncesinde çocukların, ilkokul ve ortaokuldaki öğrencilerin teknoloji kullanımında iyi bir düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenme ortamlarına Web 2.0 araçlarının dahil edilmesinin öğrencilerin akademik başarılarına da katkı sağlayacağı söylenebilir. Web 2.0 araçları, sahip olduğu özellikler sayesinde öğretim ortamlarını zenginleştirmektedir. Web 2.0 araçlarının öğrenme sürecine etkisinin araştırıldığı çalışmalarda Web 2.0 araçlarının: öğrencilerin farklı sosyokültürel özelliklere sahip kişilerle iletişim kurarak kendilerini ifade etme becerilerine katkıda bulunduğu ve öğrenme motivasyonunu arttırdığı (Palaigeorgiou ve Grammatikopoulou, 2016), öğrencilerin öğrenimini destekleme ve geliştirmede zengin içerikler taşıdığı (Ajjan ve Hartshorne, 2008) belirlenmiştir.

Eğitim amaçlı kullanılan Web 2.0 araçları Tablo 1'de gösterilmiştir (Çopur, 2020; Özkılıç, 2021).

Tablo 1
Eğitim Alanında Kullanılan Web 2.0 Araçları

Yabancı Dil Öğrenim Araçları	Zihin Haritası Araçları	Artırılmış Gerçeklik Araçları
Duolingo Lyricstraining Voscreen Memrise Digipuzzle Voki Busuu	Bubbl.Uş Cacoo Cooogle Mindmeister Mindomo Text2Mindmap Wisemapping	Metaverse QuiverVision Cospaceş Chromwille Arflashcard Aurasma
Animasyon Araçları	Video Araçları	E-Kitap Araçları
Renderforest Animaker Moovly Voki Powtoon Vyond Animoto Cartoon Marker Comicgen	123apps AdobeSpark Animoto Flexclip Kapwing Kizao Moovly TubeChop	Calameo Canva Flipsnack Issuu My Storybook Ourboox Wattpad Yumpu
Web Sitesi Araçları	Kelime Bulutu Araçları	Anket Araçları
Google Sites Jimdo Weebly Wix Wordpress	Word art Worditout Wordle Tag Crowd Tagul	Forms.app Google Forms Onlineanketler.com PollEverywhere SurveyMonkey Zoho Survey
Karikatür Araçları	Dijital Pano Araçları	Çevrimiçi Öğrenme Platform Araçları
Phrase.it Storyboardthat Toonytool Pixton	Linoit Noteapp Padlet Scrumbler	EBA Khan Academy Udemy
Afiş Ve İnfografik Araçlar	Sunum Araçları	Kodlama Öğretim Araçları
Block Poster Canva Easelly Genial.ly Pictochart Pixteller	Emaze Google Docs Genial.ly Powtoon Presentain Prezi	Scratch Mit Edu Code.org Tynker CodeMonkey Codeavengers Kodable
Postermvwall	Sliderocet	CodeCombat Kodlamasal
Sınav Araçları	Sanal Sınıf Araçları	
Easytestmaker Google Forms Kahoot Plickers Polleverywhere Quiziz Socrative Quizlet Quibblo Quizslides Mentimeter	Class Dojo Classroom Edmodo Google Classroom Seesaw Thinkbinder Skype Classroom Voki Nearpod Tryptico Sokrative Edublogs	

Çalışmamızda Web 2.0 sınav araçlarından Plickers uygulamasıyla çalışma yürütülmüştür. Plickers, öğretmen tarafından öğrencilerin başarısını ölçmek ve değerlendirmek için sınıf ortamında kullanılan Web 2.0 sınav aracıdır. Plickers'ın eğitim ortamında kullanımıyla ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda Plickers'la ilgili olumlu sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Demirkan, Gürışık ve Akın (2017) tarafından sınıf öğretmenlerinin Plickers hakkında görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı araştırmada, sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun, Plickers'ı farklı, faydalı bulduğu, Plickers'ın anında dönüt imkanı vermesi, kullanımının pratik olması ve zaman kazandırması gibi özelliklerini beğendiği ifade edilmiştir. Yine araştırma sonuçlarına göre Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin Plickers'ı oyun gibi göreceğini ve Plickers'ın derse katılımı artıracığını düşünmektedir. Baca'nın (2022) Türkçe dersinde etkileşimli tahta ve Web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasıyla soru çözme yöntemine ilişkin olarak öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, Plickers uygulanarak soru çözümünün başarıyı artırdığı, Plickers'ın soru çözümünü kolaylaştırıp eğlenceli hale getirdiği, öğrencilerin dikkatlerini artırdığı, soru çözümlerini hızlandığı ifade edilmiştir.

Çalışmanın yürütüldüğü Hatay ilinde 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden dolayı internet altyapısında ciddi sorunlar oluşmuş ve internet hizmeti kısıtlı şekilde verilmiştir. Polat ve Sarıçam'ın (2024), 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrası Hatay'da görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların incelenmesinin amaçlandığı çalışmasında, altyapı sorunları arasında internet hattının yetersiz olduğu belirtilmiş, öğretmenlerin günlük hayatta internete bağlanma sorunu yaşadıkları ve sınıftaki akıllı tahtaları verimli şekilde kullanamadıkları tespit edilmiştir. Marangoz ve İzci'nin araştırmasında (2023: 15) Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen illerde, elektronik ve haberleşme olmak üzere iletişimin fiziki altyapısının hasar gördüğü, elektrik kesintileri nedeniyle mobil ve internet hizmetlerinde kesintiler yaşandığı, baz istasyonları, ağ altyapısı, değişim noktalarındaki operatör cihazları ve son kullanıcı ekipmanları ile bazı yayın istasyonlarının zarar gördüğü ifade edilmiştir.

Çalışmanın yapıldığı okul, 6 Şubat depremlerinden sonra yapılan konteyner sınıflardan oluştuğu için sabit internet hizmeti bulunmamaktadır. Çalışmanın yapıldığı okulun bulunduğu çevrede baz istasyonundan akıllı telefona aktarılan

sinyallerde internet hızının düşük olduğu ve bazen de internetle ilgili bağlantılarda kopma sorunu olduğu görülmüştür. Bu olumsuzluklara rağmen akıllı telefondan etkileşimli tahtaya internet paylaşımı yapılarak Plickers uygulaması kullanılmıştır. Yapılan ön uygulamada öğrenci motivasyonunun üst düzeyde olduğu ve Plickers uygulamasının kullanımında ölçme ve değerlendirmeyi etkileyecek internet kaynaklı herhangi bir sorunla karşılaşılmadığı, Plickers uygulamasının düşük internet hızında bile kullanılabildiği görülmüştür.

Türkçe derslerinde atasözleri ve deyimlerin edinimi ve aktif kullanımı önemli bir yere sahiptir. Atasözleri ve deyimler milli ve manevi kültür unsurlarıdır. Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP, 2019: 8), Özel Amaçlar kısmında, öğrencilerin millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir. Aksan'a göre (1999: 91), bir dildeki deyimler de sözcük hazinesi içinde yer alır; deyimler dili konuşan topluluğun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir. Altun'a göre (2004: 79), Türk atasözleri, Türk dilini konuşan ve yazarların sıklıkla kullandığı cümle yapılarını ve Türk dilinin anlatım olanaklarını ortaya koymaları bakımından önemli birer inceleme alanıdır.

Çalışmada, öğrencilerin atasözleri ve deyimleri edinmeleri sayesinde zengin anlatım olanaklarını keşfetmesi, sözcük hazinelerini zenginleştirmesi, milli duygu ve düşüncelerini güçlendirmesi önemsenmiştir. Kulak ve Ayparçası (2018: 2) öğrenme sürecinde kazandırılması planlanan bilgilerin büyük oranda ders kitapları aracılığıyla ve çeşitli yazılı kaynaklarla sunulduğunu, öğretmen merkezli öğretim yöntemlerinin öğrencilerde sıkıcı ve monoton bir hal oluşturduğunu ifade eder. Günümüzde geleneksel yöntemlerle, öğretmen odaklı sürdürülen dil öğretimi hâlâ etkisini göstermektedir. Literatürde bu soruna yönelik yapılan çalışmalar geleneksel yöntemlerin geçmişte kaldığını kanıtlar niteliktedir. Geleneksel yöntemlerle yapılan öğretim etkinliklerinin başarıyı tam anlamıyla sağlayamadığı ortaya konulmuştur (Göker ve İnce, 2019; Erol, Erdem, Akkaya, 2021). Bu çalışmada çağın ihtiyaçları ve öğrencilerin ilgileri doğrultusunda atasözleri ve deyimlerin öğretimi geleneksel yöntemler dışında, öğrencilerin eğitim sürecinin merkezinde bulunduğu Web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasının kullanımıyla

gerçekleştirilmiştir. Plickers uygulamasının öğrencilerin ilgisini çektiği, derse karşı öğrenci motivasyonunu arttırdığı gözlemlenmiş, öğretmenlere sınıf ortamında Plickers uygulamasının kullanımıyla ilgili bir örnek sunmanın yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Çeşitli değişkenler açısından Plickers uygulamasının atasözü ve deyim öğretiminde kullanımı nasıldır?

1.3. Alt Problemler

1.3.1. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları ile Deyimler Başarı Testi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3.2. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

1.3.3. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, babanın mezun olduğu okul kademesine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.4. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, annenin mezun olduğu okul kademesine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.5. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, ailenin aylık ortalama gelir düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.6. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, son bir yıl içinde okunan kitap sayısına göre farklılık göstermekte midir?

1.3.7. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, okuma alışkanlığı düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.8. Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi puanları, Türkçe ders notuna göre farklılık göstermekte midir?

1.3.9. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

1.3.10. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, babanın mezun olduğu okul kademesine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.11. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, annenin mezun olduğu okul kademesine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.12. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, ailenin aylık ortalama gelir düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.13. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, son bir yıl içinde okunan kitap sayısına göre farklılık göstermekte midir?

1.3.14. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, okuma alışkanlığı düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3.15. Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi puanları, Türkçe ders notuna göre farklılık göstermekte midir?

1.3.16. Atasözü ve deyim öğretiminde Plickers kullanımı konusunda öğrenci görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, çeşitli değişkenler açısından Plickers uygulamasının atasözü ve deyim öğretiminde kullanımını incelemektir. Bunun yanı sıra Web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasıyla soru çözme sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Plickers uygulamasının kullanımıyla teknoloji açısından avantajlı olmayan öğrenci gruplarının eğitimde fırsat eşitliği ilkesi doğrultusunda öğretim sürecine katılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Bireyler kendi ulusunun değerlerinden beslenen ana dilini edinirken kendi kültürünün öğelerini de edinir. Ulus bilincini oluşturabilme, ortak ulus bilinciyle hareket etme, toplumun kültürünü yeniden şekillendirme sürecinde atasözleri ve deyimler önemli roller üstlenir. Aksan'a göre (2016: 20), insan ilk olarak dünyayı kendi ana diliyle tanır. Ana dilinin olanaklarıyla düşünür, kavramlarıyla evreni şekillendirir. İnsan birden fazla yabancı dil edinebilmesine rağmen duygularını ana diliyle yaşar, onunla düşünür. Yaşam boyunca öğrendiklerini ana dilinin üzerine inşa eder. Dilin kullanımında üstünlük sağlayan atasözleri ve deyimlerin sağladığı ayrıcalıkların ediniminde geleneksel yöntemlerin dışında yeni yaklaşımlardan yararlanmak öğretim sürecini zenginleştirmekte ve kolaylaştırmaktadır.

Geleneksel eğitim ortamları günümüzde yerini öğrenme sürecinde öğrencinin daha aktif olduğu, öğrenme sorumluluğunu aldığı yapılandırmacı eğitim ışığında oluşturulan öğretim süreçlerine bırakmıştır. Öğretmen merkezli eğitim ortamları yapılandırmacı eğitim anlayışına uymamaktadır. Aktif ve etkili öğrenme, öğrenciyi merkeze alan uygulamalarla mümkündür. Yapılandırmacı eğitim anlayışına göre öğrenci, bilgiyi alan değil en yalın ifadeyle bilgiyi zihninde yapılandıran kişidir.

Yapılandırmacı yaklaşımın temeli, öğrenenlerin karmaşık bilgileri özümsemeleri için bireysel olarak keşfetmeleri ve dönüştürmeleri gerektiği fikrine dayanır. Öğrenci merkezli bir sınıfta öğretmen, yol gösteren rehber konumundadır. Web 2.0 araçları, eğitim ortamlarında öğrenciyi merkeze alması ve etkili öğrenme faaliyeti sürdürmeye katkı sağlaması yönüyle önemsenmektedir. Geleneksel öğrenme ortamlarından farklı olan Web 2.0 uygulamaları, birey merkezli yaklaşımlara odaklanan esnek ve dinamik öğrenme platformlarına zemin hazırlamaktadır (Ulrich ve Karvonen, 2011). Son yıllarda öğrenme ortamlarında Web 2.0 sınav araçlarının kullanımı da artmıştır. Bu sınav araçlarının, eğitimde teknoloji kullanımının artış göstermesi ve Z kuşağının eğitimde teknoloji kullanımına ilgi göstermesinden dolayı kullanım ihtiyacının önemini korumaya devam edeceği düşünülmektedir. Plickers bu ihtiyaca yanıt veren Web 2.0 araçları arasında gösterilmektedir.

Alan yazın araştırmasında, Plickers uygulamasıyla ilgili öğrencilerin görüşlerinin bulunduğu çalışma sayısının az olduğu görülmüştür. Alan yazın araştırmasında, atasözleri ve deyim öğretimiyle ilgili Plickers uygulamasının ölçme ve değerlendirme aracı olarak kullanıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Plickers uygulaması kullanılarak Atasözleri ve Deyimler konusunun ortaokul 7. Sınıf düzeyinde etkili öğretimi, Plickers uygulamasıyla ilgili öğrenci görüşlerinin incelenmesi ve Plickers kullanımıyla ilgili öğretmenlere bir örnek sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.6. İlgili Araştırmalar

1.6.1. Atasözleri ve Deyimlerle İlgili Araştırmalar

Onan ve Özçakmak'ın (2014) çalışmasında Türk halk edebiyatı kültürünün anonim ürünlerinden biri olan deyimlerin, ana dili eğitimi çerçevesinde, dil farkındalığı ve işlevsel dil kullanımı yönünden analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, konuşma, dinleme, yazma ve okuma kavramlarıyla ilgili olan sözler, literatür tarama yöntemiyle 4 ayrı kaynaktan derlenmiş; yüzey yapı açısından benzer olanlar elenmiş, sadece dil öğretiminde tanımlanan temel dil becerileriyle ilgili olan 526 adet deyim tespit edilmiştir. Dille ilgili olan deyimler konuşma, dinleme, okuma ve yazma öğrenme alanlarına göre sınıflandırılmış ve analizleri yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda dille ilgili olduğu tespit edilen 526 adet deyim %80.42'sinin (423 adet) konuşmayla, %10.84'ünün (57 adet) dinlemeyle, %7.22'sinin (38 adet)

yazmayla ve %1.52'sinin (8 adet) okumayla ilgili olduğu belirtilmiştir. Bu deyimlerin önemli bir bölümünde dilin davranış yönüyle ilgili bilimsel terminolojiye yansımamış durumların ayrıntılı bir şekilde terimleştirildiği görülmüş, deyimlerin dilin davranış yönüyle ilgili ayrıntılı durumları sözlü ve yazılı dilde terimleştirme özelliğine sahip olduğu, bu örneklerin özellikle sözlü dilde ağırlıklı olarak kullanılmasının bireyin işlevsel dil kullanma becerisini geliştirmesi bakımından son derece önemli olduğu vurgulanmıştır.

Mete'nin çalışmasında (2014), ortaokul yedinci sınıf Türkçe dersinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan deyimlerin öğretimi sürecinde kullanılan üç farklı uygulamadan (hikâyelerle, karikatür kullanılarak ve geleneksel yöntemle) hangisinin kısa süreli olarak daha etkili, hangisinin uzun süreli olarak daha etkili olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 3 farklı okulda ve 7. sınıfta öğrenim gören 13-15 yaş aralığındaki 127 öğrenci ile çalışma grupları oluşturulmuştur. Deyimlerin belirlenmesi için belge taraması yapılmış ve başarı testi (ön test) uygulanmış, ardından belirlenen deyimlerin öğretimi için üç farklı uygulama gerçekleştirilmiş ve hemen arkasından tekrar başarı testi (son test) uygulanmıştır. Üç hafta sonra aynı başarı testi (tekrarlı son test) aynı katılımcılara tekrar uygulanmış ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Uygulamalar arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiş ayrıca görsellerin öğrenenlerde daha kalıcı etki yarattığı ve her aşamada kız öğrencilerin başarı oranlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Keklik'in çalışmasında (2015), anlamlarına göre derecelendirilmiş atasözlerinin ortaokul öğrencileri tarafından bilinmesi, bunun yanında sınıf, cinsiyet ve sosyo-ekonomik seviyeye göre ne derece değiştiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunun Uşak il merkezinde üst, orta ve alt sosyo-ekonomik seviyedeki birer okuldan seçildiği belirtilmiştir. Katılımcılar bu okullarda tüm kademelerden oluşan (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) 753 öğrencidir. Çalışma, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde yapılmıştır. Nitel çalışmada veri toplama aracı olarak öğrencilere çoktan seçmeli başarı testi uygulanmıştır. Testte atasözleri, gerçek anlamlı, kısmen mecaz anlamlı ve mecaz anlamlı olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Her grup için dokuz çoktan seçmeli soru olmak üzere toplam 27 soru hazırlanmış, testin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.91 olarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerine Kolmogorov-

Smirnov testi yapılmış, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir ($p>.05$). Parametrik testlerden t testi kullanılmış olup değişken sayısı ikiden fazla olan durumlarda ise F testi kullanıldığı görülmüştür. Araştırmada, gerçek anlamlı atasözleri testinden 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin en yüksek puan ortalamalarını aldıkları, en düşük puan ortalamalarını ise, mecaz anlamlı atasözlerini testinden aldıkları belirtilmiştir. Araştırmada 5. ve 6. sınıftaki öğrencilere daha çok gerçek anlamlı atasözleri, 7. sınıfta daha çok kısmen mecaz anlamlı atasözleri, 8. sınıfta ise daha çok mecaz anlamlı atasözleri öğretilmesi ihtiyacının doğduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan'ın çalışmasında (2016), modern çocuk edebiyatı alanında eser veren 11 yazarın kaleme almış olduğu 106 eserin, atasözlerini barındırması yönüyle incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden içerik analizi tekniğinin benimsendiği çalışmada, toplamda 67 atasözü tespit edilmiştir. Çocukların Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanması, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmesi bakımından çocuk edebiyatı eserlerinde yazarların, atasözlerine daha fazla yer vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmanın, çocuk edebiyatı yazarları tarafından önemsenmesinin, çocukların söz varlığına, kültür ve dil gelişimine katkı bulunacağı belirtilmiştir.

Arı'nın çalışmasında (2017), Nâbî'nin Hayriyye adlı eserinin, dil ürünleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada belirtilen öğeleri saptamak amacıyla İskender Pala tarafından hazırlanan “Hayriyye-Yusuf Nâbî” adlı eser esas alınıp 1647 beyitteki deyim ve atasözlerinin kullanım sıklıkları ve sayıları dikkate alınarak tarama yapılmıştır. Yapılan taramada; 270 beyitte 221 adet farklı deyim, 8 beyitte 8 adet atasözü saptanmıştır. Eserde saptanan deyimlerin 71 tanesinin beyitlerdeki şekliyle günümüzde özgün biçimiyle kullanılmakta olduğu saptanmıştır. Hayriyye’de saptanan deyimler yapısal özellikleri bakımından birleşik fiil ve isim grubu olarak sınıflandırılmış, elde edilen bulgular doğrultusunda birleşik fiil grubu biçiminde olan deyimlerin isim grubu biçiminde olan deyimlere oranla daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Aldık'ın çalışmasında (2018), ortaokul Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyim ve atasözlerinin, öğrencilerin dil kullanımındaki etkisinin incelenmesi amaçlanmış, betimsel analiz ve anket kullanılmıştır. Araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarında (5-7) yer alan atasözleri, deyimler ve bunların Türkçe ders kitaplarında

geçiş sıklığı tespit edilmiştir. Çalışma verilerine göre 1090 atasözü ve deyim belirlenmiş ve incelenen ders kitaplarındaki tekrar sıklıklarının toplamda 1686 olduğu görülmüştür. Şubat 2017- Mart 2017 tarihleri arasında 3 farklı ortaokulda, 964 öğrenciye anket uygulanmış ve verilen yanıtlar betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, ortaokul Türkçe ders kitaplarının deyim bakımından zengin ancak atasözü bakımından oldukça yetersiz olduğu görülmüştür, öğrenciler atasözlerini deyimlerden daha iyi tanımlamakta ve daha çok kullanmaktadır; fakat anlamlı bir fark olmasa da bildikleri deyim sayısının atasözlerinin sayısından fazla olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin konuşma dilinde kullandığı kalıp sözlerin, ağırlıklı olarak çarpıtılmış Türkçe kelimeler ve düzgün kullanılan İngilizce kelimelerden oluştuğu belirtilmiştir. Türkçeye verilen önemin düşük olduğu ve öğrencilerin yazı dilinde deyimleri sıklıkla kullanırken günlük konuşmalarında kalıp sözleri tercih ettiği belirlenmiş ve öğrencilerin yazı dili ve konuşma dili arasında fark tespit edilmiştir.

Erdoğan'ın çalışmasında (2019), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Gazi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı ve Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Ders Kitaplarında (A1-A2, B1-B2, C1) bulunan okuma ve dinleme metinlerinin deyim ve atasözü kullanımı bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmış, her bir ders kitabında yer alan atasözleri ve deyimler, düzeylere göre sıklık ve yüzdelik bağlamında ele alınmış; ders kitaplarında en sık kullanılan deyim ve atasözleri saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, temel düzeyde Gazi Türkçe ders kitabında %13,42, orta düzeyde %42,36, ileri düzeyde ise %44,21 deyim saptanmıştır. Atasözü olarak ise Gazi Türkçe ders kitabında ileri düzeyde 3 atasözü kullanılmış, İstanbul Türkçe ders kitabında temel düzeyde %9,42, orta düzeyde %24,59, ileri düzeyde ise %65,98 deyim saptanmıştır. Atasözü olarak ise İstanbul Türkçe ders kitabında sadece orta düzeyde 7 atasözü kullanılmış, Yedi İklim Türkçe ders kitabında temel düzeyde %13,34, orta düzeyde %48,91, ileri düzeyde ise %37,74 deyim saptanmıştır. Temel düzeyde 8, orta düzeyde 10, ileri düzeyde ise 11 atasözünün kullanıldığı belirtilmiştir. Sayıca en çok deyim ve atasözünün Yedi İklim ders kitabında kullanıldığı ve düzeyler arasında aşamalı bir artışın görüldüğü ifade edilmiştir.

Eren'in çalışmasında (2020), Atabetü'l-Hakâyık'ta geçen atasözlerini işlevsel kurama göre anlamlandırarak günümüzde benzer konularda söylenen atasözleri ile karşılaştırmak amaçlanmıştır. Edip Ahmet'in hakikatlerin eşiği anlamına gelen eserinde, öğütlerini atasözleriyle şiirsel olarak aktarıldığı belirtilmiştir. Atabetü'l-Hakâyık'ta ağırlıklı olarak bilgi ve akıl, dil ve söz, dünyanın gelip geçiciliği, yardımlaşma, dostluk ve arkadaşlık, kader ile ilgili birçok atasözünün yer aldığı belirlenmiş, coğrafyalar ve nesiller, bağlamlar değişse de sözel doku ve metnin varlığını devam ettirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tek ve Uysal'ın çalışmasında (2021), deyim öğretiminde, deyim hikâyesini ve gerçek anlamını bilmenin yazılı anlatımda söz varlığını artırmaya ve deyim kullanımına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu random desen kullanılmıştır. Bağımlı örneklem t-testinden elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin ön test puanları ile son test puanları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin ön test puanlarının son test puanlarından düşük olduğu, dolayısıyla verilen eğitimin ya da oluşturulan algının öğrenciler üzerinde başarılı olduğu görülmüştür.

Selimler'in çalışmasında (2022), 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan deyimler, atasözleri ve birleşik fiillerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada hazırlanacak yeni Türkçe ders kitaplarına kaynaklık etmek, var olan Türkçe ders kitabına, deyimler, atasözleri ve birleşik fiiller ile ilgili araştırmalara kaynaklık etmek, Türkçe öğretmenlerine 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan deyimler, atasözleri ve birleşik fiillerle ilgili bilgi vermek amaçlanmıştır. Çalışmada 40 adet metinde 273 deyim tespit edilmiş, bu deyimlerin incelenen kitapta kullanım sıklığı ise 374 olarak belirlenmiştir. İncelenen ders kitabında 40 metin üzerinde yapılan araştırmada okuma ve serbest okuma metinlerinde atasözlerine rastlanmadığı, dinleme/izleme metninde 2 atasözünün tespit edildiği ve bu atasözlerinin metinlerde kullanım sıklığının ise 2 olarak tespit edildiği belirlenmiştir. Ders kitabının hazırlık çalışmalarında ve diğer etkinliklerde yer alan 17 atasözü tespit edilmiş ve bu atasözlerinin kullanım sıklığı ise 18 olarak belirlenmiştir. Çalışmada toplamda 534 birleşik fiil tespit edilmiştir. İsim ve yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerin kullanım sıklığı 164, fiil ve yardımcı fiilden oluşan birleşik fiillerin kullanım sıklığı 92, anlamca kaynaşmış birleşik fiillerin kullanım sıklığı 481 olarak belirlenmiş, Türkçe ders

kitabında anlamca kaynaşmış birleşik fiillere daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sarioğlu'nun çalışmasında (2022), ilkokul öğrencilerine atasözü ve deyimlerin öğretiminde dijital hikâye kullanımının etkisinin belirlenmesi amaçlanmış, kontrol gruplu ön test–son test yarı deneysel araştırma deseni tercih edilmiştir. 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında Erzurum ili Palandöken merkez ilçesinde yer alan bir ilkokulda öğrenim gören 86 ikinci sınıf öğrencisinin çalışma grubunu oluşturduğu araştırma, 5 haftada tamamlanmıştır. Bu süre içerisinde deney grubuna dijital hikâye aracılığı ile atasözü ve deyimlerin öğretimi gerçekleştirilmiş, kontrol grubuna ise, geleneksel olan düz anlatım yoluyla öğretim yapılmıştır. Çalışma verileri, öğrencilerin demografik bilgilerinin alındığı “Aile ve Çocuk Bilgi Formu” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Atasözü ve Deyimler Başarı Testi” kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS 22.0, G-power 3.1 istatistik paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada, dijital hikâye temelli atasözleri ve deyimler öğretimi uygulaması sonrasında deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Atasözü ve Deyimler Başarı Testi puanları arasında deney grubu yönünde anlamlı bir artış olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, atasözleri ve deyimlerin öğretilmesinde dijital hikâye kullanımının, öğrencilerde konuyu daha iyi öğrenme ve anlamlandırma sağladığı belirlenmiştir.

Karakurt'un çalışmasında (2023), 2021- 2022 ile 2022- 2023 eğitim ve öğretim yıllarında TTKB tarafından MEB'e bağlı okullarda okutulmasına onay verilen Anıttepe, Ata, Ekoyay, MEB ve Özgün yayınlarınca hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde ve okuma metinlerinde yer alan atasözü ve deyimlerin varlığının tespit edilmesi amaçlanmış, çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. 5. sınıflar kitabında 150; 6. sınıflar kitaplarında 660; 7. sınıflar kitaplarında 453 ve 8. sınıflar kitabında ise 183 olmak üzere toplamda 1446 deyme ve 5. sınıflar kitabında: 24; 6. sınıflar kitaplarında 69; 7. sınıflar kitaplarında 25 ve 8. sınıflar kitabında 7 olmak üzere toplamda 125 atasözüne ulaşılmıştır. Deyimler “duygu, durum, öğüt ve diğer” başlıkları altında sınıflandırılarak duygu kategorisinde 227, durum kategorisinde 614, öğüt kategorisinde 32 ve diğer kategorisinde 409 deyim olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, her sınıf düzeyinde, tarama sonucu elde edilen atasözü ve deyimlerden oluşan ve söz

konusu unsurların hangi yayınevinin ders kitabında geçtiğinin belirtildiği bir sözlük de hazırlanmıştır.

Çelik ve Emiroğlu'nun çalışmasında (2023), Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere atasözleri ve deyimleri hareketli resimler aracılığıyla öğretmenin başarıya etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Nişantaşı Üniversitesi TÖMER biriminde 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde B1 düzeyinde Türkçe öğrenmekte olan 40 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu deneysel desene başvurulmuş, deney grubu öğrencilerine; tasarlanan hareketli resimler aracılığıyla, kontrol grubu öğrencilerine ise geleneksel yöntemle 8 haftalık kur sürecinde öğretim etkinliği yapılmıştır. Uygulamanın sonunda ön test ve son test puanları SPSS 22 analiz programında çözümlenmiş, bulgulara göre öğrencilere atasözleri ve deyimlerin hareketli resimler aracılığıyla aktarılmasının, geleneksel yöntemle öğretimden daha başarılı sonuçlar verdiği ortaya konulmuştur.

Toygar'ın çalışmasında (2023), deyimlerin öğretiminde dijital öykü kullanımının başarıya etkisinin incelenmesi amaçlanmış, karma yöntem kullanılmış, araştırmanın nicel boyutunu tek gruplu öntest-sontest deneysel desen, nitel boyutunu ise olgubilim çalışması oluşturmuştur. Araştırmada, dijital öykü kullanımının deyim öğretimindeki başarıyı artırdığı; öğrenmede kalıcılık sağladığı; dijital öykülerle deyim öğretiminin öğrenciler tarafından eğlenceli, kolaylaştırıcı ve öğretici birer etkinlik olarak görüldüğü; öğrencilerin deyim öğretiminde kullanılan diğer yöntemlere rağmen dijital öykülerle öğretimi tercih ettikleri; tüm bu nedenlerle de dijital öykülerin deyim öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerde kullanılabilecek güçlü bir materyal olabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kır'ın çalışmasında (2024), Türkçe öğretimine yönelik tasarlanan web tabanlı materyaller ve bunların tasarım süreçlerinin incelenmesi amaçlanmış, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümü ikinci sınıfta öğrenim gören 61 öğretmen adayının hazırlamış olduğu materyaller arasından en yüksek puanı alan beş web tabanlı materyal seçilmiş ve bu materyallerin tanıtılarak tasarım süreçleri hakkında bilgiler verildiği ifade edilmiştir. Macar Masalı, İsimler ve Sıfatlar, Bilim İnsanları, Deyimler ve Ortaya Çıkış Hikâyeleri, Aslanın Sarayı adlı web tabanlı materyaller sınıf seviyesi, beceri alanı, kullanılan web araçları ve kazanımlar bağlamında değerlendirilerek bu web tabanlı materyallerin oluşturulma süreçleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmada incelenen beş web tabanlı materyal; Türkçe öğretiminde dinleme/izleme, okuma ve yazma becerileri bağlamında yararlanılabilecek kaynak materyal niteliği taşıdığı ifade edilmiş olup materyallerin tasarım süreçlerinin ayrıntılı olarak ele alınmasının kendi materyallerini tasarlamak isteyen eğitimcilere yol göstereceği belirtilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde atasözleri ve deyimlerin sınıflandırılması ve kitaplarda yer alma durumunun tespit edilmesine dair çalışmaların çoğunlukta olduğu, atasözleri ve deyimlerin öğretilmesiyle ilgili çalışmaların görece daha az olduğu görülmüştür. Çalışmanın bu alandaki eksikliği gidermeye yardımcı olacağı ve bu yönüyle alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.6.2. Web 2.0 Araçlarıyla İlgili Araştırmalar

Eğitimde teknoloji kullanımının artmasına paralel olarak Plickers'in son yıllarda eğitimde kullanımı artmıştır. Alan yazında Plickers ve Plickers'a benzer Web 2.0 teknoloji uygulamaları hakkında yapılan çalışmalar görmek mümkündür.

Solmaz ve Çetin tarafından yapılan nitel çalışmada (2017), BİT sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Plickers, Socrative ve Kahoot uygulamalarıyla ilgili 111 lisans öğrencisiyle görüşülmüştür. Çalışmada öğrencilerin büyük kısmı interaktif yanıt sistemlerinin dersi keyifli hale getirdiğini, kalıcı öğrenme gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler bu araçlar içerisinde de en çok Plickers'ı tercih ettiklerini ve diğer derslerde de bu araçları kullanmak istediklerini belirtmişlerdir.

Zengin, Bars ve Şimşek'in çalışmasında (2017), Kahoot ve Plickers yazılımlarının matematik öğretiminin biçimlendirici değerlendirme sürecinde kullanımının matematik öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı ile desenlenen çalışmada bir görüş formu ile veriler toplanmış, verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Kahoot ve Plickers uygulamalarının matematik öğretiminin biçimlendirici değerlendirme sürecinde kullanımıyla ilgili 15 matematik öğretmen adayının görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları Plickers ve Kahoot uygulamalarının ayrıntılı veri analizi vermesi, ders katılımını artırması, öğrenci etkileşimini sağlaması, zaman tasarrufu sağlaması, dersi oyunlaştırması bakımlarından birçok olumlu katkıları

olduğunu belirtmiştir. Çalışmada, Kahoot'un öğretmen ve öğrenciler için teknolojik bir araç gerektirmesi önemli bir dezavantaj olarak; Plickers'in yalnızca bir akıllı telefonla uygulama imkanı vermesi ise bir avantaj olarak görülmüştür.

Demirkan, Gürışık ve Akın'ın çalışmasında (2017), sınıf öğretmenlerinin Plickers hakkında görüşleri incelenmiştir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun, Plickers'ı farklı, faydalı bulduğu, anında dönüt imkanı verdiği, kullanımının pratik olduğu, zaman kazandırdığı gibi özellikleri sayesinde beğendiği sonucuna varılmıştır. Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin Plickers'ı oyun gibi göreceğini ve Plickers'ın derse katılımı arttıracığını düşünmektedir.

Borst'un (2017) 45 lisans öğrencisiyle yaptığı çalışmada öğrencilerin Plickers'a yönelik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin neredeyse tamamı Plickers uygulaması kullanımının basit olduğunu ve Plickers'ın daha iyi öğrenmelerini sağladığını ifade etmiştir. Çalışmada Plickers uygulamasının öğrencinin derse katılımını, ilgisini, kişisel farkındalığını arttıran, ekonomik ve etkili bir uygulama olduğu belirtilmiştir.

Fortney'in (2017) sınıf ortamında öğrencilere anlık dönüt vermenin öğrenci başarısını nasıl artırılacağına ilişkin çalışmasında öğrencilerin ekonomik olduğu için Plickers'ı kullanmayı tercih ettiği görülmüştür. Çalışma sonucunda Plickers uygulamasının kullanıldığı derslerde öğrenci motivasyonunun ve başarısının arttığı, ders boyunca öğrenci katılımında artış olduğu belirlenmiştir.

Elmahdi, Abdulghani ve Favzi'nin (2018), Plickers uygulamasının kullanımının öğrencilerin öğrenmedeki gelişimine olan etkililiğini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında, çalışma grubunu 166 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, öğrencilerin öğrenmelerini geliştirdiği ifade edilmiştir. Sonuçlara göre, öğrencilerin katılımı artmış, bu araçlar bireyselleştirilmiş öğrenmenin sağlanmasına ve öğrencilere geribildirimde bulunmaya katkıda bulunmuş, etkili öğretim ve öğrenim ortamının oluşmasını sağlamıştır. Plickers uygulaması gibi teknolojiye dayalı araçları kullanmak geri bildirimde bulunmaya yardımcı olmuş ve dersi ilginç, eğlenceli ve bilgilendirici hale getirmeyi sağlamıştır.

Gürışık'ın (2018) Plickers'la ilgili öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerini incelemeyi amaçladığı çalışmasında, karma yöntemlerden gömülü desene

başvurulmuştur. İlkokul, ortaokul, lise ve üniversite kademelerinden öğretmen ve öğrencilerin katılımıyla yürütülen çalışmada, görüşmeler ve anketler aracılığıyla verilerin toplandığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Plickers uygulamasının eğitimde kullanılmasının derse olumlu katkılar sağladığı ve öğrencilerin derslerde Plickers'ın kullanılmasını eğlenceli buldukları belirtilmiştir. Plickers; ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin büyük bir kısmının derslerine daha fazla çalışmasını sağlarken bu durumun üniversite öğrencilerinin sadece yarısı için etkili olduğu belirlenmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin önemli bir kısmı, Plickers uygulaması kullanılarak çözdüğü testlerde başarısının arttığını, Plickers sayesinde derse daha fazla katıldığını düşünmektedir. Çalışmada, Plickers uygulamasının öğretmenlerin işlerini kolaylaştırdığı ve derslere renk kattığı ifade edilmiştir.

Gürışık ve Demirkan'ın (2018), ilkokul öğrencilerinin Plickers hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmada öğrencilerin neredeyse tamamının Plickers uygulamasıyla soru çözmeyi sevdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler Plickers'la dersin daha eğlenceli hale geldiğini, geri dönütün anında verilmesinin hoşlarına gittiğini, Plickers'la soru çözerken problem yaşamadıklarını ve Plickers'ın derslerde kullanılmasından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yarısı Plickers'ı kağıt baskı testlere tercih etmektedir.

Akbaba'nın çalışmasında (2019), Web 2.0 uygulamalarından Kahoot, Plickers ve Socrative kullanılmış, Fen Bilimleri dersinin teknoloji destekli olarak yürütülmesinin ve gerçekleştirilen Web 2.0 uygulamalarının ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin fene yönelik tutumlarına ve teknolojiye yönelik tutumlarına etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmış, araştırma sonucunda Web 2.0 uygulamaları ile yürütülen fen öğretiminin öğrencilerin derse ve teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Şahin ve Minhaj (2020) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil ya da ikinci dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, Türkçeyi öğrenirken kullandıkları çevrimiçi dijital uygulamaların hangisinin daha yararlı olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Betimleyici, fenomenolojik araştırma deseninin kullanıldığı veri toplama aracı olarak Google Form aracılığıyla hazırlanan açık uçlu soruların yer aldığı araştırmanın çalışma

grubunu ülkemizdeki TÖMER’lerde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre katılımcıların Türkçeyi öğrenmek için 29 ayrı çevrimiçi uygulama kullandıkları, en fazla kullandıkları uygulamaların Google Çeviri (n=30), TDK Sözlük (n=15) ve Tureng (n=12) olduğu belirlenmiş bu uygulamalardan hiçbirini kullanmayan katılımcı sayısının ise 14 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çevrimiçi uygulamaları kullananların çoğunluğu bu uygulamaların söz hazinelerini geliştirdiğini ifade etmiştir.

Karakaya’nın (2020), Plickers kullanmanın ve geleneksel bir yöntem olarak ALM’nin Türk EFL öğrencilerinin dilbilgisi (gramer) gelişimi üzerindeki karşılaştırmalı etkilerini incelemeyi amaçladığı çalışmada, teknoloji kullanmanın Ankara’daki bir ortaokulda A2 seviyesi yedinci sınıf öğrencileri üzerindeki etkisi incelenmiş ve dizgisel karma yöntem kullanılmıştır. Dilbilgisi konularını hem Plickers hem de ALM sınıf teknikleri aracılığıyla öğretmenin, Türkçe konuşan EFL öğrencileri arasında gramer bilgisinin artırılmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akkaya’nın çalışmasında (2020), Plickers uygulamasının ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersi akademik başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi incelenmiştir. 7. Sınıf öğrencisi olan 34 kişinin katılımıyla, öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılan çalışmada Plickers uygulaması kullanılarak yürütülen deney grubu öğrencilerinin başarı puanlarında kontrol grubu öğrencilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Uygulamanın öğrencilerin tutum puanlarını artırmada anlamlı bir fark oluşturmamasına rağmen, deney grubu öğrencilerinin tutum ölçeği puanlarının nispeten yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Kurt ve Göçer (2021) tarafından yürütülen araştırmada, mobil destekli öğrenme aracı olan podcastlerin Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini göstermek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada dil eğitimi kapsamında yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ve bunların yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bölümünde yer aldığı ifade edilmiş, literatürden hareketle mobil öğrenme ve podcastin kapsamı, podcastin faydaları ve sınırlılıkları incelenmiş, eğitimde ve Türkçe öğretiminde podcastin işlevselliğine ilişkin kuramsal bir çerçeve çizilmiş, Türkçe dersinde temel dil becerilerinin öğretiminde podcastin kullanılabileceği örnek ders planları sunulmuştur.

Babacan'ın çalışmasında (2021), çevrimiçi anında yanıt sistemi olarak kullanılan ve aynı zamanda bir web 2.0 aracı olan Plickers'in yabancı dil öğretiminde kullanımının öğrencilerin kelime öğrenme motivasyonlarına, kelime öğrenme kaygılarına ve kelime öğrenme başarılarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 61 lise öğrencisinin oluşturduğu, öntest sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen, verilerin çözümlenmesinde ise ANCOVA ve ilişkili örneklem t testleri kullanılan araştırmada, yabancı dil eğitiminde Plickers kullanımının öğrencilerin kelime öğrenme motivasyonlarına, kelime öğrenme kaygılarına ve kelime öğrenme başarılarına olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir.

Baca'nın (2022), Türkçe dersinde etkileşimli tahta ve web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasıyla soru çözme yöntemine ilişkin olarak öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Plickers uygulanarak soru çözümünün başarıyı artırdığı, Plickers'in soru çözümünü kolaylaştırıp eğlenceli hale getirdiği, öğrencilerin dikkatini artırdığı, soru çözümlerini hızlandırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Koç'un (2023), Kahoot, Quizizz, Socrative, Mentimeter, Plickers, Crossword Labs, Wordwall, LearningApps ve Google Formlar uygulamalarını incelediği ve din öğretiminde ölçme-değerlendirme amaçlı kullanımına dair etkinlik örneklerini sunmayı amaçladığı çalışmada, nitel araştırma modeline ait yaklaşımlardan biri olan doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Araştırmada Kahoot, Quizizz, Socrative, Mentimeter, Plickers, Crossword Labs, Wordwall, LearningApps ve Google Formlar uygulamalarının din öğretiminde rahatlıkla kullanılabileceği, din öğretiminin ölçme-değerlendirme boyutunu daha zevkli ve nitelikli hale getirebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz'ın çalışmasında (2024), Sosyal Bilgiler öğretiminde Materyal Tasarımı dersini alan öğretmen adaylarının farklı Web 2.0 araçlarını kullanarak hazırladıkları dijital materyal deneyimlerine yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninin kullanıldığı çalışmanın araştırma grubunu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan 19 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu dersin başlangıcında dijital materyal hazırlamaya yönelik endişe duyduğunu; fakat materyallerini geliştirdikten sonra bu endişelerinin

ortadan kalktığını belirtmiştir. Öğretmen adayları dijital materyallerini tasarlarken Web 2.0 araçlarından sıklıkla Wordwall, Canva ve Plickers'ı kullandığını ifade etmiştir.

1.7. Sınırlılıklar

1) Bu araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Hatay'ın merkez ilçesi Antakya'da bir devlet ortaokulunda 7. sınıfta öğrenim gören 17 öğrenciyle sürdürülmüş ve 6 haftayla sınırlandırılmıştır.

2) Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, görüşme formu, Plickers uygulaması kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testi ile elde edilen veriler ile sınırlandırılmıştır.

1.8. Sayıtlar

Katılımcıların görüşme formundaki ve kişisel bilgi formundaki sorulara içtenlikle yanıt verdiği düşünülmektedir.

1.9. Tanımlar

Web 2.0: İş ve sosyal süreçlerin katılımcıları olarak kullanıcıların deneyimlerini, bilgilerini ve pazar gücünü genişleten açık kaynaklı, etkileşimli ve kullanıcı kontrollü çevrimiçi uygulamalar topluluğudur (Constantinides ve Fountain, 2008: 232).

Plickers Uygulaması: Çevrimiçi değerlendirme yapılabilen Web 2.0 ölçme araçlarından biridir.

Atasözü: Bir kavramı, bir düşünceyi, bir olay ya da olguyu az sözle anlatmak ve daha etkili, inandırıcı kılmak için başvurulan anlatım yollarından biridir (Özdemir, 2009: 5).

Deyim: Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce (Aksoy, 1988: 52).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde atasözleri ve deyimlerle ilgili yapılan tanımlara, atasözleri ve deyimlerin biçim, anlam ve işlevsel özelliklerine, atasözleri ve deyimlerin benzer, farklı yönlerine, atasözleri ve deyimlerin ana dil öğretimindeki önemi ve Türkçe öğretim Programlarındaki yerine, Web 2.0 araçları, Web 2.0 Araçlarının genel özellikleri ve Plickers kullanımına ait başlıklar yer almaktadır.

2.1. Atasözleri

Atasözleri kültürün ve deneyimlerin önemli bir aktarıcısıdır. Atasözleri milletin duygu ve düşünce ortaklığından ortaya çıkar ve dil aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Atasözleri toplumun yaşam biçimiyle, bir toplumu oluşturan maddi ve manevi unsurlarla ilgili önemli ayrıntılar elde etmemizi sağlar.

Aksoy (1988: 27), atasözlerinin, milletlerin zekâlarındaki keskinliği, düşlerindeki genişliği, hislerindeki inceliği belirten en değerli örneklerden oluştuğunu ifade etmiştir. Atasözlerinin, derin felsefelerden başka, güzel buluşlarla, parlak nüktelerle, ince alaylarla ve sert taşlamalarla dolu olduğunu, her atasözünün kendi milletin damgasını taşıdığını belirtmiştir. Öte yandan Bulut (2013), atasözleri ve deyimlerin dilin önemli anlatım seçeneklerinden olduğunu, toplumun sosyal ve kültürel değerlerini yansıtan nesiller arası kültür aktarımında çok önemli görev üstlenen birbirlerini tamamlayan unsurlardan oluştuğunu belirtmiş, yeni kuşaklar için bir sosyalleşme veya bütünleşme, kaynaşma, uyum süreci olarak adlandırmıştır. Dilin, bireyin ömrü boyunca varlığını sürdürdüğünü, Türkçenin bilinçli, düzgün, sade, anlaşılır bir şekilde kullanılmasının, Türk ve dünya edebiyatında önemli yer edinmiş olan ürünlerin tanınması, Türk kültürünün benimsenmesi, dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin gelişmesi ve öğrencilere

kazandırılmasının amaçlanması atasözleri ve deyimlerden etkin şekilde yararlanmayı gerektirdiğini belirtmiştir.

Yılmaz (1999: 229) her ulusun atasözlerinin kendi varlığının ve benliğinin aynası gibi olduğunu, atasözlerinin milletin düşüncelerini, yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini yansıttığını, milletin duygularını, kılık kıyafetlerini ve hatta zekâlarının keskinliğini atasözlerinden gözlemlemenin ve anlamının mümkün olduğunu, atasözlerinin milletlerin portresini çizdiğini ifade etmiştir. Teberoğlu (2022: 109), Atasözlerinin dilin söz varlığı içinde önemli yeri bulunan, kültürel kodların edinimi ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir görev üstlendiğini belirtir.

2.1.1. Tanım

Albayrak (2009: 1) tarih sahnesinde yer almış her ulusun kendi hayat şekline ve anlayışına göre atasözlerinin oluştuğunu ve bu atasözlerini ulusların farklı şekillerde adlandırdığını, atasözlerine Yunancada, parabol, Latince ve Fransızcada “proverbe”, İngilizcede “proverb”, Almancada “sprichwort”, Farsçada ise “pend” adı verildiğini ifade eder.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük’te (TDK, 2024) atasözleri şu şekilde tanımlanmıştır: *Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz; deme, mesel, sav, darbimesel.*

Atasözü ile ilgili araştırmacıların tanımları şu şekildedir:

“Atasözleri, bir ulusun ortak malıdır. Bir ulus, zengin yaşama deneyiminden çıkardığı dersleri atasözü durumuna getirmiş; böylece insanlarını bilgilendirmek, uyarmak, eleştirmek istenmiştir.” (Çotuksöken, 2004: 10).

Çobanoğlu (2004: 1) her atasözünün, toplumsal yaşam içindeki bireyin uyması umulan ya bir genel kural veya bir kaide niteliği taşıdığını; bu nedenle de atasözlerinin, milletlerin karakterlerini, hayat karşısında tavır ve zihniyetlerini ifade eden özlü sözler olduğunu ifade eder.

Bilgin (2006: 63) atasözlerini uzun gözlem ve deneyimlere dayanan yargıları, genel bir kural, bilgece bir düşünce ya da öğüt olarak yansıtan ve halkın ortak kullanımına giren kalıplaşmış özlü sözler şeklinde tanımlar.

Elçin (1986: 25) atasözlerinin anonim olduğunu belirtip yaşam kuralı olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlak, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek-görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak genellemeleri somuttan soyuta giden bir yolla, bazen bir fıkra kılığında söz ve yazı ile kuşaktan kuşağa aktarılan hikmetli cümleler biçiminde tarif eder.

Parlatır (2008: 1) atasözlerinin, uzun tecrübe ve gözlemlere dayanan düşüncelerden oluşan, hükümler içeren, bilgece bir tavırla öğüt verir ve yol gösterir nitelikte olan, yüzyıllar boyu sözlü geleneğin içinde beslenmiş, toplum tarafından benimsenmiş ve halkın ortak değer yargılarını taşıyan kalıplaşmış özlü sözler olduğunu ifade eder.

Albayrak (2009: 3), atasözlerinin atalarımızın yüzyıllar içindeki tecrübe ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ya da yargı şeklinde aktaran, doğrulukları kesinlik kazanmış, toplumun ortak mirası olduğunu, kısa ve özlü sözlerden oluştuğunu ifade eder.

Ünalan, (2012: 106) atasözlerinin, bir toplumun bilgeliğini, deneyimini, dünya görüşünü ve anlatım gücünü yansıttığını, yüzyıllarca yaşayabilen sözlerden oluştuğunu ifade etmiştir.

Duymaz'a göre (2007: 32) atasözleri, toplumun dilinde dolaşan, az kelimeyle amacı anlatan, genel bir kuralı ifade eden, halkın felsefesini aktaran, milli adetleri ortaya koyan, öğüt veren ve çoğunlukla mecazlı olan kalıplaşmış sözlerdir.

Par'a göre (1987: 5) atasözleri, atalarımızın sosyal yaşantımızı, deneyimlere bağlı olarak eleştiri, öğüt, kaide biçiminde yorumlayan özlü sözleridir.

Aktaş'a göre (2004: 13), atasözleri, bir milletin geniş halk kitlelerinin yüzyıllar boyu yaşadığı tecrübe, gözlem ve bunlardan ortaya çıkan fikirlere dayanan; genel kural ve kaide özelliği taşıyan veya bir doğruyu belirten, halkın ortak mirası olan kısa, özlü ve kalıplaşmış, içinde yargı bulunan cümle değerindeki sözlerdir.

Atasözleriyle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde atasözlerinin, kısa ve özlü sözlerden oluştuğu, toplumun deneyimlerinden beslendiği, bu deneyimleri kuşaktan kuşağa aktardığı, toplumun ortak mirası olduğu ve yol gösterici nitelik taşıdığı sonucuna varılır.

2.1.2. Atasözlerinin Biçim Özellikleri

Çevik'e göre (2006), daha önce yapılmış çalışmalardan da yararlanarak atasözlerinin biçimsel özelliklerini dört maddede sıralayabiliriz:

1. Atasözlerinin tanımlarında da karşımıza çıkan en temel özellik, kalıplaşmış sözler olmalarıdır.

2. Atasözleri, oldukça kısa ve özlü sözlerdir. Temel gayeleri öğüt vermek, yol göstermek olduğu için atasözleri, insanların rahatlıkla akılda tutabileceği kısalıkta olmaktadır.

3. Atasözleri, genellikle cümle şeklindedir. Bu cümleler kurallı ya da devrik cümle olabileceği gibi, yüklemi olmayan eksilteli cümle biçiminde de olabilmektedir.

4. Atasözlerinde uyak yer alır.

Çalışmada atasözlerinin biçimsel özellikleriyle ilgili dört madde araştırmacıların görüşleri doğrultusunda açıklanmıştır:

1. Atasözlerinin tanımlarında da karşımıza çıkan en temel özellik, kalıplaşmış sözler olmalarıdır.

Aksoy (1988: 15-16), bu belirgin özellik ile ilgili şunları ifade eder:

“Atasözleri kalıplaşmış (klişe durumuna gelmiş) sözlerdir: Her atasözü, belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir biçimdir. Atasözlerinde sözcükler değiştirilip yerlerine anlamca aynı karşılığa gelecek başka sözcükler konulamayacağı gibi sözcüklerin dizimi de bozulamaz. Böyle değişiklikler yapıldığında ortaya çıkan söz, anlamı değişmese bile atasözü olarak anılamaz. Örneğin, ‘Derdini saklayan derman bulamaz.’ atasözündeki ‘derman’ yerine ‘ilaç’ sözcüğü kullanılamaz”.

Atasözlerinin kalıplaşmış sözler olduğuna dair Hatiboğlu'nun görüşleri (1972: 183-185) ise şu şekildedir:

“Atasözleri her şeyden önce bir yargı taşırlar. Bu bakımdan daima tümce biçiminde kurulmuşlardır. Başka sözcük birliklerinde olduğu 18 gibi atasözlerinde de kalıplaşma vardır. Bu bakımdan da atasözleri herhangi bir tümce halinde bulunamaz. Atasözlerinde, lehçelere, ağızlara veya zamana bağlı olarak bazı farklılıklar görülür; ama belirli bir iki sözcük arasındaki kalıplaşma yapısı aynen korunur. Atasözleri de deyimler gibi pek uzun olmaz, sözcükler sayılı hatta ölçülüdür ve aralarında uyak gibi ses benzerlikleri de arandığından, kalıplar bozulamaz. Bu bakımlardan sözcükler yerlerinde kalıplaşmış sayılır. Atasözlerindeki her sözcük veya bir ek, ancak olduğu yerde, başka benzer sözcük veya ekle değiştirilebilir veya kalıbın bir kısmının başa veya sona alınması ile farklılıklar yapılabilir. Yoksa atasözleri çeşitli çekim ekleriyle isim ve fiil

çekimlerine giremezler: ‘Sirkesini, sarımsağını sayan paçayı yiyemez.’ veya ‘Sirkeyi sarımsağı düşünen paçayı yiyemez.’; ‘Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.’ veya ‘Akıllı düşman akılsız dosttan iyidir.’ (...) ‘Acı patlıcanı kırağı çalmaz.’ veya ‘Acı patlıcanı kırağı yakmaz.’ gibi.” (Hatiboğlu, 1972: 183-185).

Atasözlerinin değiştirilemez ve kalıplaşmış sözler olduğu konusunda, Aksoy’a göre daha ılımlı bir tavır sergileyen Hatiboğlu’nun tespitleri (1972) şöyledir: Atasözleri kalıplaşmış yargılardır ve bu kalıbın bütünlüğünü bozacak şekilde sözcük eklemek, çıkarmak, sözcükleri değiştirmek ya da sözcüklerin dizilişini değiştirmek mümkün değildir; ancak genel yapıyı/anlamı etkilememek ve çok kısıtlı olmak şartıyla değiştirilebilirler. Hatiboğlu atasözlerinin kalıplaşmış olduğu düşüncesine katılmakla birlikte, Başgöz’ün (1995) “*Atasözleri gibi kısa ve değişmez görünen folklor örnekleri bile zamanla değişen bir dinamiklik gösterirler.*” tespitini göz önünde tutarak, bu söz fiyolarını oluşturan sözcüklerin değiştirilemeyeceği yönündeki kesin görüşe pek katılmamaktayız; çünkü atasözleri kullanıldıkları zaman, mekân, sosyo-kültürel unsur gibi birçok etmene bağlı olarak kısıtlı da olsa değişikliğe uğrayabilmektedir.

“İlk yazılı metinlerimizden itibaren yüksek bir ifade gücünün yansıması olarak karşımıza çıkan kalıp ifadelerin zaman içinde Türk boyları arasında bazen ses, bazen şekil, bazen de anlam değişmesine uğraması kaçınılmazdır” (Gökçe, 2011: 1).

Bu konuda Elçin (1997: 422)’in şu değerlendirmesinin gayet yerinde olduğunu söyleyebiliriz: “Dil ve düşüncenin birbirine tesiri sonunda sabit bir karakter kazanan söz dizimini (sentaks) değiştirmek, söyleyiş tarzını bozar. ‘Derdini saklayan derman bulamaz.’ tümcesinde ‘derman’ yerine ‘ilaç’ sözcüğünü getirdiğimizde söz, etki gücünü kaybeder. Bununla birlikte atasözleri bütün ortak halk edebiyatı ürünlerinde olduğu gibi zamana, mekâna, lehçelere, ağızlara; aşiret, köy, şehir çevrelerine veya herhangi bir tarikat, meslek, sanat çevresine göre ufak-tefek değişikliklere uğrarlar:

‘Endik uma evligni ağırlar.’ (yıl 1077) (...)

‘Konugun kutsuzu ev ısını ağırlar.’ (yıl 1480) (...)

‘Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.’ (bugün) ” (Elçin, 1997: 422).

Günümüzde “*El yumruğunu yemeyen, kendi yumruğunu değirmen taşı sanır.*” (Aksoy, 1988: 266) biçiminde kullanılan atasözümüze 15. yüzyıl bilginlerinden

Mehmed Neşrî'nin Neşrî Tarihi diye de bilinen Kitâb-ı Cihannüma'sında şu şekilde rastlanmaktadır:

“Kimse tabancasın yimeyen kendü tabancasın demürden sanur” (Unat ve Köymen, 1995: 268-269).

Bu atasözü, Neşrî Tarihi'yle aynı dönemde, adını bilmediğimiz biri tarafından yazıya aktarılmış olan Atalar Sözü (Kitâb-ı Atalar) adlı kitapta ise şöyle geçmektedir:

“Biregü yumruğun yemeyen kendi yumruğun demür sanır.” (İzbudak, 1936: 43).

Yine bu atasözü, XIX. yüzyılda Şinasî'nin yazdığı Durûb-ı Emsâl-i Osmâniye adlı eserde şu şekilde yer almıştır:

‘El yumruğunu yemeyen, kendi yumruğunu buz dağının armudu sanır.’ (Şinasî, 1287: 50).

Bu atasözünde geçen “buz dağının (كَنَغَاط زوب)” ifadesi, Türk Atasözleri ve Deyimleri adlı kitapta *“Bozdağı'nın”* biçiminde geçmektedir. Elçin (1997: 627) ise, Şinasî'den aktardığını belirttiği bu atasözünde, aynı ifade yerine *“Bozdoğan”* ifadesini kullanmıştır.

Atasözlerindeki bu değişim sadece tarihî süreç içinde meydana gelen bir durum değildir. Günümüzde de atasözleri, bölge ya da yöre ağızlarında farklı biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Aksoy'un (1988: 292) çalışmasında *“Görünen dağın (köyün) uzağı olmaz.”* biçiminde geçen atasözü Afyon, Isparta ve Tokat yöresinde *“Görünen dağın ardı (arkası, dibi) yakındır.”* (TDK, 2004: 128) biçiminde de kullanılmaktadır. *“Kurban etiyle (kemiğiyle) köpek tavlanmaz.”* (Aksoy, 1988: 377), *“Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz.”* (Aksoy, 1988: 395) ve *“Ölümü gören hastalığa razı olur.”* (Aksoy, 1988: 408) atasözleri, Osmaniye yöresinde şu şekillerde de kullanılmaktadır: *“Bayram etiyen it tavlanmaz.”* (Erkoçak, 2003: 34), *“Namazda gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz.”* (Erkoçak, 2003: 35) ve *“Ölümü gören sıtmaya razı olur”* (Erkoçak, 2003: 35).

Atasözlerinin kalıplaşmış/donmuş olduğunu belirten Aksoy (1988: 19), kimi atasözlerinin birkaç kalıbı bulunduğunu ve bu kalıpların her birinin ayrı ayrı atasözleri olarak tanındığını belirtir.

Bu konuda verdiği örneklerden biri şöyledir:

“Denize düşen yılana sarılır.’ sözünün ‘Denize düşen yosuna sarılır.’ biçimi de vardır.”

Aksoy’un, bu örnekleri verdiği bölümde geçen *“Bu kalıplardan her biri ayrı ayrı atalar sözü olarak tanındığından”* değerlendirmesinden anlaşıldığı kadarıyla kendisi, yukarıda aktarılan örnekleri iki ayrı atasözü olarak kabul eder; ama bu sözleri iki ayrı atasözü olarak görmektense birbirlerinin farklı şekli olarak görmenin daha yerinde olacağı görüşündeyiz; çünkü halk edebiyatının hemen bütün türlerinde var olan varyant kavramı, atasözleri için de söz konusu olabilir. Kısaca, *‘bir eş metin’in farklı kişilerce ortaya konulan nüanslı anlatımı’* (Oğuz, 1997: 7) biçiminde açıklanan varyant kavramının atasözlerinde karşımıza çıkması, bu sözlerin bazı sebeplerden dolayı biçimsel açıdan değişikliğe uğrayabildiğini göstermektedir. Ancak çoğu zaman kısıtlı düzeyde olan bu biçimsel değişiklik tabii ki atasözünün vermek istediği mesajı değiştirmemelidir. Aksi hâlde bir varyant yerine, başka bir atasözü söz konusu olur.

Bu konuda Hatiboğlu’nun (1972: 187-185) şu değerlendirmesi de atasözlerinin varyantlarının olabileceğinin altını çizer niteliktedir: *“Atasözlerinin çoğu halkın malı olduğu için, bölge ağızlarında bol bol kullanılır. (...) Bir atasözü pek çok bölgede ortak olarak kullanıldığı gibi, sırf bir bölgeye ait özellikler de taşıyabilir. (...) Atasözleri, bir bölgede yayıldığı kalıpla bilinir, öyle ki, bir biçimi bilen, öteki biçimi yanlış sayar”*.

Özdemir’in (1994:5-10), atasözleri ve deyimlerin halk anlatılarıyla ilişkilerini ortaya koyduğu çalışmasındaki şu tespitinden hareketle konuya farklı bir açılım da getirilebilir: *“Günümüz Türkçesinde kullanılan birçok deyim ya da atasözünün bir hikâyeden kaynaklandığı bilinmektedir: ‘Yorgan gitti kavga bitti’, ‘İpe un sermek’, ‘Kuşa dönmek’, ‘Kuyruk acısı’, ‘Bize de mi lolo’ ve benzeri gibi”*.

2. Atasözleri, oldukça kısa ve özlü sözlerdir. Temel gayeleri öğüt vermek, yol göstermek olduğu için atasözleri, insanların rahatlıkla akılda tutabileceği kısalıkta olmaktadır:

Her çiçek koklanmaz.

Meyveli ağacı taşlarlar.

Öfke baldan tatlıdır.

Zenginin horozu bile yumurtlar.

3. Atasözleri, genellikle cümle şeklindedir. Bu cümleler kurallı ya da devrik cümle olabileceği gibi, yüklemi olmayan eksiltili cümle biçiminde de olabilmektedir.

Atasözlerinde yüklem, çoğunlukla geniş zaman kipiyle çekimlenmektedir; bu durum, alışkanlık bildiren ya da genel kural niteliğinde olan yargıların geniş zaman kipiyle çekimlenmesinden kaynaklı olabilir; çünkü atasözleri de genel kural niteliğinde, öğüt verici, bir tutumu davranış ve sonra alışkanlık hâline getirtmeyi hedefleyen sözlerdir.

Atasözlerinde geniş zaman kipinin olumlu ve olumsuz biçimi kullanılmaktadır. Birden çok yargı bildiren, dolayısıyla birden çok yüklemi olan bazı atasözlerinde geniş zamanın olumlu ve olumsuz çekimleri birlikte kullanılmaktadır:

Her horoz kendi çöplüğünde öter.

Kara haber tez duyulur.

Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

Evdeki hesap çarşıya uymaz.

Lâfla peynir gemisi yürümez.

Serçeden korkan darı ekmez.

Su uyur, düşman uyumaz.

Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez.

Taş taş üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.

Atasözlerinde geniş zamanın dışında, emir kipi de çok fazla kullanılır. Hatiboğlu'nun da ifade ettiği gibi (1972); atasözleri, geleneklerdeki öğüt verme özelliğine bağlı olarak 2. tekil kişi emir kipiyle de çekimlenmektedirler. Atasözlerinde, geniş zamanda olduğu gibi emir kipinin de olumlu ve olumsuz çekimleri kullanılmaktadır:

Ayağını yorganına göre uzat.

Vardığın yer körse gözünü kapa.

Söz verme, verdinse dönme.

Bugünün işini yarına bırakma.

Söyleyene bakma, söyletene bak.

Ev alma komşu al.

Atasözlerinin çekiminde en çok kullanılan kipler olan geniş zaman ve emir kipinin birlikte kullanıldığı da olur:

Sakla samanı gelir zamanı.

Sırrını açma dostuna, o da söyler dostuna.

Ağaca (duvara) dayanma yıkılır, insana dayanma ölür.

Geniş zamanın ve emir kipinin yanında, atasözlerinde sıkça kullanılan zamanlardan biri de belirsiz geçmiş zamandır. “Günümüz Türkçesinde kullanılan birçok deyim ya da atasözünün bir hikâyeden kaynaklandığı bilinmektedir.” Belirsiz (miş’li) geçmiş zamanın kullanıldığı atasözlerinde, bu biçimde, bir hikâyeden kaynaklandığı izlenimi çok daha belirgin durumdadır:

Ayı “akım”, kirpi “yumuşagım” demiş.

Çiftçinin karnını yarmışlar, kırk tane “gelecek yıl” çıkmış.

Çingeneye beylik vermişler, önce babasını kesmiş.

Deve boynuz ararken kulaktan olmuş.

Evden bir ölü çıkacak demişler, herkes hizmetçinin yüzüne bakmış.

Kazan kazana kara demiş.

Külhancının beyliği hamamcılık demişler.

Maymun yoğurdu yemiş, artığını yüzüne sürmüştü.

Meyhaneciden şahit istemişler, bozacıyı (mezeciği) göstermiş.

Sabreden derviş, muradına ermiş.

Suçu gelin etmişler, kimse güvey girmemiş.

Terziye dinlen demişler, ayağa kalkmış.

Çoğunlukla geniş zaman ve emir kipiyle çekimlenen atasözleri, az da de olsa, başka zaman/kip ekleriyle de çekimlenmektedir:

Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak; cümlelerin muradını verecek Hak. (gelecek zaman)

Tembele dediler: ‘Kapını ört.’ dedi: ‘Yel eser örter.’ (geçmiş zaman)

Ağır git ki yol alsın. (istek kipi)

Martta tezek kuruya, nisanda seller yürüye. (istek kipi)

Su akarken testiye doldurmalı. (gereklilik kipi)

Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli. (gereklilik kipi)

Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı. (gereklilik kipi)

Bütün bunlarla birlikte bazı atasözleri yüklemsiz kullanılır; ancak böyle atasözlerinde yüklem, sözü kullanan ve dinleyenin hafızasında, bağlama uygun bir biçimde tamamlanır. Bu tip atasözlerinde yüklem önceleri kullanılırken büyük ihtimalle zamanla düşmüştür. Bu durum atasözlerinin şekilsel açıdan zamanla değişikliğe uğrayabileceklerini göstermektedir:

Demir tavında [dövülür] dilber çağında [sevilir].

Kiminin parası, kiminin duası [alınır].

İnsan söyleşe söyleşe, hayvan koklaşa koklaşa [anlaşır].

Aksoy’a göre (1993), hem yüklemi olmayan, eksilteli cümle özelliği gösteren atasözlerinde hem de geniş zaman ve emir kipinin dışında çekimlenmiş atasözlerinde, geniş zaman ya da emir anlamı gizlidir.

4. Atasözlerinde uyak yer alır. Ong’a göre (1999: 50) Uzun süreli ve sözlü kültüre dayalı fikir, şiir biçiminde olmasa bile ritm ağırlıklıdır; çünkü ritm, bedensel ritm de dahil olmak üzere anımsamayı kolaylaştırır. [...] Halk arasında kulaktan kulağa ve ağızdan ağıza aktarılan hazır deyişler özelliğiyle kalıplar, söze ritm katmanın

yanı sıra kişilerin belleğine de destek olurlar. [...] Değişmeyen, ritmik, dengeli deyişler bazen basılı olarak bulunabilir, hatta sözlüklerde de açıp bakılabilir; fakat sözlü kültürde ara sıra çıkmazlar karşımıza, sürekli tekrarlanır. Fikirlerin çekirdeği bu deyişlerdir. Kalıplaşmış deyişlerden oluşmayan hiçbir fikir uzayıp gidemez, çünkü deyişler fikrin özüdür. Sözlü biçimlenen fikir geliştikçe hazır olan deyişlerin kullanımı daha ince bir ustalık kazanır. Bu, tüm sözlü kültürler için geçerlidir. Burada, Ong'un kullandığı hazır deyiş ifadesiyle örtüşmekte olan atasözlerinde de genellikle aliterasyon, asonans ve seci gibi ritm öğelerine başvurularak bir tür iç uyak oluşturulur. Hatiboğlu da (1972) uyağın, atasözünün nesilden nesle aktarılmasına, korunmasına, anımsanmasına yardım ettiğini, bu açıdan kafiyeli atasözlerinin çok daha uzun soluklu olduğunu, atasözlerinde kafiye'nin başta, ortada, sonda bulunabildiğini belirtir. Kafiye'ler çoğunlukla yarım'dır. Bu özelliği örneklerde görebiliriz:

- Şahin küçük, et yer; deve büyük, ot yer.
- Gülme komşuna gelir başına.
- Tarlayı düz al, kadını kız al.
- Malın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın.
- Başa gelmez iş olmaz, ayağa değmez taş olmaz.

2.1.3. Atasözlerinin Anlam Özellikleri

Aksoy (1988: 17-19), atasözlerinin kavram (anlam) özelliklerini 7 maddede açıklamıştır. Bunlar:

1. Sosyal olayların nasıl oluştuğunu uzun bir gözlem ve deneyim sonucunda tarafsızca bildiren atasözleri vardır.
2. Doğa olaylarının nasıl meydana geldiğini uzun bir gözlem sonucunda belirten atasözleri vardır.
3. Toplumsal olayların nasıl oluştuğunu uzun bir gözlem ve deneme sonucunda bildirirken bundan ders çıkarmamızı (açıkça söylemeyip dolayısıyla) anımsatan atasözleri vardır.
4. Deneyimlere veya akla dayanarak doğrudan ahlâk dersi ve öğüt veren atasözleri vardır.

5. Bazı gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek yol gösteren atasözleri vardır.

6. Töre ve gelenekleri bildiren atasözleri vardır.

7. Kimi inanışları bildiren atasözleri vardır.

Atasözlerinin kavram (anlam) özellikleri, araştırmacıların görüşleri dikkate alınarak açıklanmıştır:

1. Sosyal olayların nasıl oluştuğunu uzun bir gözlem ve deneyim sonucunda tarafsızca bildiren atasözleri vardır. Bu atasözleri deneyimler sonucunda kesinlik kazanan bilgilerin topluma yol göstermesini sağlamak amacıyla kullanılır. Bu tip atasözleriyle ilgili örnekler bu şekildedir:

- Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.
- Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
- Araba kırılınca yol gösteren çok olur.
- Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer...

2. Doğa olaylarının nasıl meydana geldiğini uzun bir gözlem sonucunda belirten atasözleri vardır. Aşağıda verilen örnekler incelendiğinde kış mevsimiyle ilgili edinilen tecrübeler ve bahar aylarında yağın yağmurun doğa açısından olumlu olduğuyla ilgili bilgilerin aktarılma istendiği görülmüştür.

- Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
- Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden.
- Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi.
- Mart yağar nisan övünür, nisan yağar insan övünür. ...

3. Toplumsal olayların nasıl oluştuğunu uzun bir gözlem ve deneme sonucunda bildirirken bundan ders çıkarmamızı (açıkça söylemeyip dolayısıyla) anımsatan atasözleri vardır. Aşağıda verilen örnekler incelendiğinde öfkenin neden olduğu olumsuz sonuçlardan ders çıkarmak gerektiği, bir şeyleri elde etmek için talep etmenin gerektiğiyle ilgili öğütler verildiği görülmektedir.

- Ağlamayan çocuğa meme vermezler.
- Öfke ile kalkan ziyan ile oturur.
- Mahkeme kadıya mülk değil.

- Sona kalan dona kalır. ...

4. Deneyimlere veya akla dayanarak doğrudan ahlâk dersi ve öğüt veren atasözleri vardır:

- Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.
- Ayağını yorganına göre uzat.
- Bugünkü işini yarına bırakma.
- Yoldan kal, yoldaştan kalma. ...

Verilen örnekler incelendiğinde deneyimlerden hareketle ahlakla ilgili ve gelikle doğru orantılı olarak harcamanın yapılması gerektiğiyle ilgili görüşlerin atasözleri aracılığıyla paylaşıldığı görülmektedir.

5. Bazı gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek yol gösteren atasözleri vardır:

- Bal bal demekle ağız tatlı olmaz.
- Can bostanda bitmez.
- Korkunun ecele faydası yoktur.
- Taşıma su ile değirmen dönmez. ...

Örnekler incelendiğinde bu atasözlerinin bilgece bir tavır taşıdığı ve yol gösterme amacıyla oluşturulduğu görülmektedir.

6. Töre ve gelenekleri bildiren atasözleri vardır:

- Dost başa bakar, düşman ayağa.
- Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var.
- Kızını dövmeyen dizini döver.
- Kız beşikte, çeyiz sandıkta. ...

Verilen örnekler incelendiğinde dostluk kavramıyla ilgili atasözlerinin bulunduğu bazı atasözlerinin ise töre kurallarının değişmesine bağlı olarak güncelliğini yitirdiği sonucuna varılır.

7. Kimi inanışları bildiren atasözleri vardır. Aşağıda örnekleri verilen bu atasözlerinde batıl inanışlara ve kadere dair bazı çıkarımlar yapıldığı görülür.

- Kırk yılda bir ölet olur, eceli gelen ölür.

- Ananın bahtı kızına.
- Akacak kan damarda durmaz.
- Baykuşun kısmeti ayağına gelir. ...

Atasözlerinin hemen her tanımında ya da açıklamasında geçen “genel kural” niteliğinde olduklarına dair belirleme tüm atasözleri için geçerli değildir. Aksoy (1988) bu durumu şöyle ifade eder:

“Atasözlerinin bazıları kaide gibi söylenmiş olduğu halde gerçekten kaide değildir. Örneğin: ‘Kör ölür, badem gözlü olur; kel ölür, sırma saçlı olur.’, ‘Gelen gidene rahmet okutur.’ sözlerinin kaide özelliği taşıdığı söylenemez. Bu gibi sözlerde ‘sık sık’ rastlanan durumların genelleştirilmiş olduğu görülmektedir. Genelliğine düşüncemizle sınır çizdiğimiz, her vakit değil zaman zaman böyle olduğunu kabul ettiğimiz atasözlerinin kimisinin eski biçiminde bu genelliğin hangi koşula bağlı bulunduğu söz içinde belirtilmiştir.” (Aksoy, 1988: 21).

Atasözlerinin anlam özelliklerinden biri de, genellikle mecaz anlamlı sözler olmalarıdır. Atasözlerinin büyük çoğunluğu vermek istediği mesajı, mecazî ifadelerle sunarak daha çarpıcı bir hâle getirir:

- Üzümünü ye bağını sorma.
- Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan.
- Baca eğri de olsa duman doğru çıkar.

Bununla birlikte atasözlerinin tamamı mecaz anlamlı değildir. Az da olsa, mesajını herhangi bir mecazlı ifadeye başvurmadan aktaran, gerçek anlamlı atasözleri de vardır:

- Bugünkü işini yarına bırakma.
- Yolcu yolunda gerek.
- Dost ile ye iç, alışveriş etme.

Atasözlerinin çoğunluğu büyük bir söz ustalığıyla ince ince işlenmiş gibidir. Buna bağlı olarak atasözlerinde, başta istiare ve kinaye olmak üzere mecaz-ı mürsel, tenasüp, hüsn-i ta’lil, tezat, teşhis ve intak gibi birçok söz ve anlam sanatına da rastlanır.

Burada, atasözlerinin anlam özelliklerine dair, yeterince üzerinde durulmamış bir konuyu da ele almak yerinde olacaktır. Atasözleri için her ne kadar “genel kural” değerlendirmesi yapılsa da, aynı durum ya da olay karşısında birbirine zıt, birbirleriyle çelişen yargıları ifade eden atasözleri de vardır.

Elçin'in (1997) belirttiği gibi; insanlığın geniş ve zengin yaşam deneyimlerinin belleklerde kalacak kadar kısa ve öz hâle getirilmiş şekilleri olan atasözleri, söylendikleri zaman, muhit ve hayat özelliklerine göre karşımıza çıkar. Bu gerçeği göz önünde bulunduran Boratav (1997: 124–125), atasözleri arasında çelişkili yargı bulunmasının, onları kullananların her zaman belli bir konu üzerinde aynı görüşte olmadıklarını gösterdiğini, Halk edebiyatının her türünden ürünler gibi atasözlerinin de meydana geldikleri toplumun ve çağların fikir ve davranışlarını aktardığını, ahlak kurallarından çoğunun donmuş, değiştirilemez kurallar olmadığını ifade eder.

Birbirleriyle çelişen atasözlerine kısaca değinen Başgöz (1995: 79-84) ise, bu durumun gerekçeleriyle ilgili şu değerlendirmeyi yapar: *“Aynı kültür içinde anlamları birbiri ile çelişen atasözleri, o kültür içindeki çeşitli grupların ve çevrelerin yaratması olarak yorumlanmalıdır. Tarihte farklı din ve mezhep grupları, değişik toplumsal sınıflardaki bireyler, kadın ve erkek toplulukları anlamları ters düşen atasözleri oluşturabilir.”*

Çevik (2006: 40-41), benzer durumlar karşısında, insanların değer yargılarına bağlı olarak farklı düşüncelerinin olabileceğini ortaya koyan çelişkili atasözlerimizden bazılarını şu şekilde örneklendirmiştir:

“Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.” ve “Armut dalının dibine düşer.” atasözleri ile “Ak koyunun kara kuzusu da olur.” atasözü çelişmektedir. “Akıl adama sermayedir.”, “Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.” ve “Akıllı, köprü arayınca dek deli suyu geçer.” atasözleri, akla bakış açıları itibarıyla çelişkilidirler.

2.1.4. Atasözlerinin İşlevsel Özellikleri

Toplumun ortak mirası olan atasözlerinin birkaç görevi vardır. Bu görevleri Çevik (2006), birkaç maddeyle şu şekilde sıralar:

1. Önceki kuşakların yaşama dair önemli belirlemelerini yeni kuşaklara aktaran birer köprü durumundaki atasözleri, geleneksel kültür değerlerinin yaşatılması yolunda önemli bir işleve sahiptir.
2. Atasözlerinin tamamına yakını genel kural niteliğindedir.

3. Atasözleri uzun bir geçmişe sahip oldukları için dilin en sağlam yapıları arasında yer almaktadır.

4. Atasözleri, aynı kültüre ait insanlar arasında iletişimi kolaylaştırma ve kuvvetlendirme gibi önemli bir özelliğe sahiptir.

5. Atasözlerinin işlevlerini bunlarla sınırlı tutmak, elbette doğru olmayacaktır.

Atasözlerinin, henüz gözlemleyip tespit edemediğimiz diğer işlevleri de kesinlikle vardır.

Atasözlerinin işlevsel özelliklerini araştırmacıların görüşleri çerçevesinde şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Önceki kuşakların yaşama dair önemli belirlemelerini yeni kuşaklara aktaran birer köprü durumundaki atasözleri, geleneksel kültür değerlerinin yaşatılması yolunda önemli bir işleve sahiptir. Özellikle öğütleyici özelliklerinden dolayı atasözleri, insanların erken yaşlarda karşılaştıkları ve söyleyen ya da dinleyen konumunda tüm hayatları süresince karşılaştıkları değerlerdir. Elçin (1997) bu durumu şu şekilde ifade eder:

“Her ulusun atasözleri, kendi varlığının ve benliğinin aynasıdır. Atasözlerinde bir milletin fikirleri, yaşayışları, inanışları, gelenekleri görülür. Atasözleri, milletlerin zekalarındaki keskinliği, düşlerindeki genişliği, hislerindeki inceliği belirten en değerli örneklerdir. (...) Her atasözü, kendi ulusunun damgasını taşır” (Aksoy, 1988: 27). *Türk dilindeki atasözleri de doğal olarak Türk dilinin ve kültürünün yüzlerce yıllık geçmişinden süzülerek bugüne ulaşmış ve Elçin’in de belirlediği gibi “eski tecrübeleri tam bir fikir kompozisyonu içinde, yetiyecek gençlere aktaran birer hüviyet kazanmıştır”* (Elçin, 1997: 421).

Atasözlerinin bu kültürel köprü işlevi, sadece önceki kuşaklardan yeni kuşaklara uzanmakla sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda, Türk dilinin çeşitli lehçelerinin kullanıldığı coğrafyalarla Türkiye arasındaki ortak değerlere de uzanan bir köprü durumundadır. Elçin (1993: 639), Türk dünyasında kullanılan atasözlerinin dil ve kültür birliğini sergilemesi bakımından önemini iki örnekle dile getirmektedir:

1. *“Türkiye Türkçesi: Karga karganın gözünü oymaz. Gagauz Türkçesi: Gārga gārganın gözün çıkarmas. Kırım Türkçesi: Karga karganın közünü çokumas. Azerbaycan Türkçesi: Karga karganın gözünü cıkhartnaz. Türkmen Türkçesi: Garga garganın*

gözüün çokmaz.

*Balkar Türkçesi: Karga karganı közüün
çığarmaz. Kumuk Türkçesi: Karga
karganı közüün çokumas*

*Tatar Türkçesi: Karga karganı küzin çukımas.
Başkurt Türkçesi: Karga karğanı küzen
sukımas. Kazak Türkçesi: Karga karganı
közüün çokubayt. Yakut Türkçesi: Suor suorum
ksaragın onpot.*

Çuvaş Türkçesi: Kurak kusne saksan çavmast.

II. Türkiye Türkçesi: Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla.

Kırım Türkçesi: Kızım saña aytaman, kelinim sen diñle.

Azerbaycan Türkçesi: Gızım sene deyirem, gelinim sen eşit.

*Türkmen Türkçesi: Gızım saña aydayıñ, genlim sen düş
(eşit). Karay Türkçesi: Kızım sana aytem, kelinim sen eşit.*

*Balkar Türkçesi: Kızım saña aytaman, kelinim sen
eşt. Kumuk Türkçesi: Gelinim saga aytaman, kızım
sen tıña. Tatar Türkçesi: Kızım seña eytem, kilinim
sen tıñla.*

Başkurt Türkçesi: Kızım hiñe eytem, kilennem hin tıñda.

Kazak Türkçesi: Kelinim sagan aytam, kızım sen tıñda.

*Karakalpak Türkçesi: Kızım sagan aytaman, kelinim
sen tıñla. Kırgız Türkçesi: Keregim saga aytam, kelinim
sen uk.*

*Özbek Türkçesi: Kızım senge aytaman, kelinim sen
eşit. Yeni Uygur Türkçesi: Kızım saña aytay, kilinim
sen tıñla.*

Çuvaş Türkçesi: Ksereme kalani kineme poldar”.

2. Atasözlerinin tamamına yakını genel kural niteliğindedir. Bu özelliklerinden dolayı aynı kültürü paylaşan kişiler için atasözleri, doğru ve geçerli birer hüküm niteliğindedir. Fikirlerin, görüşün ortaya konulmasında, bir tezin savunulmasında ya da çürütülmesinde, konuya destek veren bir atasözü, çoğunlukla herhangi bir duruma son noktayı koyan bir belge, bir kanıt gibi kabul görmektedir. Bu gibi durumlarda, amacı tezi kanıtlamak ya da çürütmek olan birey, tek başına olmaktan çıkıp kültürü ve onun önemli bir uzantısı olan geleneği de arkasına alarak daha kuvvetli bir konuma geçmektedir.

3. Atasözleri uzun bir geçmişe sahip oldukları için dilin en sağlam yapıları arasında yer almaktadır. Sağlam kuruluşları, estetiğe dayalı biçim özellikleri, anlam

özellikleri ve söyleyiş güzellikleri gibi sebepler; atasözlerinin günlük konuşma dilinde olduğu kadar sözlü ve yazılı edebiyatta da çokça kullanılmalarını sağlamıştır. Bu bakımdan atasözleri, söyleyişi güçlendirme ve güzelleştirme gibi bir işleve sahiptir.

Edebiyat ve atasözü ilişkisini büyük bir titizlikle ortaya koyduğu eserinde Dilçin (2000: XX- XXI), şu belirlemeleri yapmıştır:

“Şairlerimizin birçoğu manzumeleri arasına atasözlerini almak suretiyle fikirlerini kuvvetlendirmişler, şiirlerini süslemişlerdir. (...) Müellifler yeri geldikçe atasözlerinin yardımına başvurmuşlar, mevzularını ve düşüncelerini bunlarla işlemişler, süslemişler ve pekiştirmişlerdir.”

4. Atasözleri, aynı kültüre ait insanlar arasında iletişimi kolaylaştırma ve kuvvetlendirme gibi önemli bir özelliğe sahiptir. Atasözleri genellikle kalıplaşmış değer yargılarını ifade eder. İnsanlar, küçük yaşlardan itibaren atasözüyle karşılaştıkları için, toplumun değer yargılarını öğrenip içselleştirmelerinde atasözlerinin de önemli katkılarını görürler. Bir şekilde içselleştirilmiş bu değer yargılarının, bir atasözü yardımıyla gündeme getirilmesi, kişilerin ortak yönlerini ortaya çıkarmakta ve daha kolay iletişim kurup anlaşmalarını sağlamaktadır. Aynı ağzı kullanmak ya da aynı dilden konuşmak deyimleriyle izah edilecek bu durum, aynı zamanda bireyin sosyalleşme sürecinde de etkilidir.

Atasözleri toplumun ortak hazinesi olma özelliği sayesinde çeşitli ürün ve hizmet tanıtımlarında, reklamlarda, politikada, bazı sanat alanlarında, medyada vb. birçok alanda kullanılmaktadır. Bu tür kullanımlarda hedeflenen kitle ile aynı kanala girip onların talepleri doğrultusunda daha gerçekçi bir tablo oluşturma hedeflenir ve genellikle de bu hedefe ulaşılır. Bu konuda Boyraz (2002: 123-136) şu değerlendirmeleri yapmıştır:

“Reklamcı, anlaşılır olması ve istenen etkiyi oluşturma için reklamını, belirlenen hedef kitlenin kültürel ve zihinsel altyapısına göre şekillendirmelidir. (...) Hafızada rahatlıkla tutulabilen halk kültürü unsurlarıyla tanıtımı yapılan ürün veya hizmetin birlikte verilmesi; reklamın çağrışım gücünü, anımsanabilirlik ve kalıcılık etkisini artırmaktadır. (...) Bu sebeple geçmişe ait halk kültürü ürünleri, reklamların işlevlerini daha kolay yerine getirmesi noktasında reklamlara yardımcı olmaktadır. (...) Televizyon reklamlarının birçoğunda, halk arasında kullanılan deyim, atasözü, ölçülü söz, ibare gibi unsurlara yer verilmektedir. (...) Halkın zihnindeki kalıp sözlerin reklamlarda kullanılması, ürünün ya da hizmetin tanıtımını kolaylaştırmaktadır; çünkü

izleyici, reklamı yapılan ürün veya hizmetle kendi hatırında olanı kolayca birleştirmekte ve onları hafızasına yerleştirmektedir”.

5. Atasözlerinin işlevlerini bunlarla sınırlı tutmak, elbette doğru olmayacaktır. Atasözlerinin, henüz gözlemleyip tespit edemediğimiz diğer işlevleri de bulunmaktadır. Bu işlevlerden birisi Boratav (1997: 119) tarafından şu şekilde belirtilir: *“Kırımlı Karayımlarda ve Anadolu’da, İçel’de, belki başka yerlerde de bir oyun vardır; bunda karşılıklı iki takım sıra ile atasözleri söyler; yenilmemek için karşı tarafın söylediği atasözünün başlangıç harfinde yeni bir atasözü bulmak gerektir; dağarcığını ilk tüketen takım yenilmiş sayılır. Burada atasözleri bir oyunun gereci olarak kullanılmaktadır”.*

Atasözlerine dair bir başka görevi Duymaz (2005: 7) tarafından bu şekilde belirtilmiştir: *“Atasözleri, dilbilgisi bakımından doğru, anlam bakımından zengin olmaları gibi nedenlerle anadilimizin öğrenilmesinde özellikle tümce seviyesinde onu doğru kullanma becerisini de kazandıran birer dil ürünüdür”.*

2.2. Deyimler

Atasözü ve deyimler milletin duygu ve düşünce ortaklığından ortaya çıkar. Aksan (1999: 91) deyimlerin bir başka milletle olan kültür alışverişi sonucunda olan çevrilmenin alınma değilse bir dili konuşan topluluğun dünya görüşünü, hayat tarzını, çevre şartlarını, gelenek görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünce şeklini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından da önemli olan sözler olduğunu, dil bilim ve halkbilim uzmanlarının, yalnızca o toplumun deyimlerine dayanarak, bir toplumun tüm kültürünü inceleyebildiğini ve önemli sonuçlar çıkarabildiğini ifade etmiştir.

Akar’a göre (1994: 18), deyimler bir toplumun yaşam şeklinin, kültürünün, dünyayı algılayış tarzının vb. gibi unsurlarının mecaz anlamlarla örtüşerek dile kalıplaşmış bir şekilde yansımasıdır. Bu dile yansıyan kültür ögesi, duygu ve düşüncelerin etkili ve kısa yoldan ifade edilmesini sağlar. Deyimlerin anlatımda tercih edilmesinin nedenini kısa ve yoğun anlatım tarzını sağlayabilmesi şeklinde ifade etmiştir.

2.2.1. Tanım

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük’te (TDK, 2024), deyim ile ilgili şu şekilde tanımlanmıştır: *“Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir”.*

Bahadanlı (1971: 5) deyimleri iki ya da daha fazla kelimedenden oluşan, genellikle öz anlamının dışında yeni bir anlam veren ve yazıyı ya da konuşmayı daha da güzelleştiren söz bölümü şeklinde tanımlar.

Aksoy (1988: 52) deyimler için, bir kavramı, bir durumu, ya ilgi çekici bir anlatımla ya da özel bir kalıp içinde aktaran ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış söz topluluğu ya da cümle ifadesini kullanır.

“Deyim (eski adı: Tabir), birden çok sözcüğün, çoğu kez kendi anlamlarından ayrı bir anlam belirtmek üzere bir araya gelip kalıplaşan biçimidir” (Özdemir, 2000: 5).

Adıgüzel (1990: 6) deyimi, gerçek anlamı dışında kullanılarak yeni bir anlamı ifade eden ve bir düşünceyi aktaran, iki veya daha çok sözcükten oluşan kalıplaşmış söz dizisi olarak tarif eder.

2.2.2. Deyimlerin Biçim Özellikleri

Araştırmacıların görüşleri doğrultusunda deyimlerin biçim özellikleri beş maddede sıralanmıştır:

1. Deyimlerin en belirgin özelliği kalıplaşmış sözlerden oluşmalarıdır. Bir deyimın sözcükleri değiştirilip yerine aynı anlama gelse bile başka sözcükler konulamaz ve deyimdeki sözcüklerin dizimi değiştirilemez. Örneğin, ‘*Ayıkla pirincin taşını deyimi, Ayıkla bulgurun taşını.*’ biçiminde söylenemeyeceği gibi; ‘*Tut kelin perçeminden deyimi de Kelin perçeminden tut.*’ biçiminde kullanılamaz (Aksoy, 1988: 38).
2. Deyimlerin, aktarılan tanımlarındaki ortak noktalardan biri de, deyimlerin en az iki sözcükten oluşan, kısa ve özlü sözler olmalarıdır.

Deyimlerin en az iki sözcükten oluşmaları ve kalıplaşmış sözler olmalarından dolayı ikilemelerle ve birleşik sözcüklerle karıştırılması ihtimali vardır. Bazı ikilemeler deyimdir; fakat ikilemelerin büyük bir kısmı deyim değildir.

Aksoy’un da belirttiği gibi (1988: 48-49); “*ev bark, çoluk çocuk, aşağı yukarı*” gibi farklı sözcüklerle oluşturulan ikilemeler deyim olarak kabul edilir. Elçin’in (1993: 643) belirttiği gibi “*şakır şakır, sarı sarı, yavaş yavaş*” gibi bir sözcüğün aynen tekrarı ile oluşturulmuş ikilemeleri ise deyim saymamak yerinde olur. “*Aynı sözcüğün tekrarı ile yapılan ikilemelerin “günü gününe, kaçan kaçana, boşu boşuna” örneklerinde olduğu gibi, sözcüklere çekim eki getirilerek kullanılanlarını da deyim kabul etmek gerekir.*”

3. Deyimler anlamı güçlendirmek, söyleyişi zenginleştirmek gibi amaçlarla kullanılan özel anlatım kalıplarıdır. Konuşma ve yazı dilinde çokça kullanılan deyimlerin herkes tarafından kolayca anımsanıp kullanılabilmesi açısından, bu sözler oldukça kısadırlar. En az iki sözcükten oluşması gereken deyimler, Hatiboğlu'nun da belirlediği gibi *“en çok yedi sekiz sözcük ile”* kurulan anlatım kalıplarıdır. (Hatiboğlu, 1972: 195)

4. Deyimler, hem anlatıma güç kazandırmak işlevlerinin gereği olarak, hem de hatırd tutma kolaylığını sağlamak amacıyla aliterasyon ve asonans gibi ritm öğelerinin de kullanılmasıyla oluşturulmuş, iç uyağa sahiptir. Bu özellik en az dört sözcükten oluşan deyimlerde daha çok görülmektedir. Hatiboğlu (1972: 200-201), deyimlerde uyağın bulunduğu dikkat çekmiş, bu konuda şu örnekleri vermiştir:

“azıcık aşım (aşın, aşı), kaygısız başım (başın, başı)”

“al gülüm, ver gülüm”

“dokuz kurda, bir furda (hurda)”

“bir abam var atarım, nerde olsa yatarım”

“önce can, sonra canan”

“yaşı ne başı ne”

“para isteme benden, buz gibi soğurum senden”

“eli işte gözü oynaşa”

“Edi ile Büdü Şakire dudu”

“sabreden derviş, muradına ermiş”

“ben çekeyim cefayı, eller sürsün sefayı”

“ak şeker kara şeker, bir tarafı (tarafım) soya çeker”

“dediği (dediğim) dedik, çaldığı (çaldığım) düdük”

“iki kanat bir kuyruk, kendi başına buyruk”

“kaş ile göz, kalanı söz”

“anlayana sivrisine saz, anlamayana davul zurna az”

“dazlayan daza, kel başlı kıza”

“havada bulut, sen onu (beni) unut”

“hem suçlu, hem güçlü”

“armut piş, ağzıma düş”

“Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri daha”

“hayırlıysa beri, hayırsızsa geri”.

5. Deyimler, biçimsel özellikleri açısından genel olarak dört ayrı grupta değerlendirilebilirler:

a. Söz öbeği şeklindeki deyimler: ağır aksak, ayağına çabuk, baştan aşağı, çıban başı, çıkar yol, dert ortağı, el şakası, fermanlı deli, gizli kapaklı, gözü kara vb.

b. Master biçimindeki deyimler: hallaç pamuğu gibi atmak, içine sinmemek, kafayı üşütmek, kefeni yırtmak, kırk dereden su getirmek, mercimeği fırına vermek, meteliğe kurşun atmak, nefes tüketmek, ölümüne susamak, sinek avlamak vb.

c. Cümle biçiminde olanlar:

Armut piş, ağzıma düş.

Atı alan Üsküdar’ı geçti.

Bu aptesle daha çok namaz kılınır.

Çiğeri görmüş bayılmış, eti görse ne yapar?

Deli bir değil ki bağlayasın, ölü bir değil ki ağlayasın.

d. Tam bir cümle yapısında olmasa bile çoğunlukla karşılıklı konuşmalarda kullanıldığı için, eksilteli cümle niteliğinde olan deyimler:

Daha neler!

Ya herrü, ya merrü!

Yok canım!

Hadi oradan!

Cart, kaba kâğıt.

2.2.3. Deyimlerin Anlam Özellikleri

Deyimlerin anlam özellikleri araştırmacıların görüşlerinden yararlanılarak üç maddede sıralanabilir:

1. Deyimler, mecaz anlamlı sözlerdir. Söze anlam zenginliği katmak için başvuru yollardan biri olan mecaz, deyimlerin çoğunda belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu durum, deyimlerin kısa ve öz bir anlatıma sahip olmalarıyla ilgilidir. Az sözle çok şey anlatmanın yolu, mecazlı anlatımdan geçmektedir.

Deyimlerde mecaza fazlaca başvurulması, deyimlerin abartılı ve hayal gücünü zorlayan ifadeler taşımasına yol açmıştır. Hatiboğlu, bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Deyimlerde her şeyden önce anlamda bir mübalağa yönü, mantık dışına kaçma çabası vardır. Deyimlerde olağandışı manzaralar, düşler, resimler çizilmeğe çalışılır. Fazlasıyla dikkati çekip anlatıma güç katmak, basit anlatımı sağlama amaçlanır. Çok sevinen bir insanı anlatmak için, ‘etekleri zil çalıyordu’ demek, her tarafı hareket halinde, gülen bir insanı göz önüne getiren, kestirme anlatım yoludur. Dikkat edilecek olursa, deyimlerde çizilen hayaller, resimler mübalağalıdır ve çok defa mantık dışıdır: ‘balık kavağa çıktığı zaman, burnu kaf dağında olmak, burnu düşse almamak, ağzıyla kuş tutmak, yerin dibine geçmek, kan ağlamak, baltayı taşla vurmak’ gibi.” (Hatiboğlu, 1972: 202).

2. Deyimler, kısa ve özlü sözlerdir. Deyimlerin, şekilsel açıdan bu denli kısa olmalarına rağmen, anlam bakımından çok yoğun sözler olması; aslında onların özünde bir hikâyenin, bir anlatının olduğu gerçeğiyle açıklanabilir. Bu anlamda deyimler çoğunlukla, atasözlerindeki gibi, bir hikâyeden ortaya çıkmaktadır.

Hatiboğlu (1972: 202), deyimlerin bir hikâyeden kaynaklanmasının; anlatımda daha güçlü, daha verimli olabilmelerini sağladığını ifade etmiş, Türkçede kullanılan deyimlerin neredeyse tamamının Nasrettin Hoca ve Bektaşî fıkralarına dayandığını belirterek şu örnekleri vermiştir: *“ipe un sermek, fıncancı katırlarını ürkütmek, tavşanın suyunun suyu, yorgan gitti kavga bitti, ümidim şu dağın ardında kaldı, Halep orada ise arşın burada, hem ağlarım hem giderim”.*

3. Deyimlerin, sık olmasa da, bazen birbirleriyle çelişkili ya da karşıt durumları dile getirirler. Örneğin, *“eğri oturalım, doğru konuşalım; aşağı tükürsem sakalım, yukarı tükürsem bıyığım; delik büyük, yama küçük; ne bu perhiz, ne bu lahana turşusu”* (Hatiboğlu, 1972: 203) gibi deyimler birbirleriyle çelişkili ifadeler taşır ya da zıt anlamları dile getirirler.

2.2.4. Deyimlerin İşlevsel Özellikleri

Aksoy’a göre (1988: 47) atasözleri gibi deyimler de ulusal damga taşıyan ve ulusal değerleri yansıtan dil varlıklarıdır. Deyimler, ulusun söz yaratma gücünden doğarlar ve küçük bir söz dağarcığına koca bir âlemi sığdırırlar. Deyimler de atasözleri

gibi toplumun ortak hazinesidir. Toplumun çoğunluğu tarafından bilinmeleri, özel anlam taşımalarından dolayı deyimler toplum tarafından sık kullanılmaktadır.

Deyimlerin; kişilerin bilinçaltına seslenmesi durumuna, iletişim bilimi açısından bakıldığında şöyle bir değerlendirmeye karşılıkmaktayız:

“Bilinçaltına yönelik kullanımlarda kişiler iletiyi tanımlayamazlar ve zihinlerinde yorumlayıp değerlendiremezler. Kişiler, bu şekilde bilinçaltını etkileyen ve dolayısıyla da tanımlanamayan iletiler karşısında, iletinin içeriğine göre bir koşullanmayla davranış sergilerler.” (Çakıroğlu, 2002: 30).

2.3. Atasözleri ile Deyimlerin Karşılaştırılması

Çevik’e (2006: 57-58) göre atasözleri ile deyimlerin karşılaştırmasını, benzer ve farklı yönlerini şu şekilde ortaya koyabiliriz:

2.4. Atasözleri ve Deyimlerin Benzer Yönleri

1. Atasözleri ve deyimler kısa ve özlü sözlerdir.
2. Atasözleri de deyimler de kalıplaşmış sözlerdir. Ancak kalıplaşmalar, sınırlı düzeyde olmak koşuluyla, şartlara göre esnetilebilir.
3. Atasözlerinin de deyimlerin de büyük çoğunluğu mecaz anlam ifade eder. Ancak tamamen gerçek anlamla oluşturulmuş atasözleri de deyimler de vardır.
4. Atasözleri ve deyimlerin büyük çoğunluğu bir hikâyeden, bir halk anlatısından kaynaklanmaktadır.
5. Atasözleri de deyimler de, oluşumlarında birbirlerinden farklı zamanlara ve mekânlara ait kişilerin katkıları olduğu için, anonim ürünlerdir.
6. Atasözlerinin de deyimlerin de büyük çoğunluğunda kafiyeli bir söyleyişi andıran ritm ögesi bulunur.

2.5. Atasözleri ve Deyimlerin Farklı Yönleri

Atasözleri ve deyimlerin farklı yönlerini dört addede sıralayabiliriz:

1. Atasözleri, genel kural niteliğinde olup öğüt veren sözlerdir. Deyimler ise, hem genel kural niteliğinde değildirler hem de öğüt verme gibi bir kaygı taşımazlar.

Deyimler, bir kavramı çekici ve etkili ifade etmek için kullanılan özel anlatım kalıplarıdır.

2. Atasözlerinin, eksilteli örnekleri olmakla birlikte, atasözleri genellikle yargı bildiren birer cümle niteliğindedir. Cümle biçiminde olanları bulunmakla birlikte, deyimlerin büyük çoğunluğu cümle biçiminde değildir.

3. Atasözleri daha net ifadeler taşır. Bu sebeple atasözleri bir ortamda kullanıldıklarında hemen herkes bir atasözü kullanıldığının farkına varır; fakat deyimler, genellikle cümle içinde çekimlenerek eritildikleri için, vermek istedikleri anlamı verdikleri hâlde, genellikle bağımsız bir söz birliği olarak fark edilmezler.

4. Deyimlerin, atasözlerine oranla daha çok kullanıldıklarını söyleyebiliriz. Gün içinde hiç atasözü kullanmasak bile, çoğu zaman farkında olmadan sık sık deyim kullanırız.

2.6. Atasözleri ve Deyimlerin Ana Dili Öğretimindeki Önemi

Ana dili öğreniminde kuşkusuz atasözleri ve deyimlerin edinimi ve aktif kullanımı önemlidir. Ana dili öğrenen bireylerde edinilen atasözü ve deyimlerin sayısı bireye dil kullanımında üstünlük sağlar. Aksan'a göre (1999: 91), bir dildeki deyimler de sözcük hazinesi içinde yer alır; deyimler dili konuşan topluluğun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir. Altun'a göre (2004: 79), Türk atasözleri, Türk dilini konuşan ve yazarların sıklıkla kullandığı cümle yapılarını ve Türk dilinin anlatım olanaklarını ortaya koymaları bakımından önemli birer inceleme alanıdır. Deyim ve atasözleri dilimizin önemli kültür taşıyıcısı görevinde olan unsurlarındandır. İşcan' a göre (2007: 4) Türkçe diye anılan kültür dili, dünyanın en köklü ve işlek dillerinden biridir. Türkler, dünyanın en eski uygarlıklarındandır. Dolayısıyla Türkçe de dünyanın en eski dillerindendir. Dilimiz, gerçekten de zengin bir dildir. Bir dilin zengin olması, o dilin ifade gücüyle ortaya çıkar. Yine dilde bulunan kelime, deyim, mecaz ve atasözünün çokluğu o dilin zenginliğini gösteren diğer unsurlardır.

Göçer (2010: 356), sözlü edebiyatın seçkin ürünlerinden biri olan atasözlerinden Türkçe dersinde anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla yararlanıldığını, farklı alanlarda atasözlerinin değişik kullanımlarından yararlanılarak söz ve yazının daha etkili hâle getirilebildiğini ifade eder. Uzun cümlelerle anlatılacak bir durumun bir atasözü ile tarif etmenin, öğüt verme, örnek gösterme vb. yollarla

düşünce ve anlatımlarımızın kuvvetlendirilmesinin bu edebî ürünlerden yararlanma yeteneğimizle ilgili olduğunu belirtir. Atasözlerinin sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarında başvurulacak önemli bir pedagojik ürün olduğunu belirtir. Atasözlerinin anlatımı güçlendirdiğini, içeriğe zenginlik kattığını belirtir. Düşüncelerin onlarla daha anlaşılır ve etkileyici olabildiğini, iletilmek istenen mesajın bir atasözü ile daha somut bir şekilde iletilebildiğini, konuşma ya da bir yazılı anlatım çalışmasında konu ile bütünlük oluşturan bir atasözünün söylenmesinin hedef kitlenin anlatılmak istenen duygu ve düşüncelerini daha kolay anlamasına yardımcı olduğunu ifade eder. Bu açıdan bir fikrin karşıdakilere aktarılırken ya da farklı bir fikre karşı çıkılırken atasözlerinden yararlanılabildiğini, atasözlerinin içeriğinde yer alan farklı anlamlardaki kelimelerle öğrencilerin söz varlığının gelişmesine katkı sağladığını belirtir.

Baş (2002: 62), çok geniş ve çeşitli anlamlarda kullanılan atasözlerinin, günlük dil kullanımında en çok başvurduğumuz sözlerden oluştuğunu, öğüt vermek, örnek göstermek, anlama güç katmak, düşüncelerimize kanıt bulmak, duygu ve düşüncelerimizi en kısa yoldan belirtmek istediğimiz zaman atasözlerinden yararlandığımızı belirtir. Atasözlerinin, özellikle söyleyişe güç katma, düşüncelerimize güçlü bir kanıt oluşturma ve az sayıda cümle ile yalın ifadeler kurabilme açısından konuşma ve yazma eğitiminde; ilgi ve merak uyandırma açısından dinleme eğitiminde; metindeki söyleyişleri daha anlamlı hâle getirip vurgu ve tonlamayı kolaylaştırma açısından okuma eğitiminde kullanılabilecek ürünlerden oluştuğunu ifade eder.

Türkçenin ana dili olarak öğretiminde deyimlerden yararlanır. Göçer'e göre (2010: 356-357):

“Edebî ürünlerde deyimlerin kullanılması anlama güç katar ve anlatıma akıcılık kazandırır. Anlatımın kazandığı bu özgünlük, ürünün edebî niteliğini artırır. Bu nitelik edebî ürünün dikkatli dinlenmesini sağlar. Bu şekilde çocuklar dinleme, dinleyerek sözcük dağarcığını geliştirme olanağı bulur. Daha da önemlisi dinlediğini anlama becerisi gelişir. Seviyelerine uygun edebî ürünleri dinlediklerinde öğrencilerin merak duygusu depresir. Bir yerden sonra değişik edebî ürünleri okuma ihtiyacı duyar. Usta yazarların anlatıma güç kazandırmak için yazılarında çoğunlukla kullandıkları deyimleri, öğrencilerin içinde geçtiği edebî ürün üzerinde görmelerini sağlamak, işlevsel öğrenmenin gerçekleşmesinde büyük bir yeri vardır.

‘Zübeyde Hanım ellerini gökyüzüne doğru açarak dua etmeye başladı:

--Ey ulu Tanrım, oğlumun yardımcısı ol. Mustafa'nın bu savaştan yüzünün akıyla çıkmasını nasip eyle’

Metinde geçen yüzünün akıyla çıkmak deyiminin anlamının başarmak, başlanan işi istenilen bir şekilde tamamlamak anlamında olduğuna öğrencilerle birlikte çıkarım yoluyla ulaşırsa işlevsel öğrenme gerçekleşir ve öğrenilenlerin kalıcılığı sağlanır.

Güzelliğin on par'etmez

Bu bendeki aşk olmasa

Eğlenecek yer bulamam

Gönlümdeki köşk olmasa.

(Aşık Veysel Şatıroğlu)

Şiirin birinci mısrasındaki on para etmez deyimini değersiz anlamında kullanılmıştır.”

Türkçe, deyim açısından çok zengin bir dildir. Bu zenginlik Türk insanının anlatımdaki gücünün ve başarısının bir kanıtıdır. Deyimlerin kısa ve mecaza dayanan anlatım ifadeleri oluşu, onların bir zekâ ürünü olduğunu da ortaya çıkarır. İnsanlar bu zekâ ürünü olan dilbilgisi unsurlarını kullanarak etkin anlatım özelliğine ulaşırlar; ayrıca mecaza dayalı unsurların ve yan anlamların kullanıldığı deyim anlatımda tercih edilmesi, insanları soyut düşünebilme açısından da geliştirir. Bunun için anlatımda deyimlere sıklıkla başvurulması, insanın dilsel ve bilişsel gelişimine katkı sağlar.

Atasözleri ve deyimler ana dili öğretiminin vazgeçilmez parçasıdır. Dilin etkili kullanımı açısından sağladığı üstünlük göz önünde bulundurulduğunda atasözü ve deyim kullanımı önemlidir.

2.7. Atasözleri ve Deyimlerin Türkçe Öğretim Programlarındaki Yeri

Bu kısımda atasözleri ve deyimlerin, MEB 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı, MEB 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve MEB 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alma durumları incelenmiştir.

MEB 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (TDÖP, 2005), deyimler ve atasözleri hedef kazanımlara ulaşılabilmesi için yararlanılacak etkinlikler bölümünde ele alınırken Türkçe ders kitaplarında deyimler, eşleştirme ve boşluk doldurma etkinlikleri ile öğrencilerde öğrenmelerin kalıcı hâle getirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Toplumun ortak hazinesi olan, kendine özgü yapısı olan deyim ve atasözleri ile ilgili 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (TDÖP, 2005) geçen ifadeler şu şekilde sıralanabilir:

Programın Genel Amaçlar kısmında öğrencilerin, *“Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunularından oluşan dil becerilerini geliştirerek Türkçeyi sevmelerini, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak, metinler arası düşünce becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmeleri.”* hedeflenmektedir (TDÖP, 2005: 4). Ayrıca programda (TDÖP, 2005), millî, manevî, ahlâkî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek, sözlü ve yazılı ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamanın da amaçlandığı görülmektedir.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (TDÖP, 2005), konuşma becerisine yönelik kazanımlarda deyim ve atasözleriyle ilgili olarak şu ifadeler yer verilmiştir: *“Konuşmasında söz varlığını kullanır, yeni öğrendiği kelimeleri konuşmasında kullanır.”*. Programda, öğrencinin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturan atasözleri ve deyimlerin edinilmesinin ve aktif kullanımının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (TDÖP, 2005), yazma becerisine yönelik kazanımlarda deyim ve atasözleriyle ilgili olarak şu ifade yer almaktadır: *“Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır, yeni öğrendiği kelimeleri yazılarında kullanır.”*. 2005 Türkçe Öğretim Programı’nın devamında deyim ve atasözlerine yönelik kazanımların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Deyim ve atasözlerinin hem konuşma hem de yazma etkinliklerinde kullanımı kişiye ayrıcalıklar sunar. Buna rağmen 2005 Türkçe Öğretim Programı’nda deyim ve atasözleriyle ilgili kazanımların yeterli sayıda olmadığı görülmektedir.

MEB 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019: 60), “dinleme/ izleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi” gibi öğrenme alanları bulunmaktadır. Yazma alanı başlığı altında tüm sınıf düzeylerinde (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) “Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.” kazanımı yer almaktadır. Atasözü ve deyim kavramları ortaokulun her kademesinde geçmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin bu unsurları yazılarını zenginleştirmek amacıyla kullanabilmesi için her şeyden önce bu kavramların ne olduğunu iyi bilmesi ve bu kavramlarla ilgili bolca örnek görmesi gerekmektedir. Bu nedenle “Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımının alt başlığında “a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime

gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.” (TDÖP, 2019: 54) açıklamasına yer verilerek ve atasözleri ve deyimler sözlüğünün kullanılmasına vurgu yapılmıştır. Okuma alanında söz varlığı başlığı altında ise yine tüm sınıf düzeylerinde: “Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için görseller, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır. b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.” (TDÖP, 2019: 54) kazanımlarına yer verilmiştir. Kazanımdaki kelime grupları kavramı ile deyim unsurları da kastedilmiş, ayrıca sözlük kullanmanın ve sözlük hazırlamanın teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aynı başlık altında “Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” (TDÖP, 2019: 54) kazanımı da yer almaktadır. Programda dinleme/ izleme ve konuşma alanlarında atasözü ve deyimlerle ilgili kazanımlara yer verilmediği saptanmıştır. Nitekim Sayın ve Doğan (2023) tarafından yapılan, “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metinlerinin Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmasında ilköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar işlenen bütün dinleme/izleme metinlerine ait veriler doküman incelemesi yoluyla çözümlenmiş ve içerik analizleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ilköğretim öğrencilerinin, Türkçe dersinde işlenen dinleme/izleme metinleri incelenmiş, 750 deyim ve 4 atasözünün yer aldığı saptanmıştır. Dinleme/ izleme metinlerinde deyimlerin sayıca atasözlerinden fazla olduğu görülmüştür. Dinleme/izleme metinlerinde atasözlerine gereken önemin verilmediği sonucuna varılmıştır.

2024 yılında 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için hazırlanan MEB Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında (2024: 5), 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak, Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla öğrencilerin

- dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeleri,
- okuduklarını, dinlediklerini/izlediklerini anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeleri,

- okuduğundan, dinlediğinden/izlediğinden hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevkini geliştirmeleri ve dil bilincine ulaşmaları,
- duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
- duygu ve düşüncelerini Türkçenin zengin ifade olanaklarından faydalanarak anlatabilmeleri,
- Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli ve özenli kullanmaları,
- basılı materyaller ile çoklu ortam kaynaklarından bilgiye erişme; ulaştıkları bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerini geliştirmeleri,
- dil becerileri aracılığıyla kavramsal beceriler, eğilimler, değerler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerilerini geliştirilmeleri,
- millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerlere önem vermeleri; millî duygu ve düşüncelerini geliştirmeleri,
- Türkiye’den ve dünyadan seçilmiş kültür ve sanat eserleri aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmeleri ve benimsemeleri amaçlanmaktadır.

Sıralanan maddelerde, öğrencilerin söz varlığını zenginleştirerek dil zevkini geliştirmeleri ve dil bilincine ulaşmaları, duygu ve düşüncelerini Türkçenin zengin ifade olanaklarından faydalanarak anlatabilmeleri, millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerlere önem vermeleri; millî duygu ve düşüncelerini geliştirmelerinin amaçlandığı ifade edilmiştir. Bu amaçların gerçekleşmesinde atasözü ve deyimlerin öğretimi ve öğrencilere kazandırılması önemli yer tutmaktadır. Milli kültürümüzün manevi zenginliklerinden olan atasözü ve deyimlerimizin öğrencilere aktarımı, öğretimi ortaokul düzeyindeki bütün sınıflarda büyük önem taşımaktadır. 2024 TDÖP’de atasözü ve deyim öğretimine yönelik doğrudan ifade edilen bir amaç olmadığı görülmüştür.

2.8. Web 2.0 Araçları

Eğitim ortamında teknoloji kullanımının artmasıyla web araçları öğretim süreçlerine dahil olmuştur. Teknolojinin eğitime yansımaları olan web araçları, öğretim ortamlarını zenginleştirmiştir.

“Son yıllarda meydana gelen teknolojik gelişmeler eğitim öğretim ortamını da etkilemiştir. Öyle ki birbirine bağlı bilgisayarlar ağından meydana gelen internet araçlarının giderek yaygınlaşması, insanların

birbirleriyle anlık olarak haberleşmelerini ve bilgi paylaşımlarını kolaylaştıran bir etkileşim zemini oluşturmuştur. Bu etkileşim kendisini eğitim öğretim alanında da göstermiş, zamanla elektronik öğrenme (e-öğrenme) kavramını ortaya çıkarmıştır” (Özçakmak, 2023: 79).

Deberlioğlu ve Köse (2010: 15), web kavramının, internetin ortaya çıkışından sonra, söz konusu platform üzerinde yer alan özel dokümanlara erişilmesini sağlayan sistemi tanımlamak amacıyla kullanıldığını ifade etmiştir. Web tabanlı araçlar incelendiğinde özellikle Web 2.0 teknolojisinin eğitime uyarlanmış hali, eğitimdeki verim ve geri dönüt bakımından eğitimcilere büyük fırsatlar sunmaktadır (Mart ve Özerbaş, 2017). Web 2.0 araçları olarak adlandırılan yeni nesil internet teknolojileri; iletişim, etkileşim, bilgi paylaşımı ve bilgiye kolay erişim, işbirlikçi içerik oluşturma, içerik depolama ve paylaşma, değerlendirme, görselleştirme gibi imkânları, her seviyede katılımcının kolayca yapabileceği basitlikte sunmaktadır (Ajjan ve Hartshorne, 2008; Altun, 2008).

Web 2.0 araçlarının genel özellikleri incelendiğinde öne çıkan yönleri şunlardır:

Kullanım Kolaylığı: Web 2.0 araçları temel düzeyde bilgisayar okuryazarlığına sahip kişiler tarafından kolay bir şekilde kullanılabilir. Bu araçların özellikle dokunma özelliğine sahip olan elektronik cihazlarda sade bir arayüzle sunulduğu ve karmaşık olmayan basit bir şekilde tasarlandığı görülmektedir. Kullanıcılar, araçların bu özelliği sayesinde kolaylıkla içerik üretebilmekte veya hazır içerikleri kullanarak platform üzerinden paylaşabilmektedir.

Sosyal Etkileşim: Bu araçlar yoluyla kullanıcılar etkinlik yapabilmekte haber ve bilgi alabilmekte, içerik paylaşabilmekte ve birçok insan bir araya gelebilmektedir. Web 2.0 araçları sayesinde insanlar sosyal medya üzerinden iletişim kurmaktadır.

Hızlı İletişim: Web 2.0 araçlar yoluyla bireyler kendi aralarında hızlı iletişim kurma imkanı yakalamaktadır. Sosyal medya yazılımları sayesinde anlık veya toplu mesaj gönderimi hızlı bir şekilde yapılabilmektedir. Bu durum Web 2.0 araçlarının tanınırlığını arttırmış ve çok tercih edilmesini sağlamıştır.

İçerik Üretme ve Paylaşma: Kullanıcılar yazılı, görsel, işitsel içeriklerini Web 2.0 araçlarıyla üretebilmekte ve bunları istenen hedef kitleye ulaştırabilmektedir.

Zamandan Tasarruf: Web teknolojisinin ürünü olan ve zamanla gelişen tablet, akıllı telefon vb. elektronik cihazlar sayesinde içerik üretmek, çok kısa sürede paylaşmak mümkün hâle gelmiştir.

Ekonomik Gelir Elde Etme ve Pazarlama: Web 2.0 araçları satış sektöründe yeni bir mecra oluşturmuştur. Bu araçlar sayesinde pazarlanan ürünler için sanal mağaza uygulamalarında satış kolaylığı oluşmuştur.

Bağımsız Habercilik: Web 2.0 uygulamalarıyla birlikte basın faaliyetlerini dijital basın ileriye taşımıştır. Dijital basının ekonomik oluşu, anlık haber alma olanağı sunması basın sektöründe farklı bir dönemin başlamasını sağlamıştır.

Güncellik: Web 2.0 araçları durağan bir özelliğe sahip değildir; içerikler değişmekte ve uygulamalar sürekli güncellenmektedir. Uygulamalar, kullanıcıların beklentileri ve görüşlerinden yararlanılarak geliştirilmektedir.

İş Birliği: Aynı amaç için bir araya gelen topluluklar ortak proje üretmede Web 2.0 araçları kullanabilmektedir. Bu durum kolektif çalışmalarda Web 2.0 araçlarının iş birlikçi yönünü ortaya koymaktadır.

Bulut Teknolojisi: Bulut teknolojisi sayesinde yazılı, görsel/işitsel veriler dijital depolarda uzun süreli olarak saklanabilmektedir. Web 2.0 uygulamalarının çoğu bulut teknolojisini ücretsiz olarak sunmaktadır.

Eğitim Faaliyetlerine Katkı: Web 2.0 teknolojisinin kullanıldığı eğitim uygulamaları kullanıcıların bilgi edinme, öğrenme, paylaşma, katılım, ölçme ve değerlendirme gibi öğrenim faaliyetlerinin niteliğini arttırmaktadır. Günümüzde Web 2.0 araçları eğitimde ileri bir aşamaya gelmiştir.

Web 2.0 araçlarındaki içeriklere istenilen yer ve zamanda erişilebilme, bu içerikleri düzenleme ve paylaşma imkanının bulunması bu araçların önemini arttırmıştır.

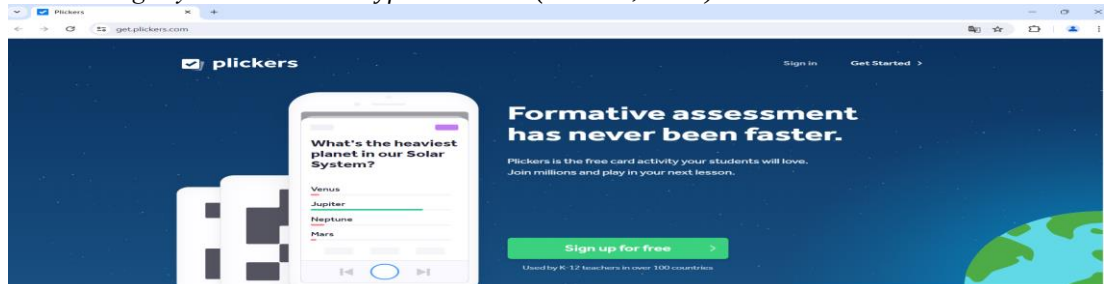
2.9. Plickers'in Kullanımı

Plickers, öğretmen tarafından öğrencilerin başarısını ölçmek ve değerlendirmek için sınıf ortamında kullanılan bir sınav aracıdır. 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (TDÖP, 2024: 6), Uygulanmasına İlişkin Genel Uygulama Esasları başlığı altında “Ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin

eğilimlerine, ihtiyaçlarına ve özel durumlarına göre çeşitlendirilmelidir. Bilgi ve becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde ilgi çekici, günlük yaşamla ilgili, uzak ya da yakın çevrede karşılaşılabilecek problemlere dair görevler verilmeli; öğrenciye yönelik yargısal nitelik taşımayan ve onu motive edici geri bildirimler sağlanmalı; dijital teknolojilerden ve oyunlardan yararlanılmalıdır.” ifadesi yer almaktadır. Günümüzde bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanımının dünya genelinde arttığı, eğitimde kullanılan web araçlarının ülkemizde de çeşitlenerek öğretim sürecine dahil edilmesi ihtiyacı MEB tarafından önemsenmiştir. Plickers bu ihtiyaca cevap veren uygulamalardandır. Plickers öğrencilere oyun oynar gibi öğrenme hissi vermektedir. Demirkan, Gürışık ve Akın’ın (2017), sınıf öğretmenlerinin Plickers uygulaması hakkındaki görüşlerini incelediği araştırmada, Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin Plickers’ı oyun gibi göreceğini ve Plickers’ın derse katılımı artıracığını ifade etmiştir.

Plickers uygulamasına “www.plickers.com” web sayfası üzerinden erişilmektedir. Uygulamanın ana sayfasına giriş yapıldıktan sonra üye olunması gerekir. Uygulamada Türkçe dil seçeneği bulunmamaktadır. Plickers uygulaması İngilizce dil seçeneğiyle kullanılmaktadır. Plickers uygulamasına ücretsiz üyelik kapsamında üye olunması durumunda her test için en fazla 5 soru eklenirken; ücretli üyelik durumunda her test için 5’ten fazla soru eklenebilir. Plickers uygulaması yüksek internet hızı olmadan da sorunsuz çalışabilmektedir. Çalışmanın yapıldığı okul 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sonra yapılan konteyner sınıflardan oluştuğu için sabit internet hizmeti bulunmamaktadır. Bu yüzden akıllı telefonda etkileşimli tahtaya internet paylaşımı yoluyla Plickers uygulaması kullanılmıştır. Düşük internet hızı kullanılmasına rağmen Plickers’la yapılan ön uygulamada ölçme ve değerlendirmeye etki edecek olumsuz herhangi bir sorunla karşılaşılmadığı görülmüştür. Bilgisayar ekranından alınan Plickers ana sayfa görüntüsü Şekil 1’deki gibidir.

Şekil 1
Plickers Bilgisayar Ekranı Ana Sayfa Görüntüsü (Plickers, 2024).

Üye işlemi bittikten sonra Plickers uygulamasının akıllı telefona yüklenmesi gerekir. Plickers uygulamasının hem android hem de ios yazılımları bulunmaktadır. Tarama işlemleri akıllı telefon üzerinden yapılmaktadır. Android telefon ekranından alınan Plickers ana sayfa görüntüsü Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2

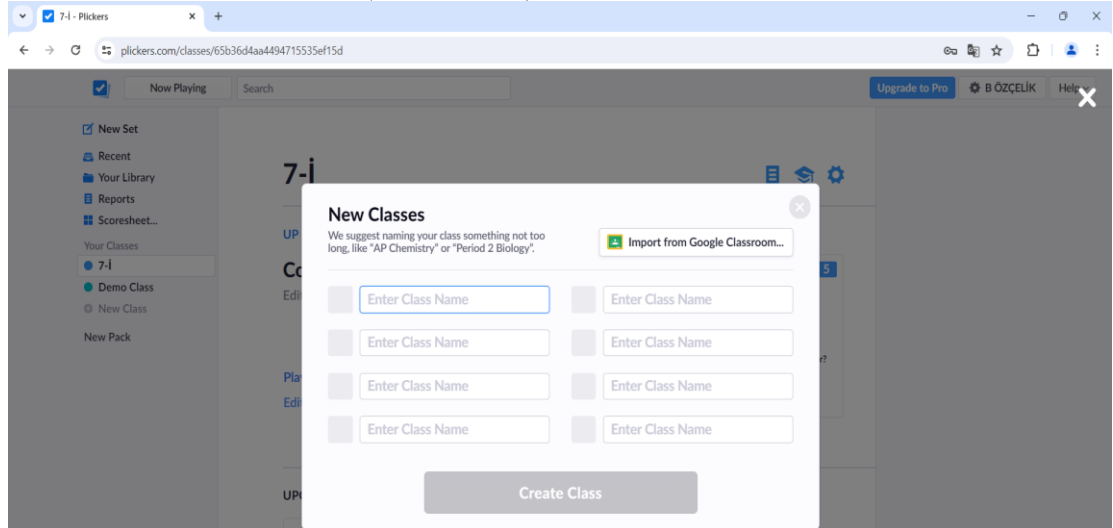
Plickers Android Telefon Ekranı Ana Sayfa Görüntüsü (Plickers, 2024).

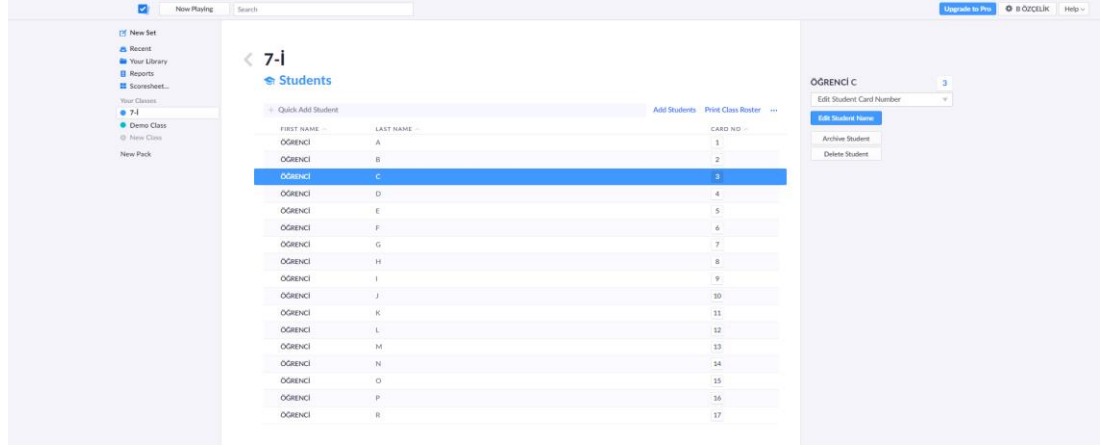
Siteye üye olup giriş yapıldıktan sonra "New Classes" sekmesinden sınıf listeleri oluşturulur. Sınıfların listesi öğrencilerin isimlerinin yazılmasıyla veya hazırda var olan önceki bir listeden isimlerin kopyalanması yoluyla oluşturulabilir. Öğrenciler, öğrenci A, öğrenci B şeklinde kodlanabilir. Plickers “New Classes” sekmesi Şekil 3’te ve oluşturulan örnek sınıf listesi Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 3

Plickers “New Classes” Sekmesi (Plickers, 2024).

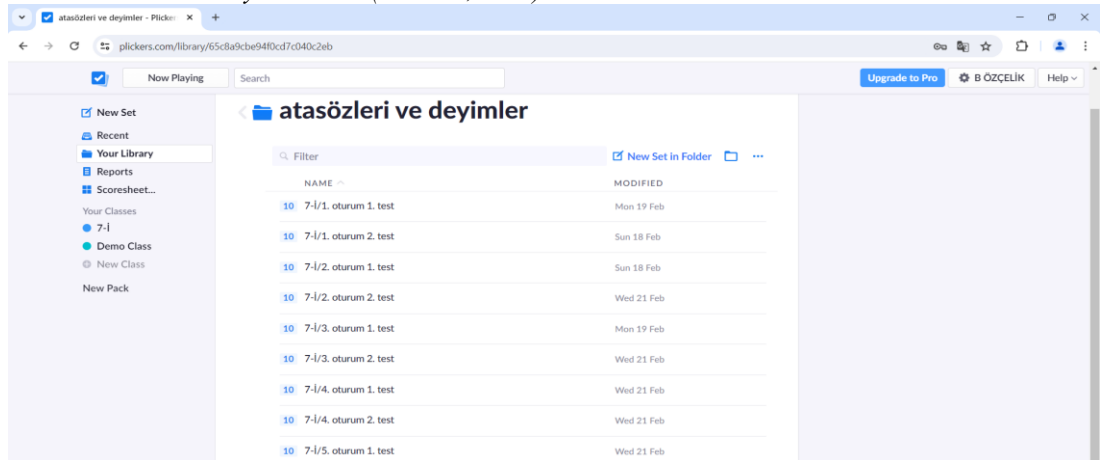

Şekil 4
Sınıf Listesi (Plickers, 2024).

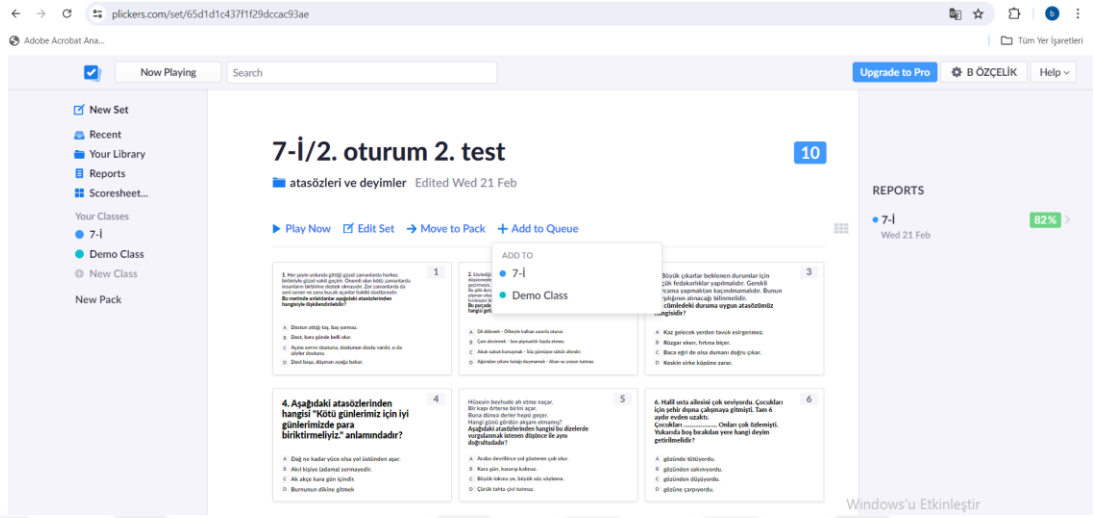
Sınıf listelerinin oluşturulmasının ardından “Your Library” sekmesinden sorular hazırlanır. Çoktan seçmeli ve doğru-yanlış olmak üzere iki farklı soru tipinde sorular hazırlanabilir. Soru kökünün bulunduğu bölüme 58 Türkçe sözcükten fazlası eklenememektedir. Bu durum Plickers uygulamasının sınırlılığı olarak kabul edilebilir. Hazırlanan sorular klasörler içine eklenebilir. Klasörler oluşturularak da sorular hazırlanabilir. Bu şekilde hazırlanan sorular kullanılacağı zaman kolayca bulunabilir. Soruların hazırlanıp kaydedilmesinin ardından “Add To Queue” seçeneği ile çözülmesi için istenilen sınıfa atanabilir. Plickers “Your Library” sekmesi Şekil 5’te ve “Add To Queue” sekmesi Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 5
Plickers “Your Library” Sekmesi (Plickers, 2024).

Şekil 6

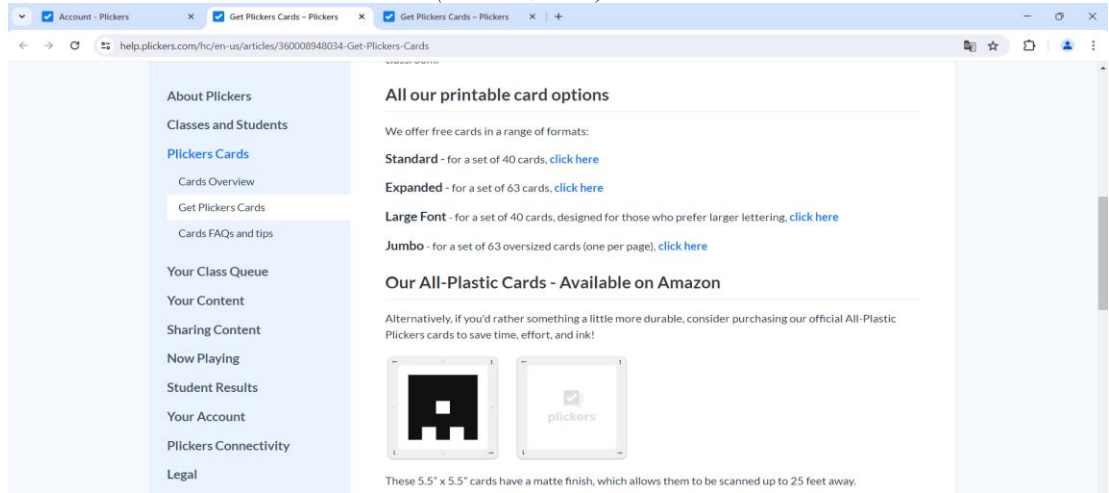
Plickers “Add to Queue” Sekmesi (Plickers, 2024).

Plickers uygulamasında toplamda 63 farklı karekod mevcuttur. Öğrenci sayısı 63’ten fazla olan sınıflarda Plickers kullanımı uygun değildir. Her öğrenci için farklı bir karekod belirlenmelidir. Sitede sağ üst tarafta yer alan kullanıcı ismine tıklandıktan sonra açılan pencerede “Get Plickers Cards” seçeneğine tıklanır ve karekodların çıktısı alınabilir. Plickers “Get Plickers Cards” sekmesi Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 7

Plickers “Get Plickers Cards” Sekmesi (Plickers, 2024).

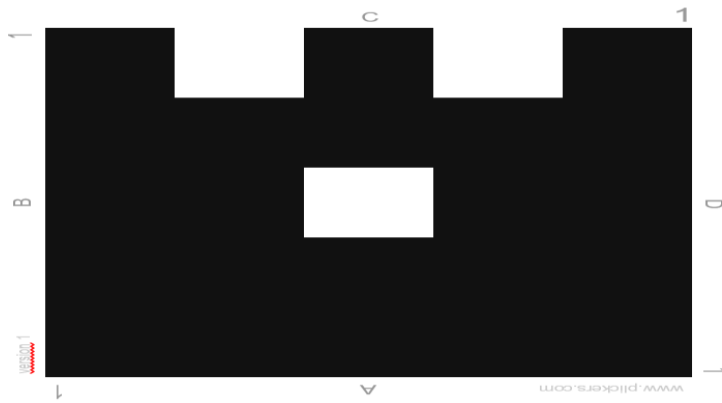

Soruların hazırlanmasından sonra Şekil 8’de gösterilen kare kodlu kartların çıktısının alınarak öğrencilere dağıtılması gerekir. Karekodlar telefon kamerasından yararlanılarak okutulacağından dolayı tarama anında olumsuz bir durumla

karşılaşmamak için karekodların silik basılmaması ve kağıt baskıdaki mürekkep yoğunluğunun yüksek olması gereklidir. Üzerinde numaralar bulunan bu kartlar sınıf listeleri oluşturulduktan sonra her öğrenciye özel olarak atanmıştır. Şekil 8'deki kart Öğrenci A'ya aittir. Uygulamadan önce kartlar öğrencilere dağıtılmalıdır. Her uygulamada öğrenci aynı kartı kullanmalıdır. Kartların karışmasının önlenmesi için öğretmen tarafından kartların arkasına öğrencinin hangi harf ya da sayıyla kodlandığı tükenmez kalemle yazılabilir. Örneğin; Öğrenci C ya da 3 numaralı öğrenci şeklinde kodlamalar yapılabilir. Şekil 9'daki kart öğrenci C'ye aittir. Öğrencilerin kartları değiştirmelerini önlemek için uygulama sonunda kartlar öğretmen tarafından toplanabilir, her uygulamanın başında öğrencilere dağıtılabilir. Kartlarda bulunan harfler seçenekleri karşılamaktadır, kopya çekilme ihtimalini engellemek için küçük puntıyla yazılmıştır. Kartın dört kenarının her birinde yanıt seçeneği vardır: A, B, C ve D seçeneği. Sorulan her soru için, öğrenciler, doğru olduğunu düşündüğü yanıt seçeneği Şekil 9'da gösterildiği gibi yukarı gelecek şekilde kartlarını kaldırmalıdır.

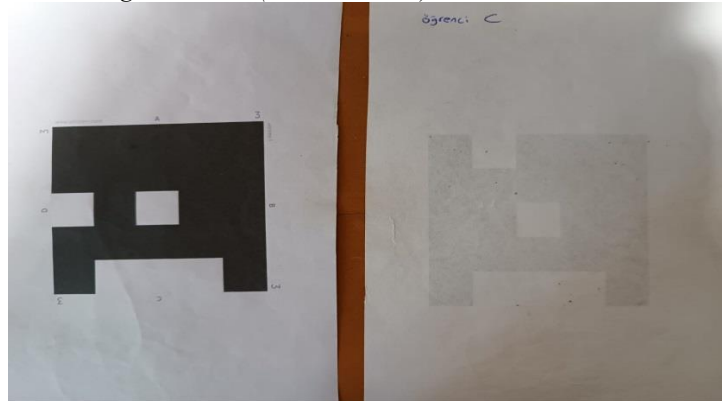
Şekil 8

Plickers Kartı (Plickers, 2024).

Şekil 9

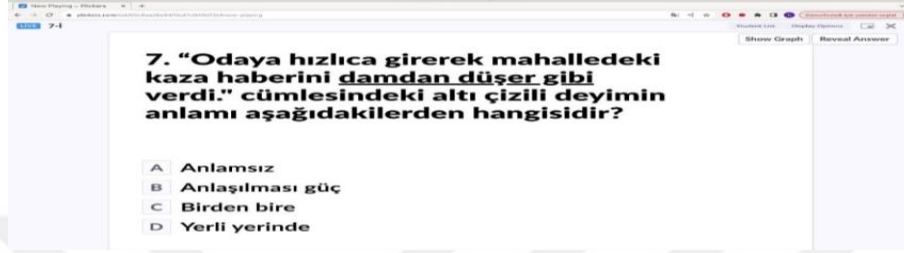
Plickers Öğrenci Kartı (Plickers, 2024).

Uygulama için etkileşimli tahtada Plickers uygulamasına giriş yapıp “Live View” sekmesine gitmek ve akıllı telefona önceden yüklenmiş olan uygulamayı açmak gerekir. Telefondaki uygulamadan sınıf seçildikten sonra daha önceden çözülmesi için atanan sorular görüntülenir. Etkileşimli tahta ekranına yansıtılan örnek sorunun ekran alıntısı Şekil 10’da gösterilmiştir.

Şekil 10

Etkileşimli Tahta Ekranına Yansıtılan Sorunun Ekran Alıntısı (Plickers, 2024).

Öğrenciler doğru olduğunu düşündükleri yanıtı göre kartlarını yukarı kaldırarak gösterirler. Öğretmen, telefonda yüklü olan Plickers uygulamasıyla öğrencilerin kartlarını telefonun kamera aracılığıyla Şekil 11’deki gibi taratır.

Şekil 11

Öğrencilerin Soruları Yanıtlaması (Plickers, 2024).

Tarama anında soruya doğru yanıt veren öğrenciler yeşil renkle, yanlış yanıt veren öğrenciler kırmızı renkle gösterilmektedir. Telefon ekranının sağ üst kısmında toplam öğrenci sayısı içinden kartları taranan öğrenci sayısı gösterilir. Öğretmenin telefonunda yanıtları tarama anında alınan ekran görüntüsü şekil 12’de gösterilmiştir.

Şekil 12

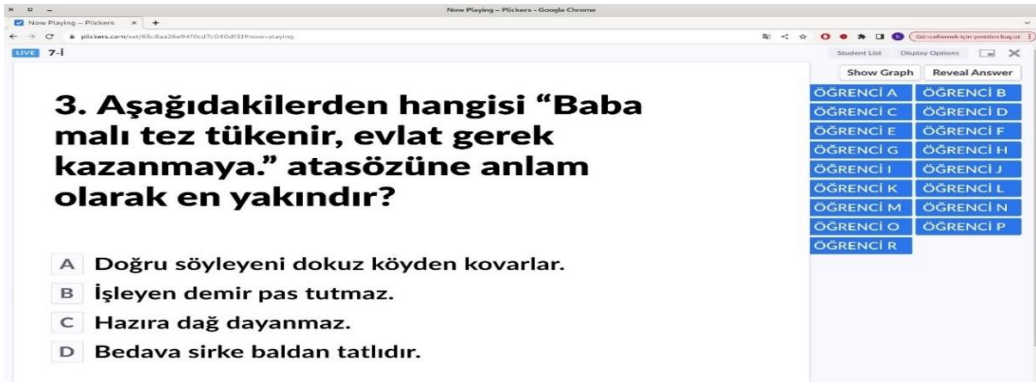
Tarama Anında Alınan Ekran Görüntüsü (Plickers, 2024).

Kartları taranan öğrenci isimlerinin yer aldığı kutucuk şekil 13’te gösterildiği gibi mavi renkte olmaktadır. Kartları henüz taranmayan öğrenci isimlerinin yer aldığı kutucuk ise beyaz renkten oluşmaktadır. Öğrenci kartları tarandıkça beyaz olan kutular mavi renge dönmektedir.

Şekil 13

Yanıtların Taratılması Sırasında Etkileşimli Tahta Ekranı (Plickers, 2024).

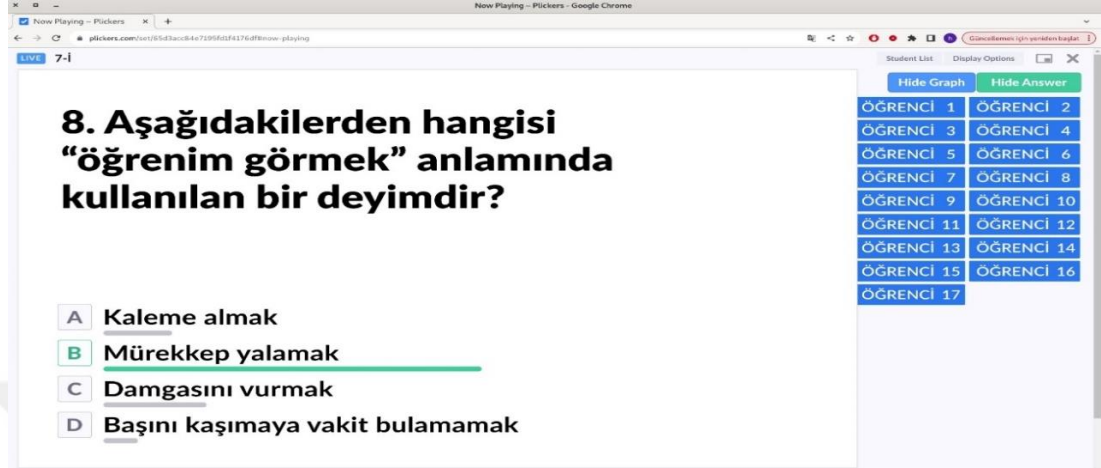

Listenin sağ üst kısmında bulunan “Reveal Answer” seçeneği tıklanarak öğrencilerin soruya verdikleri yanıt görüntülenebilmektedir. Bu yanıtlar anlık olarak

öğrencilerle paylaşılabilir. “Reveal Answer” seçeneği sonrasındaki etkileşimli tahta ekran alıntısı Şekil 14’te gösterilmiştir.

Şekil 14

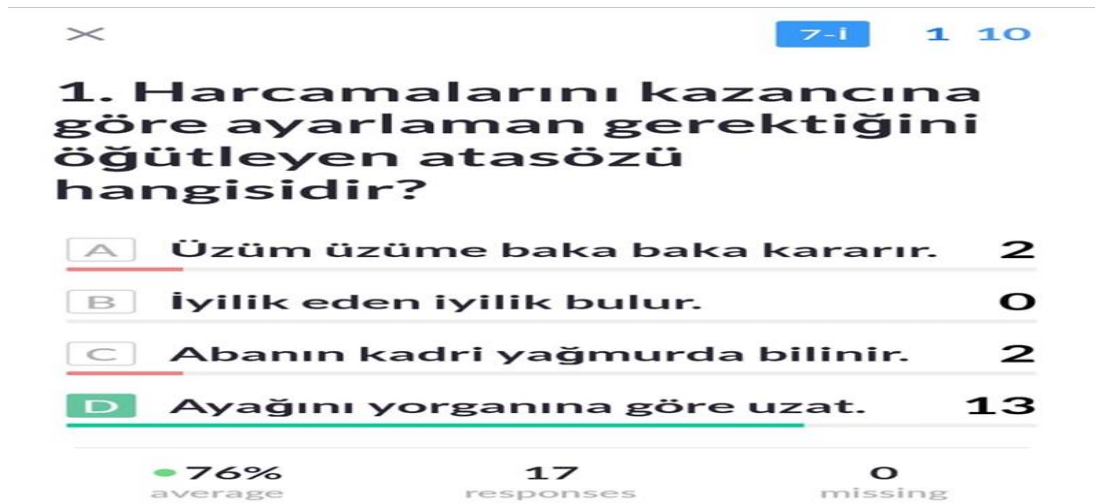
Reveal Answer Seçeneği Sonrasındaki Ekran Alıntısı (Plickers, 2024).

Akıllı telefon ekranından da “Reveal Answer” sekmesi tıklanarak hangi seçeneği kaç kişinin tercih ettiği, kaç kişinin soruyu doğru yanıtladığı görüntülenmektedir. Bu sekmede soruyu doğru yanıtlayanların yüzdesi de görüntülenmektedir. “Reveal Answer” seçeneği sonrasında telefonda alınan ekran görüntüsü Şekil 15’te gösterilmiştir.

Şekil 15

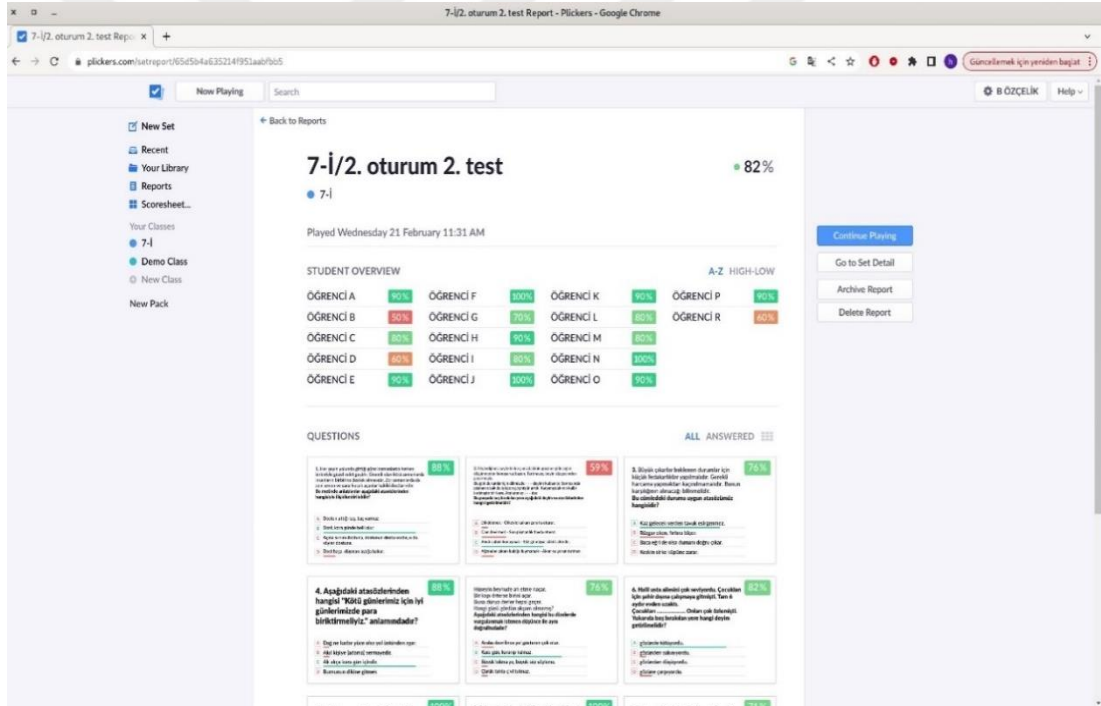
“Reveal Answer” Seçeneği Sonrasında Telefonda Alınan Ekran Görüntüsü (Plickers, 2024).

Soru çözme işlemi bittikten sonra “Reports” menüsünden çözülen testle ilgili Şekil 16’da görüldüğü gibi öğrencilerin soruların yüzde kaçını doğru çözdüğü, sorulara hangi yanıt verdiği görüntülenmektedir. Her testin bitiminde öğrencilerin yanlış yaptığı sorular Plickers “Reports” sekmesi kullanılarak ekrana yansıtılmış ve bu sorular öğrencilere detaylı şekilde açıklanmıştır. Öğrencilerin atasözleri ve deyimler konusuyla ilgili eksiklikleri belirlenmiş, konunun ek öğretim gerektiren alt başlıklarıyla ilgili planlama yapılma imkanı bulunmuştur. Plickers, anlık dönüt olanağı sunan çevrimiçi bir uygulama olması sayesinde yüz yüze eğitimle harmanlanmış bir öğretim fırsatı sunma imkanını oluşturmuştur. Plickers uygulamasının sadece ölçme değerlendirmeye değil öğrenmeye de katkı sağladığı görülmüştür.

Şekil 16

“Reports” Menüsinde Çözülen Testle İlgili Ekran Alıntısı (Plickers, 2024).

Scoresheet sekmesine tıklanarak öğrencilerle ilgili genel raporlamalar yapılabilir ve incelenebilir. Bu sekmede hangi sınıfın raporu isteniyorsa seçilir, ilgili testler seçilir ve çıktı alınabilir. Bu kısımda uygulamaya katılan bütün öğrencilerin testlerle ilgili verdikleri yanıtlar ayrıntılı olarak yer alır. Öğrencinin testlerdeki toplam soru sayısı içinden doğru, yanlış yanıtladığı ve boş bıraktığı soru sayısı verilmektedir. Öğrencinin tüm testlerdeki genel başarı durumu yüzdelik olarak verilmektedir. Raporlar Şekil 17,18 ve 19’da gösterilmiştir.

Şekil 17

“Scoresheet” Sekmesinden Alınan Öğrenci Genel Sonuç Çıktısı (Plickers, 2024).

<

ÖĞRENCİ A

25 December 2023 - 23 March 2024

74%

74 correct · 26 incorrect · 0 missed

7-İ/1. oturum 1. test

30%

CORRECT

1. Deyimlerin ve atasözlerinin en önemli özelliği kalıplaşmış olmasıdır. Yani deyim veya atasözüne kesinlikle müdahale edemez ve hiçbir yerinde değişiklik yapamayız. **Hangisinde bu hatayı örnekleyen bir deyim veya atasözüne yer verilmiştir?**

- A Bu konuda herkese meydan okuyordu.
- ☒ B Bir elin nesi var üç elin sesi var, der atalarımız.
- C En sevdiğim atasözü: "Ne ekersen onu biçersin".
- D Ona mesaj vermek için böyle konuştu.

INCORRECT

2. Verilen atasözlerinden hangisi anlamca diğerlerine ters düşmektedir?

- A Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.
- ☒ B Akıllı köprü arayana dek, deli suyu geçer.
- ☐ C Akıl adama sermayedir.
- D Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.

INCORRECT

3. Aşağıdakilerden hangisi "Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazanmaya." atasözüne anlam olarak en yakındır?

- ☐ A Doğru söyleyi dokuz köyden kovarlar.
- B İşleyen demir pas tutmaz.
- ☒ C Hazıra dağ dayanmaz.
- D Bedava sirke baldan tatlıdır.

CORRECT

4. Aşağıdaki konuları ayraç içinde verilen atasözlerinden hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- ☒ A Lafta peynir gemisi yürümez.(tatlı dil)
- B İşten artmaz, dişten artar. (tasarruf)
- C Bahtsızın bağına ya taş yağar ya dolu. (talihsizlik)
- D Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz. (emek)

INCORRECT

5. Aşağıdaki atasözlerinden hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

- A Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Ne kadar uzak düşmüş olurlarsa olsunlar, insanlar günün birinde birbirleriyle karşılaşabilirler.)
- ☐ B Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. (Bir işin sonunun nasıl olacağı şimdiki gidişinden belli olur.)
- C Söz gümüşse sükût altındır. (Susmak, bazen konuşmaktan daha iyi sonuç verir.)
- ☒ D El elden üstündür.(İnsanların her alanda yetenekleri ayırdır.)

CORRECT

6."Duygu ve düşüncesini belli etmemek, bir şeyi bildiği halde bilmez gibi görünmek." anlamına gelen deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A Ödev bilmek
- ☒ B Renk vermemek
- C Özü sözü bir olmak
- D Resmiyete dökmek

INCORRECT

7. "Odaya hızlıca girerek mahalledeki kaza haberini damdan düşer gibi verdi." cümlesindeki altı çizili deyim anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A Anlamsız
- B Anlaşılması güç
- ☒ C Birden bire
- ☐ D Yerli yerinde

INCORRECT

8. "Karşısındakini çok ağır bir biçimde eleştirmek" anlamındaki deyim hangisidir?

- ☒ A Paçavrasını çıkarmak
- ☐ B Paçasını kaptırmak
- C Sadede gelmek
- D Pahalya mal olmak

ÖĞRENCİ J

25 December 2023 - 23 March 2024

96%

96 correct -4 incorrect -0 missed

7-1/1. oturum 1. test 90%

CORRECT

1. Deyimlerin ve atasözlerinin en önemli özelliği kalıplaşmış olmasıdır. Yani deyim veya atasözüne kesinlikle müdahale edemez ve hiçbir yerinde değişiklik yapamayız. Hangisinde bu hatayı örnekleyen bir deyim veya atasözüne yer verilmiştir?

☐ A Bu konuda herkese meydan okuyordu.

☒ B Bir elin nesi var üç elin sesi var, der atalarımız.

☐ C En sevdiğim atasözü: "Ne ekersen onu biçersin".

☐ D Ona mesaj vermek için böyle konuştu.

INCORRECT

2. Verilen atasözlerinden hangisi anlamca diğerlerine ters düşmektedir?

☐ A Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.

☒ B Akıllı köprü arayana dek, deli suyu geçer.

☐ C Akıl adama sermayedir.

☐ D Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.

CORRECT

3. Aşağıdakilerden hangisi "Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazanmaya." atasözüne anlam olarak en yakındır?

☐ A Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.

☐ B İşleyen demir pas tutmaz.

☒ C Hazıra dağ dayanmaz.

☐ D Bedava sirke baldan tatlıdır.

CORRECT

4. Aşağıdaki konuları ayraç içinde verilen atasözlerinden hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

☒ A Lafta peynir gemisi yürümez.(tatlı dil)

☐ B İşten artmaz, dişten artar. (tasarruf)

☐ C Bahtsızın başına ya taş yağar ya dolu. (talihsizlik)

☐ D Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz. (emek)

CORRECT

5. Aşağıdaki atasözlerinden hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

☐ A Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Ne kadar uzak düşmüş olurlarsa olsunlar, insanlar günün birinde birbirleriyle karşılaşabilirler.)

☐ B Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. (Bir işin sonunun nasıl olacağı şimdiki gidişinden belli olur.)

☐ C Söz gümüşse sükül altındır. (Susmak, bazen konuşmaktan daha iyi sonuç verir.)

☒ D El elden üstündür.(İnsanların her alanda yetenekleri ayırdır.)

CORRECT

6."Duygu ve düşüncesini belli etmemek, bir şeyi bildiği halde bilmez gibi görünmek." anlamına gelen deyim aşağıdakilerden hangisidir?

☐ A Ödev bilmek

☒ B Renk vermemek

☐ C Özü sözü bir olmak

☐ D Resmîyete dökmek

CORRECT

7. "Odaya hızlıca girerek mahalledeki kaza haberini damdan düşer gibi verdi." cümlesindeki altı çizili deyim anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

☐ A Anlamsız

☐ B Anlaşılması güç

☒ C Birden bire

☐ D Yerli yerinde

CORRECT

8. "Karşısındakini çok ağır bir biçimde eleştirmek" anlamındaki deyim hangisidir?

☒ A Paçavrasını çıkarmak

☐ B Paçasını kaptırmak

☐ C Sadede gelmek

☐ D Pahalya mal olmak

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama teknikleri, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Plickers uygulamasının ölçme değerlendirme aracı olarak atasözü ve deyim öğretiminde kullanımını incelemek amacıyla tarama modelinde yapılmış betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 2016). Betimsel çalışmalarda amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Çalışma sonunda elde edilen veriler, açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, veriler arasındaki ilişkiler irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Betimsel analizde, araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2008), araştırma modelinin araştırmanın sorularını yanıtlamak ya da test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plan olduğunu belirtmektedir. Tarama modellerinde araştırmaya katılan kişilerin düşünceleri, inançları ve geçmiş ya da şimdiki davranışları hakkında sorular sorulur (Kuş, 2007). Araştırmanın güvenilirliğini destekleyeceği düşünüldüğü için çalışmada atasözü deyimlerin öğretimi amacıyla hem nicel hem nitel verilerle desteklenen Plickers uygulaması kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında Hatay'ın merkez ilçesi Antakya'da yer alan bir devlet okulunda araştırmacının dersine girdiği 7. sınıfta atasözleri ve deyimlerin öğretiminde Plickers uygulamasının kullandığı derslere katılan 17 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı

örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumun seçilmesidir. Kolay ulaşılabilir örnekleme görece olarak daha az maliyetlidir ve bazı araştırmacılar için pratik ve kolay olarak algılanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmaya dâhil edilen 17 öğrencinin velilerinden onay formu alınmış, velileri tarafından izin verilen öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere ilişkin bazı demografik bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Demografik Bilgi		N	%
Cinsiyet	Kız	5	30
	Erkek	12	70
Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesi	ilkokul	7	41
	ortaokul	7	41
	lise	2	12
	üniversite	1	6
Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesi	okul mezunu değil	1	6
	ilkokul	6	35
	ortaokul	7	41
	lise	3	18
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	17.002 TL’den az	4	24
	17.002-25.000 TL arası	11	65
	35.001 TL ve üstü	2	11

Tablo 2’de çalışma grubundaki öğrencilerin cinsiyetine, anne ve babalarının mezun oldukları okul kademesine ilişkin dağılımlar gösterilmiştir. Buna göre çalışma grubunun 5 kız (%30) ve 12 (%70) erkek olmak üzere toplam 17 öğrenciden oluştuğu, babalarının mezun olduğu okul kademelerinin çoğunlukla ilkokul (%41,2) ve ortaokul (%41,2) olduğu; annelerinin mezun olduğu okul kademesinin çoğunlukla ortaokul (%41,2) olduğu ve ailelerinin aylık gelir düzeyinin çoğunlukla 17.002-25.000 TL arasında olduğu görülmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmada görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme, nitel çalışmalarda araştırmacıların sıklıkla tercih ettiği veri toplama araçlarından biridir. Karasar’a göre (2013: 165) görüşme “sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği” dir.

Ekiz (2009) görüşmeyi en önemli veri toplama aracı olarak görmekte ve görüşmenin insanların zihinlerinde, kalplerinde olanları ortaya çıkardığını, bundan dolayı görüşme yöntemi ile daha ayrıntılı ve derinlemesine bilgi elde edilebilme imkanının oluştuğunu ifade etmektedir. Görüşme, araştırılan konu ile ilgili derinlemesine soru sorabilme ve cevap alabilme özelliğinin yanında araştırmacıya öğrencilerin verdiği cevapların eksik veya yetersiz olduğu durumlarda tekrar soru sorma fırsatı verir. Böylece cevapları tamamlama ve durumu daha da açıklayıcı hale getirme söz konusu olur. (Merriam, 2009; Patton, 2002). Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı önceden planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırlar. Görüşmenin akışına bağlı olarak alternatif ve sonda sorular sorabilir (Bogdan ve Biklen, 2007; Patton, 2002).

Bu çalışmada öğretimin her aşaması (konu anlatımı, etkinlikler vb.) etkileşimli tahta üzerinden ve Web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasıyla yapılmıştır. Altı hafta süren uygulamanın ilk haftasında öğrencilere Plickers'ın kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Beş hafta (25 ders saati) boyunca önceden hazırlanan Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testi, Plickers aracılığıyla uygulanmıştır. Uygulama sonrasında yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde nitel yöntemler kullanılmıştır. Görüşme soruları derslerde mobil öğrenme araçlarının kullanımı, Plickers uygulamasının öğrencilerin derse katılımı konusundaki etkisi, Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönler, geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırıldığında Plickers uygulamasıyla atasözü ve deyim öğretiminin avantajları, Plickers uygulamasının başka derslerde kullanımı ile ilgili öğrenci görüşlerinin alınması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (Ek-2). Açık uçlu sorular ile katılımcılardan serbestçe cevap vermelerinin sağlanması için yarı yapılandırılmış görüşme aracı tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede yapılandırılmamış açık uçlu sorular da cevaplayan katılımcılar, sorulara serbestçe cevap verir. Bu tür soruların avantajı, araştırmacının beklemediği veya planlamadığı cevapları da alabilmesi ve böylece konu hakkında daha geniş ve ayrıntılı bilgiye sahip olabilmesi ilgili alanda derinlemesine gidebilmesidir (Büyüköztürk, 2005; Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

3.3.2. Nicel Verilerin Toplanması

Çalışmanın nicel boyutu nitel boyutunu desteklemek amacıyla yürütülmüştür. Çalışma yapılacak kurumdan gerekli izinler ve onaylar alınmıştır.(Ek-1) Araştırmacı

uygulamayı görev yaptığı devlet okulunda, derslerine girdiği sınıfta uygulamıştır. Uygulama altı hafta sürmüştür. İlk hafta Plickers uygulamasıyla ilgili öğrencilere bilgi verilmiş ve Plickers’la ilgili örnek uygulama yapılmıştır. Beş hafta boyunca öğretim programında belirlenen kazanımlar doğrultusunda ders kitabı, defter, kalem gibi ders araç ve gereçleri kullanılmadan yalnızca etkileşimli tahta kullanılarak atasözleri ve deyimler konusu verilmiştir. Atasözleri ve deyimler konusunun öğretimi, atasözü ve deyimlerin anlatım zenginliğini, anlam inceliklerini ortaya koymak için hazırlanan öğretim materyali MS Word dosyası haline getirilip etkileşimli tahta ekranına yansıtılarak öğretim faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Beş haftalık uygulama süreci boyunca her hafta atasözleriyle ilgili beşer sorudan oluşan iki test iki oturumda ve deyimlerle ilgili beşer sorudan oluşan iki test de iki oturumda Plickers ile uygulanmıştır. Beşinci haftanın sonunda atasözleriyle ilgili beş testin (50 soru) sonuçları MS Excel dosyasında birleştirilmiş ve Atasözleri Başarı Testi olarak adlandırılmıştır. Atasözleri Başarı Testi ile cinsiyet, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde öğrencinin okuduğu kitap sayısı, okuma alışkanlığı, Türkçe ders notu arasındaki farklılaşma, IBM SPSS (Statistics Package For Socials Sciences) 25 paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Benzer bir durum deyimlerin için de yapılmıştır. Beş haftalık uygulamanın sonunda deyimlerle ilgili toplamda beş testin (50 soru) sonuçları MS EXCEL dosyasında birleştirilmiş ve Deyimler Başarı Testi olarak adlandırılmıştır. Deyimler Başarı Testi ile cinsiyet, annenin mezun olduğu okul kademesi, babanın mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde öğrencinin okuduğu kitap sayısı, okuma alışkanlığı, Türkçe ders notu arasındaki farklılaşma, IBM SPSS (Statistics Package For Socials Sciences) 25 paket programı yardımıyla analiz edilmiştir.

Atasözleri ve deyimlerin öğretim faaliyeti aşağıda belirtilen aşamalar doğrultusunda sürdürülmüştür.

Dikkati Çekme

- Öğrencilere anlamlarını bildikleri ve onlara ilginç gelen atasözü ve deyimler sorulmuş, bunlarla ilgili onlardan yanıtlar alınmıştır.

Güdüleme

- Öğrencilere hafta boyunca öğrenecekleri atasözleri ve deyimlerle ilgili bazı örnekler verilmiş ve anlam inceliklerinden bahsedilmiştir. Öğrenecekleri atasözleri ve deyimlerle ilgili görseller etkileşimli tahta ekranına yansıtılmıştır.

Gözden Geçirme

- Atasözü ve deyimlerle ilgili öğrencilerin önceki hafta yaptığı araştırmaları paylaşımları istenmiştir. Öğrendikleri atasözü ve deyimlerden örnekler vermeleri istenmiştir.

Derse Geçiş

- Ön bilgiler hatırlatıldıktan sonra derse geçiş yapılmıştır. Öğretim faaliyeti boyunca sorulan sorulara uygun yanıt gelmemesi halinde ipucu verilmiş, doğru yanıtın bulunması için öğrencilere rehberlik edilmiştir. Ayrıca doğru davranışın tekrar edilmesi için pekiştireç verilmiştir. Atasözleri ve deyimler günlük hayatla ilişkilendirilmiş ve günlük hayattan örnekler verilmiştir. Öğrencilerin derse etkin katılım sağlaması için dönüt ve düzeltmeleri önemsenmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, Kişisel Bilgi Formu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testi veri toplama araçları kullanılmıştır. Bu bölümde veri toplama araçlarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel bilgi formu, öğrencinin cinsiyet, sınıf, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde okunan kitap sayısı, okuma alışkanlığı, Türkçe ders notu gibi durumlara ilişkin bilgilerini öğrenmek amacıyla hazırlanan 8 sorudan oluşmaktadır (Ek-3).

3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan ve açık uçlu sorulardan oluşan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Görüşme formu, derslerde mobil öğrenme araçlarının kullanımı, Plickers uygulamasının öğrencilerin derse katılımı konusundaki etkisi, Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde

geliştirilmesi gereken yönler, geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırıldığında Plickers uygulamasıyla atasözü ve deyim öğretiminin avantajları, Plickers uygulamasının başka derslerde kullanımı ile ilgili öğrenci görüşlerine ulaşmak amacıyla hazırlanan beş açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

3.4.3. Atasözleri Başarı Testi

Atasözleri öğretim materyali ve başarı testinin hazırlanmasında kullanılan atasözleri ölçüt örnekleme ile belirlenen kaynaklardan doküman inceleme yöntemi ile belirlenmiş ve altı farklı kaynaktan derlenerek oluşturulmuştur. Atasözleri, 3 kitap, 2 yüksek lisans tezi ve 1 makaleden alınarak ilk aşamada bilgisayar ortamında MS Excel tablosunda birleştirilmiştir. Kaynaklarla ve kaynaklar yoluyla elde edilen atasözlerinin sayısı ile ilgili ayrıntılı bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Kaynaklardan Alınan Atasözü Sayısı

Yararlanılan Kaynak	Türü	Yazarı	Yılı	Atasözü Sayısı
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2	Kitap	Ömer Asım Aksoy	1993	84
Atabetü'l-Hakâyık'ta Geçen Atasözleri Üzerine İşlevsel Kurama Göre Bir Değerlendirme	Makale	Mustafa Eren	2020	46
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü	Kitap	Ali Püsküllüoğlu	2022	43
2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Fiiller	Yüksek Lisans Tezi	Derya Uygun Selimler	2022	19
Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması	Yüksek Lisans Tezi	Ahmet Karakurt	2023	84
Türk Atasözleri Sözlüğü	Kitap	Belgin Tezcan Aksu Şükrü Haluk Akalın Recep Toparlı	2023	27
Toplam				303

İkinci aşamada kaynaklardan alınan ortak atasözleri ve bunların varyantları listeden çıkarılmıştır. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te (TDK, 2024) varyant kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: *Masal, efsane, bilmece, oyun, gelenek vb. bir metnin, bir eserin, bir olayın aslından az çok ayrılan değişik biçimli olanı, değişke.* Varyant kavramı aynı anlama gelen atasözleri ve deyimleri sınıflandırmak için de kullanılabilir. Bu konuda Hatiboğlu'nun (1972) şu değerlendirmesi de

atasözlerinin varyantlarının olabileceğinin altını çizer niteliktedir: “*Atasözlerinin çoğu halkın malı olduğu için, bölge ağızlarında bol bol kullanılır. (...) Bir atasözü pek çok bölgede ortak olarak kullanıldığı gibi, sırf bir bölgeye ait özellikler de taşıyabilir. (...) Atasözleri, bir bölgede yayıldığı kalıpla bilinir, öyle ki, bir biçimi bilen, öteki biçimi yanlış sayar*” (Hatiboğlu, 1972: 187-185).

Kaynaklardan alınan ortak atasözleri ve bunların varyantları listeden çıkarıldıktan sonraki atasözlerin sayısı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Kaynaklardan Alınan Atasözlerinin Ortak ve Varyantları Listedene Çıkarıldıktan Sonraki Sayısı

Yararlanılan Kaynağın Adı	Türü	Yazarı	Yılı	Atasözü Sayısı
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2	Kitap	Aksoy, Ömer Asım	1993	68
Atabetü’l-Hakâyık’ta Geçen Atasözleri Üzerine İşlevsel Kurama Göre Bir Değerlendirme	Makale	Eren, Mustafa	2020	46
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü	Kitap	Püsküllüoğlu, Ali	2022	43
2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Fiiller	Yüksek Lisans Tezi	Uygun Selimler, Derya	2022	15
Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması	Yüksek Lisans Tezi	Karakurt, Ahmet	2023	38
Türk Atasözleri Sözlüğü	Kitap	Aksu, Tezcan Belgin Akalın, Haluk Şükrü Toparlı, Recep	2023	27
Toplam				237

Üçüncü aşamada atasözlerinin öğretiminde ve başarı testinin oluşturulmasında kullanılacak atasözleri kura yoluyla belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan atasözlerinin internet ortamındaki Güncel Türkçe Sözlük’ten yararlanarak yazım denetimi yapılmıştır. Bu yöntemle 119 atasözü belirlenmiştir. Belirlenen atasözleri sayısı ile ilgili bilgiler Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Atasözleri Öğretiminde ve Testinde Kullanılan Atasözleri Sayısı

Yararlanılan Kaynağın Adı	Türü	Yazarı	Yılı	Kullanılan Atasözü Sayısı
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2	Kitap	Aksoy, Ömer Asım	1993	23
Atabetü'l-Hakâyık'ta Geçen Atasözleri Üzerine İşlevsel Kurama Göre Bir Değerlendirme	Makale	Eren, Mustafa	2020	3
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü	Kitap	Püsküllüoğlu, Ali	2022	24
2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Fiiller	Yüksek Lisans Tezi	Uygun Selimler, Derya	2022	9
Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması	Yüksek Lisans Tezi	Karakurt, Ahmet	2023	33
Türk Atasözleri Sözlüğü	Kitap	Aksu, Tezcan Belgin Akalın, Haluk Şükrü Toparlı, Recep	2023	27
Toplam				119

Kaynaklardan alınan 119 atasözünden yararlanılarak çoktan seçmeli 50 sorudan oluşan Atasözleri Başarı Testi hazırlanmıştır. Hazırlanan testteki soruların istenen bilgilere ulaşp ulaşamayacağı ile ilgili, iki alan uzmanından ve derslerinde Plickers uygulamasını kullanan iki eğitimciden görüş alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda testlerdeki beş sorunun seçeneklerindeki çeldirici sayısı arttırılmış, sorular daha yalın bir şekilde sorulmuş, uzman görüşleri doğrultusunda nihai Atasözleri Başarı Testi elde edilmiştir

3.4.4. Deyimler Başarı Testi

Deyimler öğretim materyali ve başarı testinin oluşturulmasında kullanılan deyimler ölçüt örnekleme ile belirlenen kaynaklardan doküman inceleme yöntemi ile belirlenmiş ve altı farklı kaynaktan derlenerek oluşturulmuştur. Deyimler, 3 kitap, 2 yüksek lisans tezi ve 1 makaleden alınarak ilk aşamada bilgisayar ortamında MS Excel tablosunda birleştirilmiştir. Kaynaklarla ve deyimlerle ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Kaynaklardan Alınan Deyim Sayısı

Yararlanılan Kaynağın Adı	Türü	Yazarı	Yılı	Deyim Sayısı
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2	Kitap	Aksoy, Ömer Asım	1993	96
Türkçe Deyimlerde Dil Farkındalığı ve İşlevsel Dil Kullanımı	Makale	Onan, Bilginer Özçakmak, Hüseyin	2014	526
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü	Kitap	Püsküllüoğlu, Ali	2022	43
2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Fiiller	Yüksek Lisans Tezi	Uygun Selimler, Derya	2022	273
Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması	Yüksek Lisans Tezi	Karakurt, Ahmet	2023	1095
Türk Atasözleri Sözlüğü	Kitap	Aksu, Tezcan Belgin Akalın, Haluk Şükrü Toparlı, Recep	2023	39
Toplam				2072

İkinci aşamada kaynaklardan alınan ortak (aynı) deyimler ve bunların varyantları listeden çıkarılmıştır. Kaynaklardan alınan deyimlerin ortak (aynı) ve varyantları listeden çıkarıldıktan sonraki sayı bilgisi Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Kaynaklardan Alınan Deyimlerin Ortak ve Varyantları Listedten Çıkarıldıktan Sonraki Sayısı

Yararlanılan Kaynağın Adı	Türü	Yazarı	Yılı	Deyim Sayısı
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2	Kitap	Aksoy, Ömer Asım	1993	82
Türkçe Deyimlerde Dil Farkındalığı ve İşlevsel Dil Kullanımı	Makale	Onan, Bilginer Özçakmak, Hüseyin	2014	394
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü	Kitap	Püsküllüoğlu, Ali	2022	35
2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Fiiller	Yüksek Lisans Tezi	Uygun Selimler, Derya	2022	233
Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması	Yüksek Lisans Tezi	Karakurt, Ahmet	2023	721
Türk Atasözleri Sözlüğü	Kitap	Aksu, Tezcan Belgin Akalın, Haluk Şükrü Toparlı, Recep	2023	39
Toplam				1504

Üçüncü aşamada deyimlerin öğretiminde ve başarı testinin oluşturulmasında kullanılan deyimler kura yoluyla belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan deyimlerin internet ortamındaki Güncel Türkçe Sözlük'ten yararlanarak yazım denetimi yapılarak 109 deyim belirlenmiştir. Belirlenen deyimlerin sayısı ile ilgili bilgiler Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8
Deyim Öğretiminde ve Testinde Kullanılan Deyim Sayısı

Yararlanılan Kaynağın Adı	Türü	Yazarı	Yılı	Kullanılan Deyim Sayısı
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2	Kitap	Aksoy, Ömer Asım	1993	3
Türkçe Deyimlerde Dil Farkındalığı Ve İşlevsel Dil Kullanımı	Makale	Onan, Bilginer Özçakmak, Hüseyin	2014	13
Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü	Kitap	Püsküllüoğlu, Ali	2022	9
2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Fiiller	Yüksek Lisans Tezi	Uygun Selimler, Derya	2022	4
Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması	Yüksek Lisans Tezi	Karakurt, Ahmet	2023	45
Türk Atasözleri Sözlüğü	Kitap	Aksu, Tezcan Belgin Akalın, Haluk Şükrü Toparlı, Recep	2023	35
Toplam				109

Kaynaklardan alınan 109 deyimden yararlanılarak çoktan seçmeli 50 sorudan oluşan Deyimler Başarı Testi hazırlanmıştır. Hazırlanan testteki soruların istenen amaca uygunluğuna dair iki alan uzmanından ve derslerinde Plickers uygulamasını kullanan iki eğitimciden görüş alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda testlerdeki bazı soruların seçeneklerindeki çeldirici sayısı arttırılmış, sorular daha yalın bir şekilde sorulmuş, uzman görüşleri doğrultusunda nihai Deyimler Başarı Testi elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Kişisel bilgi formu, Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testindeki sonuçlar aracılığı ile elde edilen veriler “Statistical Program for Social Science (SPSS 25.0 for Windows)” istatistik programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Kişisel bilgi formu, atasözleri başarı testi, deyimler başarı testindeki sonuçlar aracılığı ile elde edilen verilerin programda analiz edilebilmesi için veriler sayısallaştırılmıştır. Kişisel

bilgi formu ve atasözleri, deyim başarı testlerindeki sonuçlara normallik testleri uygulanmıştır. İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013: 79), +2.0 ile -2.0 (George ve Mallery, 2019: 114) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir. Uygulanan işlem sonrasında atasözleri, deyim başarı testi verilerinin çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5, +1.5 arasında kaldığından verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013: 79). Bu doğrultuda verilere frekans ve çoklu yanıt analizi uygulanıp; bağımsız iki grup arasında yapılan karşılaştırmalarda T-testi (cinsiyet), üç yada daha fazla gruplarda (babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde okunan kitap sayısı, okuma alışkanlığı, Türkçe ders notu) tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda ortaya çıkan farklılığın kaynağını ortaya koymak için post-hoc teknikleri kullanılmıştır. Atasözleri Başarı Testi Sonucu ile Son Bir Yıl İçinde Okunan Kitap sayısı, Atasözleri Başarı Testi Sonucu ile Türkçe Ders Notu, Deyimler Başarı Testi Sonucu ile Son Bir Yıl İçinde Okunan Kitap sayısı, Deyimler Başarı Testi Sonucu ile Türkçe Ders Notu arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmacı tarafından hazırlanan Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı testlerinde yer alan çoktan seçmeli soruların istenen amaca ulaşip ulaşamayacağı ile ilgili, iki alan uzmanından ve derslerinde Plickers uygulamasını kullanan iki eğitimciden görüş alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda testlerdeki bazı soruların (beş soru) seçeneklerindeki çeldirici sayısı arttırılmış, sorular daha anlaşılır hale getirilmiştir. Yine uzman görüşleri doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan bazı soruların (3 soru) yönlendirme içermesi bazılarının da evet ya da hayır şeklinde kısa yanıtlar gerektirecek nitelikte olduğunun anlaşılması sebebiyle sorular yeniden düzenlenmiş, nihai testler ve yarı yapılandırılmış görüşme formu elde edilmiştir. Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testindeki sonuçlar araştırmacı dışında bir alan uzmanı tarafından da incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda verilen cevaplar kategorilere ayrılmıştır. Bu cevaplar çözümlenerek kodlar oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda uygulanan bu teknik hata payını düşürmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Kodlamalarda araştırma sorularıyla olan iç ve dış

tutarlılık göz önünde bulundurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda elde edilen veriler tablolaştırılarak sunulmuştur. Miles ve Huberman (1994), veri sunumu için çizelgeler ve grafikler yapılmasının, verileri görünür kılma ve kavramlaştırmada kolaylık sağlayacağını ifade etmektedir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formunu doldurmaları için 30 dakika süre verilmiş, görüşme sırasında katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmıştır. Aynı zamanda katılımcılar herhangi bir cevaba yönlendirilmemiş ve objektif bir tutum sergilenmiştir. Alıntılar verilirken öğrenciler A, B, C şeklinde kodlanmış ve araştırma etiğine uyulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın nitel ve nicel verilerine dair analiz sonuçları yer almaktadır, araştırmadaki alt problemlerin sırası dikkate alınarak elde edilen bulgulara ait sonuçlar tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. Nicel Bulgular

Bu kısımda toplamda 15 alt probleme ilişkin nicel bulgular yer almaktadır. Atasözleri Başarı Testi puanları ile Deyimler Başarı Testi puanları arasındaki farklılaşma; Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testindeki öğrenci başarısının, cinsiyet, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde okunan kitap sayısı, okuma alışkanlığı, Türkçe ders notu değişkenlerine göre farklılaşma durumları ile Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testindeki öğrenci başarısının, cinsiyet, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, son bir yıl içinde okunan kitap sayısı, okuma alışkanlığı, Türkçe ders notu değişkenlerine göre farklılaşma durumları incelenmiştir.

4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanları ile Deyimler Başarı Testi puanları arasında anlamlı farklılığa ait bağımlı gruplar t testi sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Öğrencilerin Atasözü ve Deyim Başarılarının Bağımlı Gruplar t-testi Sonuçları

Test türü	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Atasözleri Başarı Testi	17	3,64	,63350	-7,499	,000
Deyimler Başarı Testi	17	4,29	,72152		

Tablo 9’da görüldüğü gibi Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi ortalamasının 3,64; Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testi ortalamasının 4,29 olduğu görülmektedir. Yapılan bağımlı gruplar t testi sonucuna

göre öğrencilerin Plickers kullanılarak gerçekleştirilen deyim öğretiminde daha başarılı olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasıyla ilgili bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Atasözleri Başarı Testi Puanı	Kız	5	3,86	0,46	1,081	,302
	Erkek	12	3,55	0,69		

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi Puanı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamadığı, varyansların homojen olmadığı görülmektedir ($t= 1,081$; $p>0,05$). Buna göre öğrencilerin atasözleri başarılarının cinsiyet göre değişmediği anlaşılmaktadır.

4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının babanın mezun olduğu okul değişkenine göre farklılaşmasıyla ilgili betimsel veriler Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması

	Baba Mezuniyet	N	$\bar{X}$	ss
Atasözleri Başarı Testi Puanı	İlkokul	7	3,41	,68
	Ortaokul	7	3,68	,62
	Lise	2	3,80	,14
	Üniversite	1	4,60	-
	Toplam	17	3,64	,63

Tablo 11’de babanın mezun olduğu okul kademesi değişkenine ilişkin dağılımlar yer almaktadır. Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanı ortalamasının 3,41; babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 3,68; babası lise mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 3,80; babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 4,60 olduğu anlaşılmaktadır. Atasözleri Başarı Testi puanlarının ortalamasının ise 3,64 olduğu görülmektedir. Atasözleri Başarı Testi

puanının babanın mezun olduğu okul kademesi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve buna ilişkin bulgular Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1,344	3	,448			
Gruplar içi	5,077	13	,391	1,147	,367	Yok
Toplam	6,421	16				

Tablo 12 gözden geçirildiğinde, öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi’nden aldıkları puanların babanın mezun olduğu okul kademesine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$; $F= 1,147$). Buna göre babanın mezun olduğu okul kademesinin atasözleri başarısına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının annenin mezun olduğu okul kademesi değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması

	Anne Mezuniyet	N	$\bar{X}$	ss
Atasözleri Başarı Testi Puanı	Okul mezunu değil	1	3,30	-
	İlkokul	6	3,77	,53
	Ortaokul	7	3,63	,54
	Lise	3	3,53	1,22
	Toplam	17	3,64	,63

Tablo 13’te annenin mezun olduğu okul kademesi değişkenine ilişkin dağılımlar yer almaktadır. Annesi hiçbir okul mezunu olmayan öğrencinin Atasözleri Başarı Testi puanı ortalamasının 3,30; annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 3,77; annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 3,63; annesi lise mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 3,53 olduğu anlaşılmaktadır. Atasözleri Başarı Testi puanlarının ortalamasının ise 3,64 olduğu görülmektedir. Atasözleri Başarı Testi puanının annenin mezun olduğu okul kademesi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve buna ilişkin bulgular Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	,247	3	,082			
Gruplar içi	6,174	13	,475	,173	,913	Yok
Toplam	6,421	16				

Tablo 14 gözden geçirildiğinde, öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanı ile annenin mezun olduğu okul kademesi değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$; $F= ,173$). Buna göre annenin mezun olduğu okul kademesinin atasözleri başarısına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının ailenin aylık gelir düzeyi değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Aylık Gelir Düzeyine Göre Farklılaşması

	Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	ss
Atasözleri Başarı Testi Puanı	17.002 TL'den az	4	3,30	,94
	17.002-25.000 TL	11	3,64	,46
	35.001 TL ve üstü	2	4,35	,35
	Toplam	17	3,64	,63

Tablo 15'te öğrenci ailelerinin aylık gelir düzeyine ilişkin dağılımı yer almaktadır. Buna göre çoğunlukla ailelerinin aylık gelir düzeyinin 17.002 ile 25.000 TL arasında olduğu anlaşılmaktadır. Atasözleri Başarı Testi puanlarının ortalamasının ise 3,64 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının ailenin aylık toplam geliri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve bulgular Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Aylık Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1,471	2	,735			
Gruplar içi	4,950	14	,354	2,080	,162	Yok
Toplam	6,421	16				

Tablo 16 gözden geçirildiğinde, öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanı ile ailenin aylık toplam geliri değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$; $F= 2,080$). Buna göre öğrencilerin ailelerinin aylık toplam gelirinin Atasözleri Başarı

Testi puanlarına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Altıncı alt probleme yönelik, öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanı ve son bir yılda okunan kitap sayısı değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı analizi yapılmıştır. Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının son bir yıl içinde okunan kitap sayısı değişkenine göre farklılaşmasıyla ilgili bulgular Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Atasözleri Başarı Testi Puanı ve Okunan Kitap Sayısı Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi

Değişkenler	Atasözleri Test Başarısı	Okunan Kitap Sayısı
Atasözleri Başarı Testi Puanı	1	,693

**p< ,05

Tablo 17 incelendiğinde, yapılan Pearson korelasyon katsayısı analizi sonucunda, Atasözleri Başarı Testi puanı ve okunan kitap sayısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r= ,693$; $p< ,05$). Buna göre öğrencilerin okuduğu kitap sayısı arttıkça Atasözleri Başarı Testi puanı da artmaktadır.

4.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının okuma alışkanlığı düzeyi değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşması

	Okuma Alışkanlığı	N	$\bar{X}$	ss
Atasözleri Başarı Testi Puanı	Orta	5	2,90	0,41
	İyi	10	3,94	0,36
	Çok İyi	2	4,00	0,63
	Toplam	17	3,64	0,42

Tablo 18 incelendiğinde, okuma alışkanlığı bakımından kendilerini orta düzeyde değerlendirenlerin Atasözleri Başarı Testi puan ortalamasının 2,90; iyi düzeyde değerlendirenlerin ortalamasının 3,94; çok iyi düzeyde değerlendirenlerin ortalamasının 4,00 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanının okuma alışkanlığı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19

Öğrencinin Atasözleri Başarı Testi Puanının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	3,897	2	1,949	10,808	,001	Çok İyi-İyi
Gruplar içi	2,524	14	,180			Çok İyi-Orta
Toplam	6,421	16				İyi-Orta

Tablo 19’a göre, öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanı ile okuma alışkanlığı değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir ($p < 0,05$; $F = 10,808$). Dunnet C testi analiz sonuçlarından anlaşıldığı üzere, okuma alışkanlığı düzeyi “Çok İyi” olan öğrencilerin “İyi” ve “Orta” düzeydeki öğrencilerden daha başarılı oldukları; okuma alışkanlığı “İyi” düzeyde olan öğrencilerin de “Orta” düzeydeki öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. Sonuç olarak okuma alışkanlığı düzeyinin atasözleri başarılarını artırdığı ifade edilebilir.

4.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Atasözleri Başarı Testi puanı ve Türkçe ders notu değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı analizi yapılmış ve buna ilişkin bulgular Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20

Atasözleri Başarı Testi Puanı ve Türkçe Ders Notu Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi

Değişkenler	Atasözleri Başarı Testi Puanı	Türkçe notu
Atasözleri Başarı Testi Puanı	1	,725

** $p < ,05$

Tablo 20 incelendiğinde, yapılan Pearson korelasyon katsayısı analizi sonucunda, Atasözleri Başarı Testi puanı ve Türkçe notu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = ,725$, $p < ,05$). Bu durumda öğrencilerin Türkçe notu arttıkça Atasözleri Başarı Testi puanlarının da arttığı anlaşılmaktadır.

4.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasıyla ilgili bağımsız örneklem t testi analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21

Deyimler Başarı Testi Puanının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Deyimler Başarı Testi Puanı	Kız	5	4,59	,31	1,058	,307
	Erkek	12	4,17	,82		

Tablo 21'deki bulgular incelendiğinde ,öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir ($t=1,058$; $p>0,05$). Buradan, öğrencilerin cinsiyet değişkeninin deyim başarısına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının babanın mezun olduğu okul değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 22

Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması

	Baba Mezuniyet	N	$\bar{X}$	ss
Deyimler Başarı Testi Puanı	İlkokul	7	4,16	,76
	Ortaokul	7	4,24	,80
	Lise	2	4,60	,28
	Üniversite	1	5,00	-
	Toplam	17	4,29	,72

Tablo 22'de babanın mezun olduğu okul kademesi değişkenine ilişkin dağılımlar yer almaktadır. Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ortalamasının 4,16; babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 4,24; babası lise mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 4,60; babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 5,00 olduğu anlaşılmaktadır. Deyimler Başarı Testi puanlarının ortalamasının ise 4,29 olduğu görülmektedir. Deyimler Başarı Testi puanının babanın mezun olduğu okul kademesi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve buna ilişkin bulgular Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23

Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Babanın Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	,835	3	,278			
Gruplar içi	7,494	13	,576	,483	,700	Yok
Toplam	8,329	16				

Tablo 23 gözden geçirildiğinde, öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ile babanın mezun olduğu okul kademesi değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$; $F= ,483$). Buna göre babanın mezun olduğu okul kademesinin Deyimler Başarı Testi puanlarına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.11. On birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının annenin mezun olduğu okul kademesi değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 24’te gösterilmiştir.

Tablo 24

Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşması

	Anne Mezuniyet	N	$\bar{X}$	ss
	Okul mezunu değil	1	4,30	-
Deyimler Başarı Testi Puanı	İlkokul	6	4,38	,41
	Ortaokul	7	4,31	,85
	Lise	3	4,06	1,21
	Toplam	17	4,29	,72

Tablo 24’te annenin mezun olduğu okul kademesi değişkenine ilişkin dağılımlar yer almaktadır. Annesi hiçbir okul mezunu olmayan öğrencinin Deyimler Başarı Testi puanı ortalamasının 4,30; annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 4,38; annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 4,31; annesi lise mezunu olan öğrencilerin ortalamasının 4,06 olduğu anlaşılmaktadır. Deyimler Başarı Testi puanlarının ortalamasının ise 4,29 olduğu görülmektedir. Deyimler Başarı Testi puanının annenin mezun olduğu okul kademesi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve buna ilişkin bulgular Tablo 25’te gösterilmiştir.

Tablo 25

Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Annenin Mezun Olduğu Okul Kademesine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	,206	3	,069			
Gruplar içi	8,124	13	,625	,110	,953	Yok
Toplam	8,329	16				

Tablo 25 gözden geçirildiğinde, öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ile annenin mezun olduğu okul kademesi değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$; $F= ,953$). Buna göre öğrencilerin ailelerinin aylık toplam gelirinin Deyimler Başarı Testi puanlarına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının ailenin aylık gelir düzeyi değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26

Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Aylık Gelire Göre Farklılaşması

	Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	ss
	17.002 TL’den az	4	3,67	1,03
Deyimler Başarı Testi Puanı	17.002-25.000 TL	11	4,39	,50
	35.001 TL ve üstü	2	5,00	,00
	Toplam	17	4,29	,72

Tablo 26’da öğrenci ailelerinin aylık gelir düzeyine ilişkin dağılımı yer almaktadır. Buna göre çoğunlukla ailelerinin aylık gelir düzeyinin 17.002 ile 25.000 TL arasındadır. Deyimler başarı testi puanlarının ortalamasının ise 4,29 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının ailenin aylık toplam geliri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve bulgular Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27

Öğrencinin Deyimler Başarı Testi Puanının Aylık Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2,633	2	1,316			
Gruplar içi	5,697	14	,407	3,235	,070	Yok
Toplam	8,329	16				

Tablo 27 gözden geçirildiğinde, öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ile ailenin

aylık toplam geliri değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$; $F=3,235$). Buna göre öğrencilerin ailelerinin aylık toplam gelirinin Deyimler Başarı Testi puanlarına etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.1.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

13. alt probleme yönelik, öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ve son bir yılda okunan kitap sayısı değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı analizi yapılmıştır. Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının son bir yıl içinde okunan kitap sayısı değişkenine göre farklılaşmasıyla ilgili bulgular Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28

Deyimler Başarı Testi Puanı ve Okunan Kitap Sayısı Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi

Değişkenler	Deyimler Başarı Testi Puanı	Okunan Kitap Sayısı
Deyimler Başarı Testi Puanı	1	,674

** $p<,05$

Tablo 28 incelendiğinde, yapılan Pearson korelasyon katsayısı analizi sonucunda, Deyimler Başarı Testi puanı ve okunan kitap sayısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=,674$, $p<,05$). Buna göre öğrencilerin okuduğu kitap sayısı arttıkça Deyimler Başarı Testi puanı da artmaktadır.

4.1.14. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının okuma alışkanlığı düzeyi değişkenine yönelik betimsel veriler Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29

Öğrencinin Deyimler Test Başarısının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşması

	Okuma Alışkanlığı	N	$\bar{X}$	ss
	Orta	5	3,42	,64
Deyimler Başarı Testi Puanı	iyi	10	4,69	,28
	Çok iyi	2	4,50	,71
	Toplam	17	4,29	,72

Tablo 29 incelendiğinde, öğrencilerin okuma alışkanlığı bakımından kendilerini nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda orta düzeyde değerlendirenlerin ortalaması $\bar{X}=3,42$; iyi düzeyde değerlendirenlerin ortalaması 4,69; çok iyi düzeyde değerlendirenlerin ortalaması $\bar{X}=4,50$ olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin Deyimler

Başarı Testi puanının okuma alışkanlığı düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve bulgular Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30

Öğrencinin Deyimler Test Başarısının Okuma Alışkanlığı Düzeyine Göre Farklılaşmasıyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	5,472	2	2,736			İyi-orta
Gruplar içi	2,857	14	,204	13,408	,001	Çok iyi-Orta
Toplam	8,329	16				İyi-Çok iyi

Tablo 30’a göre, öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ile okuma alışkanlığı değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir ($p < 0,05$; $F = 13,408$). Dunnet C testi analiz sonuçlarından anlaşıldığı üzere, okuma alışkanlığı düzeyi “İyi” olan öğrencilerin “Orta” düzeydeki öğrencilerden daha başarılı oldukları; okuma alışkanlığı “İyi” düzeyde olan öğrencilerin de “Çok İyi” ve “Orta” düzeydeki öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir.

4.1.15. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ve Türkçe ders notu değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı analizi yapılmış ve öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanının Türkçe ders notu değişkenine göre farklılaşmasıyla ilgili bulgular Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31

Öğrencilerin Deyimler Başarı Testi Puanı ve Türkçe Notu Değişkenleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi

Değişkenler	Deyimler Başarı Testi Puanı	Türkçe notu
Deyimler Başarı Testi Puanı	1	,768

** $p < ,05$

Tablo 31 incelendiğinde yapılan Pearson korelasyon katsayısı analizi sonucunda, öğrencilerin Deyimler Başarı Testi puanı ve Türkçe notu arasında ,001 anlamlılık düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = ,768$, $p < ,05$). Buna göre öğrencilerin Türkçe notu arttıkça Deyimler Başarı Testi puanı da artmaktadır.

4.2. Nitel Bulgular

16. alt probleme ilişkin Plickers kullanımı hakkında öğrenci görüşlerine ulaşmak amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan yanıtlarla ilgili bulgulara yer verilmiştir. Öğrenci görüşme formunda 5 soru sorulmuştur. Katılımcıların verdiği yanıtlardan hareketle her soru analiz edilmiştir. Öğrencilerin her bir soruyu yanıtlarken kullandıkları birbirine yakın ifadeler aynı kod altında birleştirilip frekans ve yüzdelik değerleri gösterilmiştir.

4.2.1. On Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Görüşme formundaki birinci soruya yönelik derslerde mobil öğrenme araçlarının kullanımıyla ilgili öğrenci görüşlerine ait bulgular Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32

Derslerde Mobil Öğrenme Araçlarının Kullanımıyla İlgili Öğrenci Görüşleri

Kodlar	Öğrenciler	f	%
Mobil öğrenme araçları eğlencelidir	B, C, D, E, F, H, I, K, L, M, O, P	12	46,1
Derse katılımı arttırmaktadır	A, G, J, L	4	15,3
Zamandan tasarruf sağlamaktadır	I, M, N	3	11,6
Kullanımı kolaydır	K, L, R	3	11,6
Etkili ve faydalıdır	H, J	2	7,7
Derslerdeki performansı arttırmaktadır	C, J	2	7,7
Toplam		26	100,0

Tablo 32 incelendiğinde, 17 öğrencinin derslerde mobil öğrenme araçlarının kullanımı hakkında 26 görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin en fazla mobil öğrenme araçlarını eğlenceli buldukları (f=12), mobil öğrenme araçlarının, derse katılımı artırma konusunda etkili olduğuna dair (f=4), zamandan tasarruf sağladığına dair (f=3), kullanımının kolay olduğuna dair (f=3), etkili, faydalı olduğuna dair (f=2), derslerdeki performansı arttırdığına dair (f=2) görüş bildikleri görülmektedir.

Derslerde mobil öğrenme araçlarının kullanımı konusunda bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Bazı öğrenciler mobil öğrenme araçlarının dersi daha eğlenceli hale getirdiğini düşünmektedir. Mobil öğrenme araçlarının dersi daha eğlenceli hale getirdiğini düşünen öğrencilerin görüşlerinden alınan örnekler Resim 1, 2 ve 3’te gösterilmiştir.

Resim 1

Mobil Öğrenme Araçlarının Eğlenceli Olduğuna Dair Öğrenci L'nin Görüşü

Pratik ve eğlenceli bir uygulama olmuş, derslerde mobil öğrenme olmadan önce çok sıkıcıydı ama mobil öğrenme ile birlikte derse katılımım arttı ve Türkçe dersinden zevk almaya başladım.

Resim 2

Mobil Öğrenme Araçlarının Eğlenceli Olduğuna Dair Öğrenci F'nin Görüşü

Çok iyi, çok eğlenceli, çok sevdim.

Resim 3

Mobil Öğrenme Araçlarının Eğlenceli Olduğuna Dair Öğrenci P'nin Görüşü

Gayet eğlenceli ve keyifli. Sırası dersler daha zevkli hale geliyor.

Öğrencilerin bazıları ise mobil öğrenme araçlarının kullanımının derse katılımı artırdığına dair görüşler sunmuştur. Bu görüşlerden seçilen örnekler Resim 4 ve Resim 5'te gösterilmiştir.

Resim 4

Mobil Öğrenme Araçlarının Derse Katılımı Arttırdığına Dair Öğrenci J'nin Görüşü

Çok etkili bir uygulama. Ders işi performansımızı artırıyor. Yani bir nevi motive oluyoruz ve derse katılımımızı artırıyor.

Resim 5

Mobil Öğrenme Araçlarının Derse Katılımı Arttırdığına Dair Öğrenci A'nın Görüşü

Plickers sayesinde derse katılımım arttı.

Öğrencilerin bazıları mobil öğrenme araçlarının zamandan tasarruf sağladığına dair görüşler bildirmiştir. Bu görüşlerden seçilen bir örnek Resim 6'da gösterilmiştir.

Resim 6

Mobil Öğrenme Araçlarının Zamandan Tasarruf Sağladığına Dair Öğrenci M'nin Görüşü

Öğrencilerin bazıları mobil öğrenme araçlarının kullanımının kolay olduğuna dair görüşler sunmuştur. Bu görüşlerden seçilen bir örnek Resim 7’de gösterilmiştir.

Resim 7

Mobil Öğrenme Araçlarının Kullanımının Kolay Olduğuna Dair Öğrenci R'nin Görüşü

Öğrenci görüşme formunda birinci soruya verilen yanıtlar incelendiğinde öğrenciler, çoğunlukla mobil öğrenme uygulamalarını eğlenceli bulduklarını (% 46,1), mobil öğrenme araçlarının derse katılımı arttırdığını düşündüklerini (% 15,3), mobil öğrenme araçlarının zamandan tasarruf sağladığını düşündüklerini (% 11,6), mobil öğrenme araçlarının kullanımını kolay bulduklarını (% 11,6), mobil öğrenme araçlarını etkili, faydalı bulduklarını (% 7,7), mobil öğrenme araçlarının derslerdeki performansı artırdığını (% 7,7) belirtmiştir.

Görüşme formundaki ikinci soruda öğrencilere Plickers uygulamasının derse katılıma etkisiyle ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin tamamının Plickers uygulamasının derse katılım konusunda olumlu etkileri olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmüştür. Plickers uygulamasının derse katılım konusunda olumlu etkileriyle ilgili öğrenci görüşlerine ait bulgular Tablo 33’te sunulmuştur.

Tablo 33

Plickers Uygulamasının Derse Katılıma Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	Öğrenci Kodları	f	%
Türkçede soru çözmek keyifli hale geldi	A, C, E, F, G, L, O, P	8	26,7
Derse katılımım arttı	B, H, J, L, M, O, R	7	23,3
Konuyu daha iyi anladım	D, K, H, P	4	13,4
Oyun oynuyormuş gibi eğlenip öğrendik	I, J, P	3	10
Testlerdeki netlerim arttı	D, I	2	6,7
Plickers hızlı öğrenmemizi sağladı	I, N	2	6,7
Arkadaşlarımla tatlı bir rekabete geçtik	F	1	3,3
Plickers okuma becerimizi geliştirdi	H	1	3,3
Plickers Türkçe dersini bana sevdirdi	O	1	3,3
Kendimizi özel hissettik	J	1	3,3
Toplam		30	100,0

Tablo 33 incelendiğinde, 17 öğrencinin Plickers uygulamasının derse katılım konusunda olumlu etkilediğini düşündükleri ve 30 görüş ifade ettiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin en fazla Plickers uygulamasıyla Türkçede soru çözmek keyifli hale

geldiğini düşündükleri (f=8), Plickers uygulamasının derse katılımı arttırdığı (f=7), konuyu daha iyi anladıkları (f=4), Plickers uygulamasıyla oyun oynuyormuş gibi eğlenip öğrendikleri (f=3), testlerdeki netlerini arttırdıkları (f=2), hızlı öğrendikleri (f=2), kendi aralarında tatlı bir rekabete geçtikleri (f=1), okuma becerini geliştirdikleri (f=1), Plickers uygulamasının Türkçe dersini sevdirdiğini (f=1), Plickers uygulaması sayesinde kendilerini özel hissettiklerini (f=1) ifade ettiği görülmektedir.

Plickers uygulamasının derse katılım konusunda olumlu etkileriyle ilgili bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Bazı öğrenciler Türkçede soru çözmenin keyifli hale geldiğini düşünmektedir. Öğrenci görüşlerinden seçilen örnekler Resim 8, 9 ve 10'da gösterilmiştir.

Resim 8

Türkçede Soru Çözmenin Keyifli Hale Geldiğini Belirten Öğrenci C'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü...
bana soru çözmeyi sevdirdi.
Türkçede soru çözmek bayağı
 zevkli hale gelmeye başladı.

Resim 9

Türkçede Soru Çözmenin Keyifli Hale Geldiğini Belirten Öğrenci E'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü...
Soru çözmeyi eğlenceli hale getirdi.

Resim 10

Türkçede Soru Çözmenin Keyifli Hale Geldiğini Belirten Öğrenci L'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü... Soru çözmeyi sevmememe rağmen
derse katılım ve soru çözmeye isteğim arttı.

Öğrencilerin bazıları Plickers uygulaması sayesinde derse katılımın arttığına dair görüşler sunmuştur. Bu görüşlerden seçilen örnekler Resim 11, 12 ve 13'te gösterilmiştir.

Resim 11

Plickers Uygulaması Sayesinde Derse Katılımın Arttığını Belirten Öğrenci M'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü... derse katılma isteğim arttı. Artık Türkçe dersi daha keyifli.

Resim 12

Plickers Uygulaması Sayesinde Derse Katılımın Arttığını Belirten Öğrenci O'nun Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü... derslere daha çok katıldım ve netlerim biraz arttı. Dersi bana sevdirdi. Türkçeyi sırt zor olduğu için sevmiyordum ama bu uygulama bana Türkçeyi sevdirdi.

Resim 13

Plickers Uygulaması Sayesinde Derse Katılımın Arttığını Belirten Öğrenci R'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü... derse katılımımla Plickers sayesinde biraz arttı.

Öğrencilerin bir bölümü Plickers uygulaması sayesinde konuyu daha iyi öğrendiklerine dair görüşler bildirmiştir. Bu görüşlerden seçilen örnekler Resim 14 ve 15'te gösterilmiştir.

Resim 14

Plickers Uygulaması Sayesinde Konuyu Daha İyi Öğrendiğine Dair Öğrenci K'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü... Plickers'dan önce Atajözü ve Degimler konusunu anlamıyordum şimdi ise anlıyorum.

Resim 15

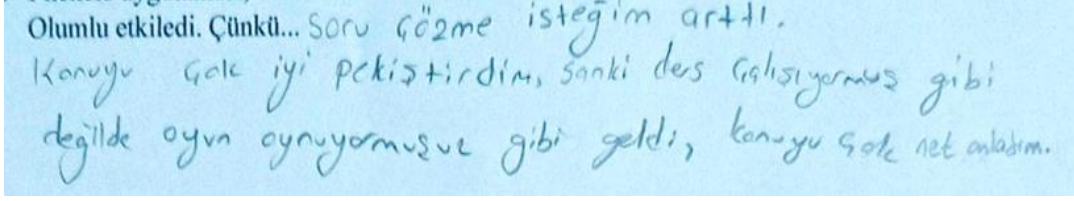
Plickers Uygulaması Sayesinde Konuyu Daha İyi Öğrendiğine Dair Öğrenci D'nin Görüşü

Olumlu etkiledi. Çünkü... Olumlu etkiliyor. Dersleri daha iyi anlıyorum. Bu uygulama sayesinde konuyu daha iyi anlıyorum. Testlerdeki doğru sayılarım daha çok oluyor.

Öğrenciler, deprem bölgesinde yaşamalarından dolayı depremin yıkıcı etkisine şahit olmuş ve depremin sebep olduğu bütün olumsuzlukları yaşamak zorunda kalmıştır. Buna rağmen öğrenciler Plickers uygulaması sayesinde tüm sınıfın derse katıldığına, kendilerini şanslı hissettiklerine, oyun oynuyormuş gibi eğlenip öğrendiklerine dair görüşler sunmuştur. Bu görüşlerden seçilen örnekler Resim 16 ve 17'de gösterilmiştir.

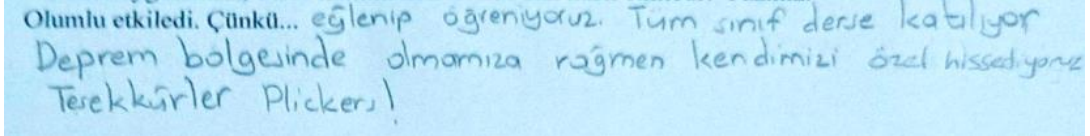
Resim 16

Plickers Uygulaması Sayesinde Oyun Oynuyormuş Gibi Eğlenip Öğrendiklerine Dair Öğrenci P'nin Görüşü

Resim 17

Plickers Uygulaması Sayesinde Eğlenip Öğrendiklerine Dair Öğrenci J'nin Görüşü

Öğrenci görüşme formunda ikinci soruya verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin tamamı Plickers uygulamasının derse katılım konusunda olumlu etkileri olduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler çoğunlukla Plickers uygulaması sayesinde Türkçede soru çözmenin keyifli hale geldiğini (% 26,7), derse katılımın arttığını (% 23,3), konuyu daha iyi anladıklarını (% 13,4), oyun oynuyormuş gibi eğlenip öğrendiklerini (% 10), testlerdeki netlerinin arttığını (% 6,7), hızlı öğrendiklerini (% 6,7), kendi aralarında tatlı bir rekabete geçtiklerini (% 3,3), okuma becerilerini geliştirdiklerini (% 3,3), Türkçe dersini sevdiklerini (% 3,3), kendilerini özel hissettiklerini (% 3,3) ifade etmişlerdir.

Görüşme formundaki üçüncü soruya yönelik Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönlerle ilgili öğrenci görüşlerine ait bulgular Tablo 34'te gösterilmiştir.

Tablo 34

Plickers Uygulamasının Geliştirilmesi Gereken Yönleriyle İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	Öğrenci Kodları	f	%
Fotoğraf, resim, görsel, video, tablo içeren sorular da olmalıdır	D, G, H, J, M, N	6	30
Karekodlar daha kalın kağıtlardan oluşmalıdır	B, F, H, J, O, P,	6	30
Plickers'in geliştirilmesi gereken bir yönü yoktur	A, E, I, L, R	5	25
Soru çözerken süre ekranda gösterilebilir	H	1	5
Karekodlardaki yanıt seçenekleri daha belirgin olmalı, daha kalın yazılmalıdır	K	1	5
Sınıf mevcudu azken de Plickers'la soru çözebilmeliyiz	C	1	5
Toplam		20	100,0

Tablo 34 incelendiğinde, 17 öğrencinin Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönlerle ilgili 20 görüş ifade ettiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu fotoğraf, resim, görsel, video, tablo içeren soruların da olması gerektiğini ($f=6$) ve karekodların daha kalın kağıtlardan oluşması gerektiğini ($f=6$) ifade etmiş, Plickers'in geliştirilmesi gereken bir yönünün olmadığını ($f=5$), soru çözerken sürenin ekranda gösterilebileceğini ($f=1$), karekodlardaki yanıt seçeneklerinin daha belirgin olması, daha kalın yazılması gerektiğini ($f=1$), sınıf mevcudu azken de Plickers'la soru çözebilmenin gerektiğini ($f=1$) belirtmiştir.

Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönlerle ilgili bazı öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Bazı öğrenciler fotoğraf, resim, görsel, video, tablo içeren soruların da olması gerektiğini düşünmektedir. Bu görüşlerden seçilen örnekler Resim 18 ve 19'da gösterilmiştir.

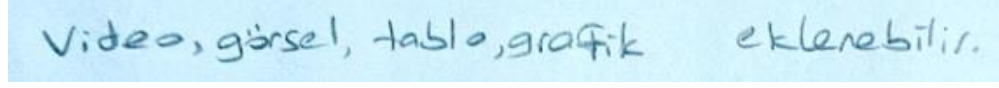
Resim 18

Fotoğraf, Görsel İçeren Soruların da Olması Gerektiğini İfade Eden Öğrenci D'nin Görüşü

Fotoğraf, görsel içeren sorular olsa daha iyi olur.

Resim 19

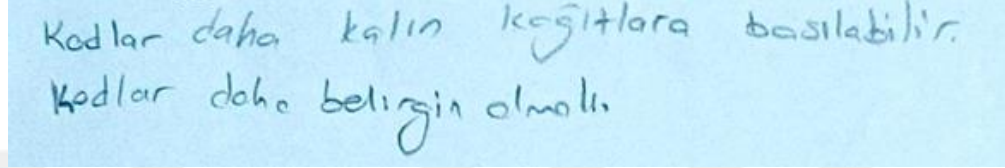
Görsel, Video, Tablo, Grafik İçeren Soruların da Olması Gerektiğini İfade Eden Öğrenci M'nin Görüşü

Karekodların daha kalın kağıtlardan oluşması gerektiğini belirten öğrenci görüşlerinden örnekler Resim 20 ve 21'de gösterilmiştir.

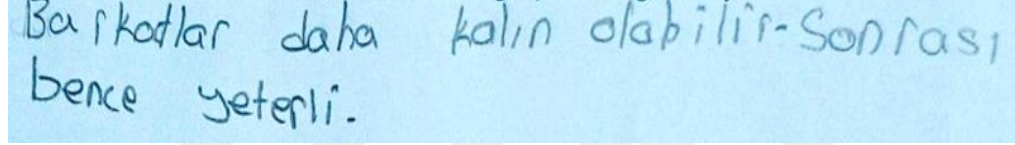
Resim 20

Karekodların Daha Kalın Kağıtlardan Oluşması Gerektiğini Belirten Öğrenci P'nin Görüşü

Resim 21

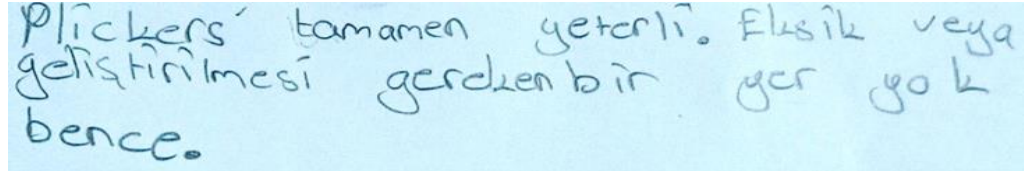
Karekodların Daha Kalın Kağıtlardan Oluşması Gerektiğini Belirten Öğrenci F'nin Görüşü

Bazı öğrenciler Plickers'ın geliştirilmesi gereken bir yönünün olmadığını düşünmektedir. Bu görüşlerinden seçilen örnekler Resim 22 ve 23'te gösterilmiştir.

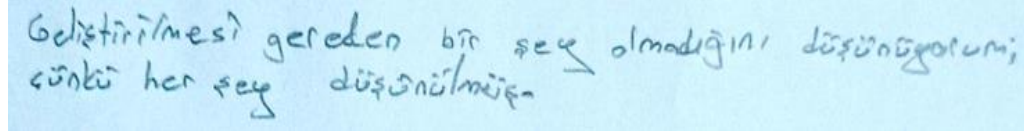
Resim 22

Plickers'ın Geliştirilmesi Gerek Bir Yönünün Olmadığını Düşünen Öğrenci E'nin Görüşü

Resim 23

Plickers'ın Geliştirilmesi Gerek Bir Yönünün Olmadığını Düşünen Öğrenci L'nin Görüşü

Öğrenci görüşme formunda üçüncü soruya verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğu fotoğraf, resim, görsel, video, tablo içeren soruların da olması gerektiğini (% 30) ve karekodların daha kalın kağıtlardan oluşması gerektiğini (% 30) ifade etmiş, Plickers'ın geliştirilmesi gereken bir yönünün olmadığını (% 25), soru çözerken sürenin ekranda gösterilebileceğini (% 5), karekodlardaki yanıt seçeneklerinin daha belirgin olması, daha kalın yazılması gerektiğini (% 5), sınıf mevcudu azken de Plickers'la soru çözebilmenin gerektiğini (% 5) belirtmiştir.

Görüşme formundaki dördüncü soruya yönelik geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırdığında Plickers uygulamasıyla atasözleri ve deyimlerin öğretiminin avantajlarıyla ilgili öğrenci görüşlerine ait bulgular Tablo 35’te gösterilmiştir.

Tablo 35

Geleneksel Ders Anlatım Süreciyle Karşılaştırıldığında Plickers Uygulamasıyla Atasözleri ve Deyimlerin Öğretiminin Avantajları İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	Öğrenci Kodları	f	%
Plickers daha iyi, daha eğlencelidir	A, B, C, D, F, G, H, I, J, K, M, N, O, P, R	15	51,7
Plickers’la soru çözerken süre kaybı olmuyor	E, H, J, N	4	13,8
Plickers’la dersi daha iyi anlıyorum	D, F, L, P	4	13,8
Plickers’la dersi sıkılmadan dinliyorum	C, E, L	3	10,4
Plickers’la birlikte Türkçe dersine karşı motivasyonum arttı	L, M	2	6,9
Plickers daha açıklayıcı ve daha akıcı	O	1	3,4
Toplam		29	100,0

Tablo 35 incelendiğinde, 17 öğrencinin Plickers uygulamasının başka derslerde kullanımıyla ilgili 29 görüş ifade ettiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin en fazla, geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırıldığında Plickers’ı daha iyi, daha eğlenceli buldukları (f=15), Plickers’la soru çözerken süre kaybı olmadığına dair (f=4), Plickers’la dersi daha iyi anladıklarına dair (f=4), Plickers’la dersi sıkılmadan dinlediklerine dair (f=3), Plickers’la birlikte Türkçe dersine karşı motivasyonlarının arttığına dair (f=2), Plickers’ı daha açıklayıcı ve daha akıcı bulduklarına dair (f=1) görüş bildikleri görülmektedir.

Geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırıldığında öğrencilerin çoğunluğunun Plickers’ı daha iyi, daha eğlenceli buldukları anlaşılmaktadır. Bununla ilgili bazı öğrencilerin görüşleri Resim 24, 25 ,26 ve 27’de gösterilmiştir.

Resim 24

Plickers'ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci K'nin Görüşü

Plickers'la daha eğlenceli oluyor; çünkü hem eğleniyorum hem öğreniyorum.

Resim 25

Plickers'ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci P'nin Görüşü

Normalde çok sıkıcı bulduğum konuyu daha net anladım ve eğlendim. Eski tip konu anlatımından daha zevkli. Sıkıcı ders saatlerinden daha çok eğlendim.

Resim 26

Plickers'ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci I'nın Görüşü

Öğretim ve anlatım gibi avantajı vardı, Plickers uygulamasından soru sormak daha iyiydi, çok eğlenceliydi.

Resim 27

Plickers'ı Daha Eğlenceli Bulan Öğrenci G'nin Görüşü

Plickers daha eğlenceli.

Plickers'la soru çözerken süre kaybı yaşamadığını ifade eden öğrenciler vardır.

Bu görüşlerden seçilen örnekler Resim 28 ve 29'da gösterilmiştir.

Resim 28

Plickers'la Soru Çözerken Zaman Kaybı Olmadığını Belirten Öğrenci J'nin Görüşü

Normalde her şeyi tahtaya yazıp soru çözerken zaman kaybı yaşıyoruz ve bazen sıkıcı oluyor, ama Plickers ile çözünce az zamanda çok soru çözebiliyoruz. Hem keyifli, hem öğretici.

Resim 29

Plickers'la Soru Çözerken Zaman Kaybı Olmadığını Belirten Öğrenci H'nin Görüşü

Süre kaybı olmuyor. Soruları hepimiz aynı anda yapabiliyoruz. Zamanında soruyoruz. Plickers uygulamasıyla soru çözmek daha iyi ve eğlencelidir.

Bazı öğrenciler Plickers'la dersi daha iyi anladığını belirtmiştir. Plickers'la dersi daha iyi anladığını belirten öğrenci görüşlerinden seçilen bir örnek Resim 30'da gösterilmiştir.

Resim 30

Plickers’la Soru Çözerken Dersi Daha İyi Anladığını Belirten Öğrenci D’nin Görüşü

Plickers daha iyi, dersi daha iyi anlıyorum.

Bazı öğrenciler Plickers’la birlikte Türkçe dersine karşı motivasyonlarının arttığını belirtmiştir. Plickers’la birlikte Türkçe dersine karşı motivasyonlarının arttığını belirten öğrenci görüşlerinden bir örnek Resim 31’de gösterilmiştir.

Resim 31

Plickers’la Birlikte Türkçe Dersine Karşı Motivasyonunun Arttığını Belirten Öğrenci M’nin Görüşü

Plickers daha keyifli. Plickers sayesinde dersle karşı motivasyonum arttı. Hem eğlenceli hem de öğretici.

Öğrenci görüşme formunda dördüncü soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin en fazla, geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırıldığında Plickers’ı daha iyi, daha eğlenceli buldukları (% 51,7), Plickers’la soru çözerken süre kaybı olmadığına dair (% 13,8), Plickers’la dersi daha iyi anladıklarına dair (% 13,8), Plickers’la dersi sıkılmadan dinlediklerine dair (% 10,4), Plickers’la birlikte Türkçe dersine karşı motivasyonlarının arttığına dair (% 6,9), Plickers’ı daha açıklayıcı ve daha akıcı bulduklarına dair (% 3,4), görüş bildikleri görülmektedir.

Görüşme formundaki beşinci soruya yönelik Plickers uygulamasının başka derslerde kullanımıyla ilgili öğrenci görüşlerine ait bulgular Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36

Plickers Uygulamasının Başka Derslerde Kullanımıyla İlgili Öğrenci Görüşleri

Görüşler	Öğrenci Kodları	f	%
Diğer derslerde kullanılabilir	A, B, C, D, E, F, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R	16	69,7
Matematik dersinde kullanılabilir	N, O, P	3	13,1
Sosyal Bilgiler dersinde kullanılsa iyi olur	I	1	4,3
Din kültürü dersinde kullanılsa iyi olur	A	1	4,3
Fen dersinde kullanılabilir	O	1	4,3
Diğer derslerde kullanılmasını tavsiye etmiyorum	G	1	4,3
Toplam		23	100,0

Tablo 36 incelendiğinde, Plickers uygulamasının başka derslerde kullanımıyla ilgili, 17 öğrencinin 23 görüş ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin en fazla, Plickers'ın diğer derslerde kullanılabileceğini dair görüş bildirdikleri (f=16), Matematik dersinde kullanılabileceğine dair görüş bildirdikleri (f=13,1), Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının iyi olacağına dair görüş bildirdikleri (f=4,3), Din Kültürü dersinde kullanılmasının iyi olacağına dair görüş bildirdikleri (f=4,3), Fen dersinde kullanılabileceğine dair görüş bildirdikleri (f=4,3), diğer derslerde kullanılmasını tavsiye etmedikleri (f=4,3) anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu Plickers uygulamasının diğer derslerde kullanılabileceğine dair görüş ortaya koymuştur. Bu görüşlerden alınan örnekler Resim 32, 33 ve 34'te verilmiştir.

Resim 32

Plickers'in Diğer Derslerde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci C'nin Görüşü

Evet, Türkçe dersinde bize avantaj sağladı, diğer derslerde de plickers olursa diğer derslerde de başarılı oluruz.

Resim 33

Plickers'in Diğer Derslerde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci E'nin Görüşü

Bence her ders için kullanılabilir. Çünkü ders eğlenceli hale getiriyor.

Resim 34

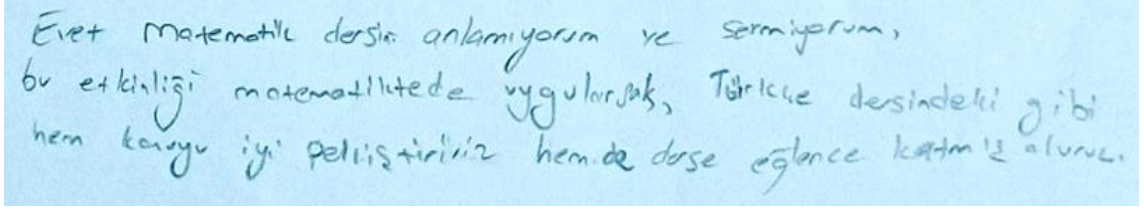
Plickers'in Diğer Derslerde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci J'nin Görüşü

Evet, tavsiye ediyorum. Eğlenceli ve öğrenerek zaman çok güzel geçiyor.

Öğrencilerin bazıları Plickers'ın Matematik dersinde kullanılabileceğine dair görüş ortaya koymuştur. Bu görüşlerden alınan bir örnek Resim 35'te gösterilmiştir.

Resim 35

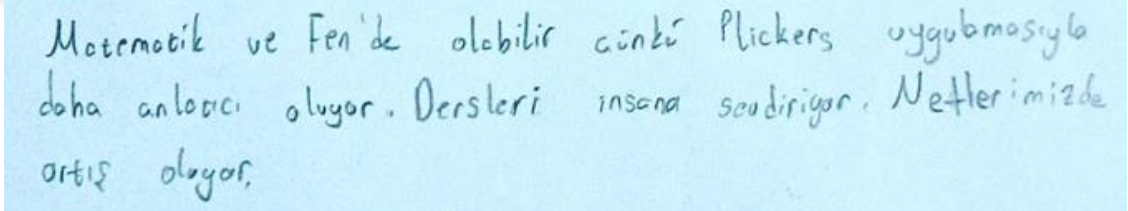
Plickers'in Matematik dersinde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci P'nin Görüşü

Öğrenci görüşleri incelendiğinde bir öğrenci Plickers uygulamasının hem Matematik hem de Fen derslerinde kullanılabileceğini, Plickers uygulamasının dersleri sevdirdiğini, Plickers uygulaması sayesinde testlerdeki netlerinin arttığını ifade etmiştir. Öğrencinin görüşleri Resim 36'da gösterilmiştir.

Resim 36

Plickers'in hem Matematik hem de Fen Bilimleri Derslerinde Kullanılabileceğini Belirten Öğrenci O'nun Görüşü

Öğrenci görüşme formunda beşinci soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin en fazla, Plickers'in diğer derslerde kullanılabileceğini düşündükleri (% 69,7), Matematik dersinde kullanılabileceğine dair görüş bildirdikleri (% 13,1), Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının iyi olacağına dair görüş bildirdikleri (% 4,3), Din Kültürü dersinde kullanılmasının iyi olacağına dair görüş bildirdikleri (% 4,3), Fen dersinde kullanılabileceğine dair görüş bildirdikleri (% 4,3), diğer derslerde kullanılmasını tavsiye etmedikleri (% 4,3) anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulardan elde edilen sonuçlarla ilgili yorumlara, sonuçları destekleyen araştırmalara ve ileride yapılacak olan araştırmalara ışık tutacağı, alana katkı sağlaması düşünülen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, çeşitli değişkenler açısından Plickers uygulamasının atasözü ve deyim öğretiminde kullanımı incelenmiş ve bunun yanı sıra Web 2.0 araçlarından Plickers uygulamasıyla soru çözme sürecine ilişkin öğrenci görüşleri belirlenmiştir. Araştırma 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Hatay'ın merkez ilçesi Antakya'da bir devlet ortaokulunda 7. sınıfta öğrenim gören 17 öğrenciyle sürdürülmüş ve 6 haftayla sınırlandırılmıştır. Araştırma tarama modelinde yapılmış betimsel bir çalışmadır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu, Plickers uygulaması kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testi ve Deyimler Başarı Testi ile elde edilen bulgulardan oluşmaktadır. Nitel verilerin analizinde veri toplama araçlarından olan görüşmeden yararlanılmış, nicel veriler IBM SPSS (Statistics Package For Socials Sciences) 25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanlarının cinsiyet, babanın mezun olduğu okul kademesi, annenin mezun olduğu okul kademesi, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri Başarı Testindeki öğrenci puanlarının ortalamasının 3,64; Plickers kullanılarak uygulanan Deyimler Başarı Testindeki öğrenci puanlarının ortalamasının ise 4,29 olduğu belirlenmiştir. Buna göre öğrenciler Deyimler Başarı Testinde daha başarılı bir sonuç ortaya koymuştur. Bunun sebebinin öğrencilerin gündelik hayatta bildiği kullandığı deyim sayısının

atasözlerinden daha fazla olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Kayhan'ın (2009), 7. Sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin kelime türlerine ilişkin bilgi düzeylerinin ortaya koyan araştırmasında öğrencilerin bildikleri ve kullandıkları deyimlerin sayıca atasözlerinden daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanı ile son bir yıl içinde okunan kitap sayısı arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre son bir yıl içinde okunan kitap sayısı arttıkça Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler testlerindeki öğrenci başarısının arttığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyim testlerindeki öğrenci puanlarıyla son bir yıl içinde okunan kitap sayısı değişkenlerinin farklılaşmasıyla ilgili doğrudan yapılan çalışma olmamasına rağmen; okunan kitap sayısı ile akademik başarı arasındaki olumlu ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar görmek mümkündür. Gündüver ve Gökdaş'ın çalışmasında (2011), ilköğretim öğrencilerinin okuduğu kitap sayısına bağlı olarak akademik başarı puanlarında artış olduğu belirlenmiştir. Güney, Ayhan, Kaygana, ve Şahin tarafından yapılan çalışmada (2014), okunan kitap sayısı ve akademik başarı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanları ile okuma alışkanlığı düzeyi arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okuma alışkanlığı düzeyi arttıkça Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler testlerindeki öğrenci başarısının da arttığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyim testlerindeki öğrenci puanlarıyla okuma alışkanlığı düzeyi değişkenlerinin farklılaşmasıyla ilgili doğrudan yapılan çalışmalar olmamasına rağmen; okuma alışkanlığı ile akademik başarı arasındaki olumlu ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar görmek mümkündür. Tatar ve Soylu'nun çalışmasında (2006), üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının akademik başarıları üzerinde etkili olduğu, Acıyan'ın çalışmasında (2008), ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve akademik başarıları arasında olumlu yönde ilişki olduğu ifade edilmiştir. Okuma alışkanlığının ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarında etkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar görmek mümkündür (Yaman ve Süğümlü, 2010; Akın, 2016). Alan yazında, okuma alışkanlığının akademik başarıyı olumlu etkilediğine dair Türkçe

öğretmenlerinin görüşlerinin yer aldığı çalışmalar görmek de mümkündür (Deniz, 2017; Karatay ve Dilekçi, 2020).

Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanları ile Türkçe ders notu arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Öğrencilerin Türkçe ders notu arttıkça Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanlarının da arttığı belirlenmiştir. Plickers kullanılarak uygulanan atasözleri ve deyimler başarı testlerindeki öğrenci puanları ile Türkçe ders notu değişkeninin farklılaşmasıyla ilgili doğrudan yapılan çalışmalar olmamasına rağmen; araştırma sonucunu destekleyecek nitelikte olan çalışmalar görmek mümkündür. Alan yazında ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders notu arttıkça Türkçe testindeki başarısının da arttığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Şahin, 2006; Şahin, 2011).

Öğrencilerin çoğunluğunun mobil öğrenme uygulamalarını eğlenceli buldukları, mobil öğrenme araçlarının derse katılımı arttırdığını düşündükleri, mobil öğrenme araçlarının zamandan tasarruf sağladığını düşündükleri, mobil öğrenme araçlarının kullanımını kolay buldukları, mobil öğrenme araçlarını etkili, faydalı buldukları, mobil öğrenme araçlarının derslerdeki performansı arttırdığını düşündükleri belirlenmiştir. Öğrencilerin mobil öğrenme uygulamaları konusundaki görüşleri genel olarak olumludur, literatür incelendiğinde bu sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Çuhadar, Kuzu ve Akbulut (2007); Çavuş ve Uzunboylu (2009) tarafından yapılan çalışmalarda öğrencilerin mobil öğrenmeye yönelik görüşleri incelenmiş ve görüşlerinin önemli bir ölçüde olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ağca ve Bağcı tarafından yapılan (2013), eğitimde mobil araçların kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelendiği çalışmada ise katılımcıların tamamının, öğretimde kullanılabilecek mobil uygulamaların öğretime olumlu katkıda bulunacağını ifade ettiği belirtilmiştir. Yokuş tarafından yapılan (2016), Eğitim Fakültesi lisans öğrencilerinin mobil öğrenmeye ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada, öğrencilerin mobil öğrenmenin etkili olduğuyula ilgili görüşlerin hepsine katıldığı ve mobil öğrenmelere karşı üst düzeyde olumlu görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin tamamı Plickers uygulamasının derse katılım konusunda olumlu etkileri olduğunu ifade etmiştir. Öğrenciler, çoğunlukla Plickers uygulaması sayesinde Türkçede soru çözmenin keyifli hale geldiğini belirtmiş ve derse katılımın arttığını,

konuyu daha iyi anladıklarını, oyun oynuyormuş gibi eğlenip öğrendiklerini, testlerdeki netlerinin arttığını, hızlı öğrendiklerini, kendi aralarında tatlı bir rekabete geçtiklerini, okuma becerilerini geliştirdiklerini, Türkçe dersini sevdiklerini, deprem bölgesinde eğitim görmelerine rağmen Plickers sayesinde kendilerini özel hissettiklerini ifade etmişlerdir. Alan yazında Plickers uygulamasının olumlu yönlerini ortaya koyan ve bu sonucu destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Gürışık'ın çalışmasında (2018), araştırmaya katılan ilkokul öğrencilerinin büyük çoğunluğu Plickers'la dersin daha keyifli olduğunu, ortaokul öğrencilerinin tamamına yakını Plickers'la soru çözenin eğlenceli olduğunu, ortaöğretim öğrencilerinin çoğunluğu Plickers'la soru çözenin eğlenceli olduğunu ifade etmiştir. Baca tarafından yapılan çalışmada (2022), Plickers uygulamasının, derse katılım konusunda olumlu etkileri olduğu, dersi kolaylaştırıp öğrenmeyi eğlenceli hale getirdiği ve Türkçe ders başarısına olumlu katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönlerle ilgili öğrencilerin çoğunluğu, fotoğraf, resim, görsel, video, tablo içeren soruların da olması gerektiğini ve karekodların daha kalın kağıtlardan oluşması gerektiğini ifade etmiş, soru çözerken sürenin ekranda gösterilebileceğini, karekodlardaki yanıt seçeneklerinin daha belirgin olması, daha kalın yazılması gerektiğini, sınıf mevcudu azken de Plickers'la soru çözebilmenin mümkün olabileceğini belirtmiştir. Öğrencilerin dörtte biri ise Plickers'ın geliştirilmesi gereken bir yönünün olmadığını belirtmiştir. Gürışık'ın çalışmasında (2018), üniversite öğrencilerinin küçük bir kısmı, Plickers kartındaki yanıt seçeneklerinin daha belirgin ve daha büyük puntolarla yazılması gerektiğini ifade etmiş, öğretmenler, sorularda bulunan görselleri Plickers uygulamasına yüklerken sorun yaşadıklarını ifade etmiş, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmı ise Plickers uygulamasının kullanımıyla ilgili bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırıldığında Plickers uygulamasıyla atasözleri ve deyimlerin öğretiminin avantajları ile ilgili öğrencilerin çoğunluğunun Plickers'ı geleneksel ders anlatım sürecinden daha iyi, daha eğlenceli buldukları, Plickers'la soru çözerken süre kaybı yaşamadıkları, Plickers'la dersi daha iyi anladıkları, Plickers'la dersi sıkılmadan dinledikleri, Plickers'la birlikte Türkçe dersine karşı motivasyonlarının arttığı, Plickers'ı daha açıklayıcı ve daha akıcı buldukları belirlenmiştir. Baca'nın çalışmasında (2022), Plickers uygulamasının sınıfı

geleneksel öğrenme ortamından uzaklaştırarak yenilikçi eğitim yaklaşımlarıyla uyumlu bir sınıf ortamı oluşturulmasında faydalı bir araç olarak görüldüğü belirlenmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin tamamı Plickers’la soru çözümünün akılda kalıcılığı olumlu etkisi olduğunu ifade etmiştir.

Plickers uygulamasının başka derslerde kullanımıyla ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin tamamına yakınının Plickers’ın diğer derslerde kullanılabileceğini dair görüş bildirdikleri; Matematik, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü, Fen Bilimleri derslerinde de kullanılabileceğine dair görüş bildirdikleri görülmektedir. Solmaz ve Çetin’in çalışmasında (2017), üniversite öğrencileri, Plickers’ın dersi keyifli hale getirdiğini, Plickers’la birlikte kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiklerini ve diğer derslerde de Plickers’ı kullanmak istediklerini ifade etmiştir. Gürışık’ın çalışmasında (2018), ilkokul öğrencileri Plickers’ın İngilizce, Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi, Türkçe gibi derslerinde kullanılabileceğini fakat Matematik dersinde kullanılamayacağını; ortaokul öğrencileri Plickers’ın sözel derslerde kullanılabileceğini fakat sayısal derslerde kullanılamayacağını; ortaöğretim öğrencileri Plickers’ın işlem gerektirmeyen derslerde kullanılabileceğini ancak sayısal derslerde kullanılamayacağını, üniversite öğrencileri ise Plickers’ın teorik bütün derslerde kullanılabileceğini, KPSS sorularının çıkacağı derslerde kullanılabileceğini, konuşma dersinde, çok kapsamlı derslerde ve uygulamalı derslerde kullanılamayacağını düşünmektedir.

5.2. Öneriler

- Plickers uygulaması ücretsiz kullanılabilen, kullanıcı dostu (kullanımı pratik), hızlı olması yönüyle zaman yönetimi açısından ekonomik, anında dönüt sağlaması yönüyle öğrenmeye yardımcıdır. Plickers uygulaması karmaşık olmayan basit bir menüye sahiptir. Basit menü yardımıyla Plickers uygulamasında bilgisayar, tablet ya da akıllı telefon kullanılarak sınıf listeleri oluşturulabilir, karekodların çıktısı alınabilir, çoktan seçmeli ve doğru yanlış olmak üzere iki farklı tipte soru hazırlanabilir, testler uygulamaya eklenebilir ya da var olan bir dosyadan sorular kopyalanıp sorunsuzca uygulamaya yüklenebilir. Plickers uygulamasına yüklenen testlerin öğrenme ortamlarında uygulanabilmesi için akıllı telefon ve etkileşimli tahta, projeksiyon vb. araç ve gereç kullanımı yeterlidir. Plickers uygulamasının kullanımı anında yönlendirmeler ve karekodların taranması akıllı telefonla yapılmaktadır.

Plickers uygulamasının kullanıldığı okul, deprem bölgesinde yer alan 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sonra yapılan konteyner sınıflardan oluşmakta ve okulda sabit internet hizmeti bulunmamaktadır. Bu yüzden akıllı telefonda etkileşimli tahtaya internet paylaşımı yoluyla Plickers uygulaması kullanılmıştır. Plickers uygulamasının sınırlı internet erişiminde ve düşük internet hızında bile ölçme ve değerlendirmeyi olumsuz etkileyecek bir durumla karşılaşmadığı ve uygulamanın sorunsuz çalıştığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrenciler, deprem bölgesinde yaşamalarından dolayı depremin yıkıcı etkisine şahit olmuş ve depremin sebep olduğu bütün olumsuzlukları yaşamak zorunda kalmıştır. Buna rağmen Plickers uygulamasıyla ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin Plickers uygulaması sayesinde tüm sınıfın derse katıldığına, kendilerini şanslı hissettiklerine, oyun oynuyormuş gibi eğlenip öğrendiklerine dair görüşler sundukları görülmüştür. Bütün bu hususlar göz önüne alındığında Plickers uygulamasının teknoloji açısından dezavantajlı gruplarda, kapsayıcı eğitim doğrultusunda ülkemizde yaşayan mülteci çocukların eğitim ortamlarında, köy okullarında, deprem bölgesindeki öğrenme ortamlarında kullanımı önerilmektedir.

- Türkçe derslerinde geleneksel yöntemler dışında Web 2.0 araçlarının kullanımının öğrencilerin ilgisini çektiği, öğrenme sürecine olumlu katkıda bulunduğu, zamandan tasarruf sağladığı gözlenmiş, öğrencilerin tamamı Plickers uygulamasıyla yapılan soru çözümünün derse katılım konusunda olumlu etkileri olduğunu ifade etmiş, Plickers uygulamasının dersi daha eğlenceli hale getirdiğini, dikkatlerini artırdığını, soru çözümlerini hızlandırdığını, başarılarını artırdığını, derslerdeki başarılarına katkı sağlayacağını düşündükleri görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında Türkçe derslerinde ve diğer derslerde de Web 2.0 araçlarının kullanımının olumlu sonuçları ve getirileri olacağı düşünülmektedir.
- Son bir yıl içinde öğrencinin okuduğu kitap sayısı ve okuma alışkanlığı düzeyi arttıkça Plickers kullanılarak uygulanan Atasözleri ve Deyim Başarı Testlerindeki öğrenci başarısının da arttığı belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak Türkçe öğretmenleri tarafından okuma becerisinin önemi öğrencilere kavratılmalı, derslerde okuma becerisine ayrılan

zaman arttırılmalı ve öğrencilerin düzenli kitap okuma bilincine sahip olmaları sağlanmalıdır

KAYNAKÇA

- Acıyan, Ahmet Ali, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Ve Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul 2008.
- Adıgüzel, H. (1990). *Açıklamalı-örnekli Türkçe deyim hazinemiz*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.
- Adıgüzel, T., Gürbulak, N. ve Sarıçayır, H. (2011). Akıllı tahtalar ve öğretim uygulamaları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8/15, 457-472.
- Ağca, R. K. ve Bağcı, H. (2013). Eğitimde mobil araçların kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 295, 302.
- Ajjan, H. ve Hartshorne, R. (2008). Investigating faculty decisions to adopt web 2.0 technologies: theory and empirical tests. *The Internet and Higher Education*, 11/2, 71-80.
- Akar, Y. (1994). Deyimlerde güçlü ve etkin anlatım. *Dil Dergisi*. 18, 32- 36.
- Akbaba, Koray, *Fen Öğretiminde Web 2.0 Uygulamalarının Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersine ve Teknoloji Kullanımına Yönelik Tutumlarına Etkisi*, Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Aksaray 2019.
- Akın, E. (2016). Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı ve yazma tutumları ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 54, 469-483.
- Akkaya, Serap, *Plickers Uygulamasının 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarılarına ve Dersle Yönelik Tutumlarına Etkisi*, Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ordu 2020.
- Aksan, D. (2016). *Anlambilim*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1-2*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayını.
- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1-2*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Aktaş, Ş. T. (2004). *Seçme atasözleri ve eleştirmeli açıklamaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde atasözleri*. İstanbul: Kapı Yayınları.

- Aldık, Nihan Nida, *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Atasözü ve Deyimlerin Öğrencilerin Dil Kullanımına Etkisi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adana 2018.
- Alkan, C. (2005). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Anı.
- Altun, M. (2004). Türk atasözleri üzerine semantik bir inceleme. *Akademik Araştırmalar Dergisi (Journal of Academic Studies)*, 21, 79-91.
- Arı, Mehmet, *Nâbî'nin Hayriyye Adlı Eserindeki Deyim ve Atasözlerinin Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alma Durumlarının İncelenmesi*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Burdur 2017.
- Aytan, T. (2016). Türk çocuk edebiyatı üzerine bir söz varlığı çalışması: atasözleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 210, 425-445.
- Babacan, Nuri, *İngilizce Derslerinde Plickers Kullanımının Kelime Öğrenme Motivasyonu, Kaygısı ve Başarısı Üzerine Etkisi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Van 2021.
- Baca, Elçin, *Türkçe Dersinde Etkileşimli Tahta Kullanımıyla Desteklenen Plickers Uygulamasına Dayalı Soru Çözme Yöntemi Üzerine Öğrenci Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2022.
- Bahadınli, Y. Z.(1971). *Türkçe deyimler sözlüğü*. İstanbul: Hür Yayınları.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/1, 231-274.
- Başgöz, İlhan “Bir Atasözümüz’ün Yedi Yüz Yıllık Tarihi”, *İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 1995, s. 79-84.
- Beyzadeoğlu, S. (2003). *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*. İstanbul: MEB Yayını.
- Bilgin, M. (2006). *Anlamdan anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S.K. (2007). *Qualitative research for education*. Boston: Pearson.
- Boratav, P. N. (1997). *100 soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Borst, M. (2017). Student perceptions of Plickers as an in-class learning tool. *Concordia University Faculty Scholarship Week bildirileri*, https://www.researchgate.net/publication/323541416_student_perceptions_of_plickers_as_an_in-class_learning_tool, Erişim Tarihi: 13.01.2024.
- Boyras, Şeref “Halk Kültürü Unsurlarının Televizyon Reklamlarında Kullanılması”, *Uluslar Arası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara 2002, s.123.

- Bulut, M. (2013). Türkçe eğitimi ve öğretiminde dil ve kültür aktarımı aracı olarak atasözleri ve deyimlerin önemi. *Turkish Studies Dergisi*, 8/13, 559-575.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3/2, 133-148.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K.Ö., Akgün, E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cavuş, N., ve Uzunboylu, H. (2009). Improving critical thinking skills in mobile learning [Electronic Version]. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1/2, 434-438.
- Chmiliar, L. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas ve E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp 582-583). USA: Sage. Retrieved from https://www.academia.edu/168190/15_Mills_A_J_Durepos_G_and_Wiebe_E_Eds_2010_Encyclopedia_of_Case_Study_Research_Volumes_I_and_II_Thousands_Oaks_CA_Sage
- Constantinides, E. ve Fountain, S. J. (2008). Web 2.0: conceptual foundations and marketing issues. *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice*, 9/3, 231- 244.
- Çakıroğlu, Aylin, *Kitle İletişim Araçlarında Beden Dili Kullanımının Sosyolojik Analizi*, A.Ü. DTCF Sosyoloji Bölümü, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Ankara 2002.
- Çelik, D. C. ve Emiroğlu, S. (2023). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere hareketli resimlerle atasözleri ve deyimlerin öğretimi. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 8/1, 69-92.
- Çelik, D. ve Emiroğlu, S. (2023). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere hareketli resimlerle atasözleri ve deyimlerin öğretimi. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 8/1, 69-92.
- Çevik, Mehmet, *Basın Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.
- Çobanoğlu, Ö. (2004). *Türk dünyası ortak atasözleri sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Çopur, Kübra Dürdane, *Algoritmik Düşünme Öğretimi Sürecinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı*, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2020.
- Çotuksöken, Y. (2004). *Türkçe atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.

- Çuhadar, C., Kuzu, A. ve Akbulut, Y. (2007). Reflections of undergraduate students regarding pda use for instructional purposes. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 360-366.
- Demircan, Ö. (2005). Söz dizimine duygusal yansımalar: atasözleri, deyimler, deyişler ve devrik dizim. *Türk Dili Dergisi*, 18/107, 1-11.
- Demirkan, Ö., Gürışık, A. ve Akın, Ö. (2017). Teachers' opinions about "Plickers" one of the online assessment tools. *Educational Research And Practice*, 476-486.
- Deniz, Ammar, *Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığının Geliştirilmesi Üzerine Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman 2017.
- Deperlioğlu, Ö. ve Köse, U. (2010). Web 2.0 teknolojilerinin eğitim üzerindeki etkileri ve örnek bir öğrenme yaşantısı. XII. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulmuş bildiri. Muğla Üniversitesi, Muğla, https://www.researchgate.net/publication/280230890_Web_20_teknolojilerinin_egitim_uzerindeki_etkileri_ve_ornek_bir_ogrenme_yasantisi, Erişim Tarihi: 12.11.2023.
- Dilçin, D. (2000). *Edebiyatımızda atasözleri*. Ankara: TDK Yayını.
- Doğan, A. (1999). *Türkçenin gücü*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Duymaz, R. (2007). *Atalar sözü, Ahmet Vefik Paşa, Müntehabat-ı Durub-ı Emsal*. İstanbul: Gökkubbe Yay.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına giriş*. Ankara: MEB.
- Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (1997). *Halk Edebiyatı araştırmaları I-II*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elmahdi, I., Abdulghani, A. H. ve Fawzi, H. (2018). Using technology for formative assessment to improve students' learning. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 17/2, 182-188.
- Erdoğan, Gülcan, *Yabancılar Türkçe Öğretimine Yönelik Ders Kitaplarının Atasözleri ve Deyimler Açısından İncelenmesi*, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep 2019.
- Eren, M. (2020). Atabetü'l-Hakâyık'ta geçen atasözleri üzerine işlevsel kurama göre bir değerlendirme. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3/5, 192-203.
- Erkoçak, M. (2003). *Bütün yönleriyle Osmaniye folkloru*. Osmaniye: OFAD Yayınları.

- Erol, S., Erdem, İ. ve Akkaya, A. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde eğitsel oyunların kullanımının akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (özel sayı), 166-183.
- Fortney, J. (2017). Plickers: a method to streamline instant feedback. *Georgia Educational Research Association Conference*, 6 Ekim 2017, Georgia, Amerika Birleşik Devletleri.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 27, 341-369.
- Gökçe, A. (2011). Osmanlı Türkçesinden Cumhuriyet Dönemine Yapı ve Anlam Bakımından Değişime Uğrayan Kalıp İfadeler: Deyimler. *VI. Uluslararası Büyük Türk Dil Kurultayı Bildirileri*, 25-28.
- Göker, M. ve İnce, B. (2019). Web 2.0 araçlarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı ve akademik başarıya etkisi. *Turkophone*, 6/1, 12-22.
- Grix, J. (2010). *The foundations of research*. London: Palgrave Macmillan.
- Gündüver, A. ve Gökdaş, İ. (2011). İlköğretim öğrencilerinin seviye belirleme sınav başarılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2/2, 30-47.
- Güney, N., Ayhan, T., Kaygana, M., ve Şahin, E. Y. (2014). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okuduğu kitap sayısı ile akademik başarıları arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 151-164.
- Gürışık, A. ve Demirkan, Ö. (2018). İlkokul öğrencilerinin çevrimiçi değerlendirme araçlarından "plickers" hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi Bildirileri*, 643.
- Gürışık, Alper, *Çevrimiçi Biçimlendirmeye Yönelik Bir Değerlendirme Aracı Olarak Plickers: Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2018.
- Hatiboğlu, V. (1972). *Türkçenin sözdizimi*. Ankara: TDK Yayını.
- Hülya Yeşil, "Çocuk Kitaplarındaki Atasözü ve Deyimlerin Önemi", *I. Ulusal Çocuk Kitaplar Sempozyumu*, 20-21 Ocak 2000- Ankara, (Yay. Haz.: S. Sever), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2000, s. 244-252.
- İşcan, A. (2007). Dil ve ana dil olarak Türkçe üzerine, *Erciyes Dergisi*, 30, 5-6.
- İşman, A. (2011). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem.
- İzbudak, V. (1936). *Atalar sözü*. İstanbul: Devlet Basımevi.

- Karakaya, Mehmet Philip, *Evaluation Of The Subject “Present Perfect Tense” In English, Comparing The Effect Of Pickers Application And Traditional Methods On The Achievement Of 7th Grade Students Of Middle School*, Ufuk University, Graduate School Of Social Sciences, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2020.
- Karakurt, Ahmet, *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Atasözü İle Deyimlerin Tespit ve Sınıflandırılması*, Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Düzce 2023.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karatay, H., Dilekçi, A. (2020). Türkçe öğretmenlerine göre öğrencilerin okuma alışkanlıkları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8/2, 1-24.
- Kayhan, Gökçe, Çiçek, *Hakkâri/Yüksekova 75. Yıl Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İlköğretim 7. Sınıf Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Deyim, Atasözü ve Bilmece Dağarcıklarının Belirlenmesi ve Bunların Öğretilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2009.
- Keklik, S. (2015). Atasözlerinin öğretimine ilişkin bir öneri: atasözlerinin anlamlarına göre derecelendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/12, 32- 48.
- Kır, D. B. (2024). Türkçe öğretimine yönelik web tabanlı materyal önerileri ve tasarım süreçleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11/38, 104-127.
- Koç, A. (2023). Din öğretiminde teknoloji destekli ölçme ve değerlendirme teknikleri, *Talim*, 7/1, 7-36.
- Kulak, H. ve Ayparçası, M. (2018). Sınıf Öğretmenlerinin öğretimsel stratejilere yöntemlere ve tekniklere ilişkin görüşleri: Türkçe dersine yönelik nitel bir araştırma. *İmgelem Dergisi*, 2/3, 27-58.
- Kurt, A. ve Göçer, A. (2021). Mobil öğrenme aracı olarak podcastin Türkçe öğretiminde kullanılabilirliği üzerine: kuramsal bir çalışma. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7/2, 77-97.
- Kuş, E. (2003). *Nitel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı.
- Marangoz, M. ve İzci, Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 24/52, 1-30.

- Marshall, C. ve Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.
- MEB (2019). Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, (2005), İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB, “2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı”, <https://ttkb.meb.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 11.07.2024.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research*. San Francisco: Josseybass.
- Mete, F. (2014). Kültürel ortaklığın göstergesi deyimlerin öğretimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21/2, 113-128.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Oğuz, M. Ö. (1997). Türk dünyası folklorunda yeni yöntem arayışları, *Millî Folklor*, 33, 3-8.
- Onan, B. ve Özçakmak, H. (2014). Türkçe deyimlerde dil farkındalığı ve işlevsel dil kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2/1, 1-22.
- Ong, W. J. (1999). *Sözlü ve yazılı kültür/sözün teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Önür Z. ve Kozikoğlu İ. (2020). Ortaokul öğrencilerinin eğitim teknolojisi yeterlikleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 10/2, 439-464.
- Özçakmak H. (2023). Türkçe Öğretiminde Mobil Öğrenme Fırsatları. (Ed.: Halil Erdem Çocuk), *Türkçe Öğretim Teknolojileri: Vizyon, Çağdaş Uygulamalar ve Dijital Materyal Tasarlama*. içinde (ss. 72-92). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2000). *Açıklamalı-örnekli deyimler sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, H. (1994). Kambur kambur üstüne. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 1, 5-10.
- Özerbaş, M. A. ve Mart, Ö. A. (2017). İngilizce öğretmen adaylarının web 2.0 kullanımına ilişkin görüş ve kullanım düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18/3, 1152-1167.
- Özkılıç, Oya, *Addie Tasarım Modeline Göre Öğretmenler İçin Web 2.0 Araçları Tanıtım Ve Kullanım Kılavuzu Geliştirilmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2021.
- Palaigeorgiou, G. ve Grammatikopoulou, A. (2016). Benefits, barriers and prerequisites for web 2.0 learning activities in the classroom. *Interactive Technology and Smart Education*, 13/1, 2-18.
- Par, A. H. (1987). *Örnekli açıklamalı atasözleri*. Ankara: Serhat Dağıtım.

- Parlatır, İ. (2008). *Atasözleri*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. California: Sage.
- Plickers Uygulaması, www.plickers.com, Erişim tarihi: 05.04.2024.
- Polat, M. S. ve Sarıçam, H. (2024). 6 Şubat depreminden etkilenen bölgelerdeki öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar: Hatay ili örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15/1-Deprem Özel Sayısı-, 764-789.
- Sakaoğlu, S. ve Alptekin, B. (2006). *Türk Halk Edebiyatı ders notları*. Konya.
- Sarioğlu, Fatmagül, *İlkokul Öğrencilerine Atasözü ve Deyimlerin Öğretiminde Dijital Hikaye Kullanımının Etkisi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan 2022.
- Sayın H. ve Doğan Y. (2023). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin söz varlığı bakımından incelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 65, 512-548.
- Selimler, Uygun, Derya, *2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Deyimler, Atasözleri ve Birleşik Filler*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2022.
- Solmaz, E. ve Çetin, E. (2017). Ask response play learn: students views on gamification based interactive response systems. *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*, 7/3, 28-40.
- Şahin, A. (2011). İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin Türkçe başarı durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi/a study of variables of primary and elementary school students in Turkish. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15/1, 311-326.
- Şahin, A. ve Minhaj, M. *XII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*. ISBN, 9.
- Şahin, Esin, *Açık İlköğretim ve İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Soruların OKS Türkçe Sorularıyla Örtüşme Düzeyi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Erzurum 2006.
- Tabachnick, B.G., and Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics (6th Ed.)*. Pearson: Boston, 79.
- Tatar, E. ve Soylu, Y. (2006). Okuma, anlamadaki başarının matematik başarısına etkisinin belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14/2, 503-508.
- Teberoğlu, D. (2022). İslam Türkay'ın şiirlerinde kalıplaşmış dil öğeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 73 (Haziran), 109-149.

- Tek S. ve Uysal B. (2021). Deyimlerin hikâyesini bilmenin yedinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında deyim kullanımına etkileri. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 16, 260-274.
- Toygar, Yavuz Selim, Ortaokul Öğrencilerine Deyim Öğretiminde Dijital Öykü Kullanımının Başarıya Ve Kalıcılığa Etkisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir 2023.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 17.02.2024.
- Ulrich, J., ve Karvonen, M. (2011). Faculty instructional attitudes, interest, and intention: Predictors of Web 2.0 use in online courses. *The Internet and Higher Education*, 14/4, 207-216.
- Unat, F. R. ve Köymen M. A. (1995). *Mehmed neşri: kitâb-ı cihan nüma/ neşri tarihi C. I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ünalın, Ş. (2012). *Dil ve Kültür*. Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Yaman, H. ve Süğümlü, Ü. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ders dışı kitap okuma alışkanlıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18/1, 291-306.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, K. H. ve Akyel, Y. (2024). Okul öncesi dönem çocukları ve ilkokul öğrencilerinin teknoloji kullanım düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler Dergisi*, 7/5, 354–372.
- Yılmaz, A. (1999). Müstakim-zâde ve Durûb-ı Emsâlinin Türk Edebiyatındaki yeri ve önemi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6, 225-272.
- Yılmazer, A. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital materyal tasarımı deneyimlerine yönelik bir durum çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 1700-1729.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. California: Sage.
- Yokuş, Gürol, *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Mobil Öğrenmeye İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi ve Eğitim Bilimleri Alanına Yönelik Mobil Uygulama Geliştirme Çalışması: Mobil akademi*, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Mersin 2016.
- Zengin, Y., Bars, M. ve Şimşek, Ö. (2017). Matematik öğretiminin biçimlendirici değerlendirme sürecinde Kahoot ve Plickers uygulamalarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2, 602-626.

EKLER

EK-1: Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Onayı

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-95599812
Konu : Burhan ÖZÇELİK'in
Araştırma İzin Onayı

01.02.2024

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü'nün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) 09.01.2024 tarihli ve E-19125448-302.14.03-341708 sayılı yazısı.

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün; Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Burhan ÖZÇELİK'in "Pickers Uygulamasıyla 7.Sınıf Türkçe Dersinde Atasözü ve Deyim Öğretimi" konulu tez çalışması uygulama izin talebi ilgi'de kayıtlı yazıyla istenmektedir.

Söz konusu çalışmanın "Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin araştırmanın Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, **elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimine iletilmesi ve "yayınlanmasında sakınca yoktur" yazısını alması, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması koşuluyla**, Ek'te bulunan Araştırma Uygulama İzinleri Komisyon Tutanağı gereğince; İlimize bağlı resmi tüm ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik çalışma yapılması ve Ek'te yer alan görüşme/anket formlarının uygulanmasını, olurlarınıza arz ederim.

Mustafa ÖZTÜRK
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Dr. Harun TÜYSÜZ
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü Örgen Paşa Mahallesi Şehit İsmail
Yıldırım Sokak No:2 31030 Antakya/HATAY
Telefon No : 0 (326) 227 68 68
E-Posta: stratejigelistirme31@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Günay AKAR (1131)
Unvan : Şef
İnternet Adresi: hataymem@meh.gov.tr Faks:3262276969

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden **ab7b-2b0e-3e88-9164-a807** kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2: Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

1. Derslerde mobil öğrenme araçlarının kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz?

2. Plickers uygulaması, derse katılım konusunda sizi nasıl etkiledi? Yazınız.

Olumlu etkiledi. Çünkü...

Olumsuz etkiledi. Çünkü...

3. Plickers uygulaması ile ders işleme sürecinde geliştirilmesi gereken yönler nelerdir?

4. Geleneksel ders anlatım süreciyle karşılaştırdığımızda Plickers uygulamasıyla atasözleri ve deyimleri öğretiminde ne gibi avantajları vardır? Yazınız.

5. Plickers uygulamasının başka derslerde kullanılmasını tavsiye ediyor musunuz? Neden?

Ek-3: Kişisel Bilgi Formu

1) **Cinsiyetin:** () Kız () Erkek

2) **Sınıfın:**

() 5 () 6 () 7 () 8

3) **Babanın öğrenim durumu:**

() Hiçbir okul mezunu değil

() İlkokul mezunu () Üniversite mezunu

() Ortaokul mezunu () İleri eğitim görmüş

() Lise mezunu (yüksek lisans, doktora)

4) **Annenin öğrenim durumu:**

() Hiçbir okul mezunu değil

() İlkokul mezunu () Üniversite mezunu

() Ortaokul mezunu () İleri eğitim görmüş

() Lise mezunu (yüksek lisans, doktora)

5) **Ailenin ortalama aylık geliri;**

() 17.002TL'den az

() 17.002–25.000 TL arası

() 25.001–35.000 TL arası

() 35.001 TL ve yukarısı

6) **Son bir yıl içinde ders kitabı dışında kaç kitap okudun?**

7) **Okuma alışkanlığı yönüyle kendini nasıl değerlendirirsin?**

() Çok kötü () İyi

() Kötü () Çok iyi

() Orta

8) **Bu dönem Türkçe dersi notun kaç?**

Ek-4: Atasözleri Başarı Testi

1. Deyimlerin ve atasözlerinin en önemli özelliği kalıplaşmış olmasıdır. Yani deyim veya atasözüne kesinlikle müdahale edemez ve hiçbir yerinde değişiklik yapamayız.

Hangisinde bu hatayı örnekleyen bir deyim veya atasözüne yer verilmiştir?

- A) Bu konuda herkese meydan okuyordu.
- B) Bir elin nesi var üç elin sesi var, der atalarımız.
- C) En sevdiğim atasözü “Ne ekersen onu biçersin.”
- D) Ona mesaj vermek için böyle konuştu.

Cevap: B

2. Verilen atasözlerinden hangisi anlamca diğerlerine ters düşmektedir?

- A) Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.
- B) Akıllı köprü arayana dek, deli suyu geçer.
- C) Akıl adama sermayedir.
- D) Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.

Cevap: B

3. Aşağıdakilerden hangisi “Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazanmaya.” atasözüne anlam olarak en yakındır?

- A) Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.
- B) İşleyen demir pas tutmaz.
- C) Hazıra dağ dayanmaz.
- D) Bedava sirke baldan tatlıdır.

Cevap: C

4. Aşağıdaki konuları ayraç içinde verilen atasözlerinden hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Lafta peynir gemisi yürümez. (tatlı dil)
- B) İşten artmaz, dıştan artar. (tasarruf)
- C) Bahtsızın bağına ya taş yağar ya dolu. (talihsizlik)
- D) Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz. (emek)

Cevap: A

5. Aşağıdaki atasözlerinden hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

- A) Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Ne kadar uzak düşmüş olurlarsa olsunlar, insanlar günün birinde birbirleriyle karşılaşabilirler.)
- B) Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. (Bir işin sonunun nasıl olacağı şimdiki gidişinden belli olur.)
- C) Söz gümüşse sükût altındır. (Susmak, bazen konuşmaktan daha iyi sonuç verir.)
- D) El elden üstündür.(İnsanların her alanda yetenekleri aynıdır.)

Cevap: D

6. Harcamalarını kazancına göre ayarlayan gerektiğini öğütleyen atasözü hangisidir?

- A) Üzüm üzüme baka baka kararır.
- B) İyilik eden iyilik bulur.
- C) Abanın kadri yağmurda bilinir.
- D) Ayağını yorganına göre uzat.

Cevap: D

- I. Yuvarlanan taş yosun tutmaz.
- II. Taşıma su ile değirmen dönmez.
- III. Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
- IV. İki karpuz bir koltuğa sığmaz.

7. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi yukarıda verilen atasözlerinden herhangi birine ait değildir?

- A) Başkalarının yardımıyla sürekli ve büyük bir iş yürütülmez.
- B) Malın iyisini alan onu tasasız kullanır.
- C) Sürekli yer değiştiren kimse eşya, yurt edinemez.
- D) Bir kimse iki büyük işi aynı anda yapamaz.

Cevap: B

8. " Elinden iş gelmez sandığımız kişi kendisinden umulmayan önemli işler yapabilir. "

Bu açıklamaya uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ummadığın taş baş yarar.
- B) Çivi çıkar ama yeri kalır.
- C) Gülü seven dikenine katlanır.

D) Terzi kendi söküğünü dikemez.

Cevap: A

9. Atasözleri çoğunlukla mecaz anlam ifade ederler ancak bazı atasözleri gerçek anlamlı olabilir. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi gerçek anlamdadır?

- A) Damlaya damlaya göl olur.
- B) Şimşek çakmadan gök gürelemez.
- C) Aslan yattığı yerden belli olur.
- D) Bugünün işini yarına bırakma.

Cevap: D

10. Atasözlerimiz atalarımızın uzun yıllar süren gözlem ve deneyimlerini içerir. Atasözleri kalıplaşmış yargılardan oluştuğu için sözcüklerin yeri değiştirilemez.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu kurala aykırılık taşır.

- A) Edeplerin başı dili gözetmektir.
- B) Bir fincan çayın kırk yıl hatırı vardır.
- C) İşaret olsa yol şaşırılmaz, akıl olsa söz sapıtılmaz.
- D) Emek olmadan yemek olmaz.

Cevap: B

11. “Ağaç yaş iken eğilir” atasözünde anlatılmak istenilen nedir?

- A) Bir işe çok küçük yaşlarda başlanılmamalıdır.
- B) Bir şeyi öğretmek için erken yaşta başlanılmalı.
- C) Bir işi yaparken zamanının gelinmesi beklenilmeli.
- D) Bir işle ilgilenirken diğer işleri unutulmalı.

Cevap: B

12. Mustafa çok iyi bir öğretmendi. Bütün bildiklerini öğrencilerine anlatıp onların eğitimine katkıda bulunurdu. Herkes ondan çok şey öğrendiğini söylerdi. Oysa kendi çocuklarına o kadar zaman ayırmazdı. Onlarla pek ilgilenemezdi. Bu yüzden çocukları yeterince başarılı olamadı. Bu durumu anlatan atasözü aşağıdakilerin hangisidir?

- A) Rüzgar eken fırtına biçer.
- B) Gülü seven dikenine katlanır.
- C) Ekmeden biçilmez.
- D) Mum dibine ışık vermez.

Cevap: D

13. Aşağıdaki atasözlerinin hangi ikisi aynı anlam doğrultusundadır?

- I. Ak akçe kara gün içindir.
- II. Yalnız taş, duvar olmaz.
- III. Sakla samanı gelir zamanı.
- IV. İşleyen demir ısıldar.

- A. I-II
- B. I-IV
- C. I-III
- D. II-IV

Cevap: C

14. Özveri (fedakârlık), bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçmektir. Buna göre,

- I. Az veren candan, çok veren maldan.
- II. Ağaç yaprağıyla gürlür.
- III. El elden üstündür.

atasözlerinin hangilerinde özveri anlamı vardır?

- A) Yalnız I
- C) II ve III
- B) I ve II
- D) I, II ve III

Cevap: A

15. “Başaramayacağın, sonuçlandıramayacağın bir konuda kesin sözler söyleme” anlamında kullanılan atasözü hangisidir?

- A) Dağ başından duman eksik olmaz.
- B) Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.
- C) Rüzgâr eken, fırtına biçer.
- D) Büyük lokma ye büyük söz söyleme.

Cevap: D

16. Her şeyin yolunda gittiği güzel zamanlarda herkes birbiriyle güzel vakit geçirir. Önemli olan kötü zamanlarda insanların birbirine destek olmasıdır. Zor zamanlarda da seni seven ve sana kucak açanlar hakiki dostlarıdır.

Bu metinde anlatılanlar aşağıdaki atasözlerinden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Dostun attığı taş, baş yarmaz.
B) Dost, kara günde belli olur.
C) Açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna.
D) Dost başa, düşman ayağa bakar.

Cevap: B

17. Söylediğimiz şeylerin karşımızdakinin gücüne gideceğini düşünmeden konuşuruz bazen. Tartmayız, beyin süzgecinden geçirmeyiz. Bu gibi durumlar için dilimizde - - - deyimini kullanılır. Sonrasında pişman olsak da iş işten geçmiştir artık. Karşımızdakinin kalbi kırılmıştır bir kere. Atalarımız: - - - der.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki deyim ve atasözlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) Dil dökmek - Öfkeyle kalkan zararlar oturur.
B) Çam devirmek - Son pişmanlık fayda etmez.
C) Abuk subuk konuşmak - Söz gümüşse sükût altındır.
D) Ağzından çıkanı kulağı duymamak - Akan su yosun tutmaz.

Cevap: B

18. Büyük çıkarlar beklenen durumlar için küçük fedakarlıklar yapılmalıdır. Gerekli harcama yapmaktan kaçınılmamalıdır. Bunun karşılığının alınacağı bilinmelidir.

Bu cümledeki duruma uygun atasözümüz hangisidir?

- A) Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
B) Rüzgar eken, fırtına biçer.
C) Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar.
D) Keskin sirke küpüne zarar.

Cevap: A

19. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi "Kötü günlerimiz için iyi günlerimizde para biriktirmeliyiz." anlamındadır?

- A) Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.
B) Akıl kişiye (adama) sermayedir.
C) Ak akçe kara gün içindir.
D) Her çok azdan olur.

Cevap: C

Hüseyin beyhude ah etme naçar

Bir kapı örterse birini açar

Buna dünya derler hepsi geçer

Hangi günü gördün akşam olmamış

20. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu dizelerde vurgulanmak istenen düşünce ile aynı doğrultudadır?

- A) Araba devrilince yol gösteren çok olur.
- B) Kara gün, kararır kalmaz.
- C) Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.
- D) Çürük tahta çivi tutmaz.

Cevap: B

21. “Başladığın bir işte her zaman güçlüklerle karşılaşacağını varsay ki sonunda hayal kırıklığına uğramayasın, iyi sonuçlar aldığında sevinesin.” anlamına gelen atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İşini kış tut da yaz çıkarsa bahtına.
- B) Ata malı mal olmaz, kendin kazanmak gerek.
- C) Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama.
- D) İşleyen demir pas tutmaz.

Cevap: A

22. Atasözlerinin bazıları gerçek anlamlarının yanı sıra mecaz anlam da taşır. Örneğin “Şimşek çakmadan gök gürlemez.” atasözü gerçek anlamının yanı sıra “Bazı olayların olacağına dair belirtiler mutlaka vardır.” anlamını da taşır.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu açıklamaya uygun değildir?

- A) Paça ıslanmadan balık tutulmaz.
- B) Hamama giren terler.
- C) Namazda gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz.
- D) Misafir kısmetiyle gelir.

Cevap: D

23. “Dikensiz gül olmaz.” atasözüyle anlatılmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çok iyi koruduğumuz, sakındığımız şeyler nedense çok kolay zarar görür.
- B) Güzel ya da iyi olan şeylerin zahmetli bir tarafı da vardır.
- C) Karşılaşılan her zorlukla beraber bir kolaylık olduğundan asla pes etmemeliyiz.
- D) İyilik eden insanlar, hayatları boyunca daima iyiliklerle karşılaşır.

Cevap: B

24. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi gerçek anlamlıdır?

- A) Birlikten kuvvet doğar.
- B) Ağaç yaş iken eğilir.
- C) Kaynayan kazan kapak tutmaz.
- D) Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.

Cevap: A

25. Aşağıdakilerden hangisi atasözü değildir?

- A) Ava giden avlanır.
- B) Deniz dalgalanmadan durulmaz.
- C) Dostlar alışverişte görsün.
- D) Dilin kemiği yok.

Cevap: C

26. Hangi seçenekte “Komşu komşunun külüne muhtaçtır” atasözünün anlamı doğru verilmiştir?

- A) Bir komşunun, komşusunun bahçesinde yetişen her türlü sebze meyveden almaya hakkı vardır.
- B) Komşu komşusunun kendisinden daha zengin olmasını istemez.
- C) Komşular birbirine karşı saygılı olmalıdır.
- D) Komşular en küçük bir şey için bile birbirine muhtaçtırlar.

Cevap: D

27. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi insanın önemli işleri başarmasının yolunun başkalarıyla işbirliği yapmaktan geçtiğini ifade eder?

- A) Yalnız taş duvar olmaz.
- B) Adamın iyisi iş başında belli olur.
- C) Akrabayla ye, iç; alışveriş yapma.
- D) El ile gelen düğün bayram.

Cevap: A

28. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi mecaz anlamı değildir?

- A) Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.
- B) Mum dibine ışık vermez.
- C) Ateş alevle söndürülmez.
- D) Balık baştan kokar.

Cevap: A

29. “Dostumuzun acı sözleri, iyi niyetle ve lehimize olduğu için bizi üzmez.” anlamına gelen atasözü hangisidir?

- A) Dostluk başka alışveriş başka.
- B) Dostun attığı taş baş yarmaz.
- C) Dost bin ise azdır; düşman bir ise çoktur.
- D) Dost başa bakar düşman ayağa.

Cevap: B

30. “Herkesin bildiği bir gerçek inkar edilemez.” anlamına gelen atasözü hangisidir?

- A) Son pişmanlık fayda etmez.
- B) Tek kanatla kuş uçmaz.
- C) Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
- D) Güneş balçıkla sıvanmaz.

Cevap: D

31. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi mecaz anlamlıdır?

- A) Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
- B) Son pişmanlık fayda etmez.
- C) Bugünün işini yarına bırakma.
- D) Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.

Cevap: A

32. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi farklı bir anlamdadır?

- A) Komşu komşunun külüne muhtaçtır.
- B) Komşuda pişer, bize de düşer.
- C) Ev alma, komşu al.
- D) Gülme komşuna, gelir başına.

Cevap: D

33. Atalarımızın doğa olaylarının nasıl olduklarını bir gözlem sonucunda ifade ettikleri atasözlerimiz de vardır.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu durum sonucunda oluşturulmuştur?

- A) Ellerin en kutlusu veren eldir.
- B) Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.

C) Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

D) Baykuşun kısmeti ayağına gelir.

Cevap: C

34. Aşağıda bazı atasözleri ve konuları yer almaktadır. Hangi seçenekte yanlış bir değerlendirme söz konusudur?

A) Sakla samanı, gelir zamanı. (Özlem)

B) Damlaya damlaya göl olur. (Birikim)

C) Bir elin nesi var iki elin sesi var. (Beraberlik)

D) Meyve veren ağacı taşlarlar. (Eleştiri)

Cevap: A

I) sol

II) görmesin

III) sağ

IV) elin

V) elinin

VI) verdiğini

35. Yukarıdaki sözcüklerden atasözü oluşturulmak istense doğru sıralama nasıl olur?

A) VI-I-II-IV-III-V

B) II-V-VI-I-III-IV

C) III-V-VI-I-IV-II

D) I-II-III-IV-V-VI

Cevap: C

36. Aşağıdaki atasözlerinin hangisi “Bir konu ile ilgili alakasız bir söz söyleyen” kişiler için söylenir?

A) Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.

B) Kurda sormuşlar: “Ensen neden kalın?” “Kendi işimi kendim yaparım.” demiş.

C) Deveye sormuşlar: “Boynun niye eğri?” “Nerem doğru ki?” demiş.

D) Dam üstünde saksakan, vur kazmayı beline.

Cevap: D

37. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi “Suçluların yanında, hatası olmayanlar da zarar görür.” anlamındadır?

- A) Kör ile yatan şaşı kalkar.
- B) Kör ölünce badem gözlü olur.
- C) Kurunun yanında yaş da yanar.
- D) Üzüm üzüme baka baka kararır.

Cevap: C

38. “Güvenme varlığa.....darlığa.”

Atasözünde boş bırakılan yere hangi sözcük getirilirse atasözü tamamlanmış olur?

- A) yakalanırsın
- B) tutulursun
- C) kalırsın
- D) düşersin

Cevap: D

39. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi “Bir kişinin giriştiği bütün işlerde baş araç ve en büyük etken akıldır.” anlamına gelir?

- A) Akıl akıldan üstündür.
- B) Akıl, kişiye sermayedir.
- C) Akıl yaşta değil baştadır.
- D) Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış.

Cevap: B

40. Ömer’le iki yıl Mustafa’nın evinde oturduk. Oturduğumuz ev kuzeyde olduğu için pek güneş görmüyordu. Bu nedenle kışın çok soğuk oluyordu. Sık sık hastalanıyorduk. Atalarımız.....demiştir. Rahat edemiyorduk. Güneş gören, bütçemize uygun bir ev arıyorduk.

Parçada boş bırakılan yere hangi atasözü getirilmelidir?

- A) Güneş balçıkla sıvanmaz.
- B) Ayağını yorganına göre uzat.
- C) Ev alma komşu al.
- D) Güneş girmeyen eve doktor girer.

Cevap: D

41. Yolculuğumuzun ortasında bir köye uğradık. Tesadüfen bir evin önünde durduk. Yaşlı bir teyze bizi karşıladı. Bizi evine davet etti. Hemen yemek hazırlığına başladı.

Annem, biz size zahmet vermeseydik deyince yaşlı teyze “Hiç, zahmet olur mu? Misafir kısmetiyle gelir” dedi.

Bu metinde altı çizili atasözünün anlamı aşağıdaki seçeneklerin hangisinde verilmiştir?

- A) Misafirlğe gitmekten çekinmemeliyiz.
- B) Misafir, geldiği eve bolluk ve bereket getirir.
- C) Misafir ev sahibine saygıda kusur etmemelidir.
- D) Misafirlğe gitmekten çekinmeliyiz.

Cevap: B

42. Bir şirketin insan kaynakları bölümünde çalışan Onur patronun bütün uyarılarına rağmen sık sık işe geç gitmekte ve hiçbir işi zamanında bitirmemektedir. Uzun süredir patronun uyarılarına kulak asmamaktadır. En sonunda patronu tarafından işten çıkarılmıştır. Bu süreçten haberi olan Onur’un eşi kendisine “.....” atasözünü hatırlatmıştır.

Boşluğa hangi atasözü getirilmelidir?

- A) İşleyen demir pas tutmaz.
- B) Rüzgar eken fırtına biçer.
- C) Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.
- D) Sabreden derviş muradına ermiş.

Cevap: C

43. Aşağıdakilerden hangisi atasözü değildir?

- A) Atı alan Üsküdar’ı geçti.
- B) Buzdan su damlar.
- C) Her çok azdan olur.
- D) Bu dünya lezzeti baki değildir.

Cevap: A

44. Dünyaya geldiğimiz andan ölünceye kadar her insan mutlaka bir başkasının yardımına ihtiyaç duyar. Tek başımıza her işin üstesinden gelmemiz mümkün değildir. İnsanlar bu yüzden şehirler kurup birlikte yaşamaktadırlar.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada anlatılanları destekleyen atasözlerinden biri değildir?

- A) Yalnız taş, duvar olmaz.
- B) Adam adama gerek olur.
- C) Birlikten kuvvet doğar.

D) Abanın kadri yağmurda bilinir.

Cevap: D

45. “Elverişsiz koşullarla, işe yaramaz araç gereçlerle iyi, olumlu, verimli iş yapılamaz.” cümlesi aşağıdaki atasözlerinden hangisiyle ilgilidir?

- A) Çürük tahta çivi tutmaz.
- B) Emek olmadan yemek olmaz.
- C) Bir vuruşla ağaç devrilmez.
- D) Gönülsüz yenen aş ya karın ağrıtır ya baş.

Cevap: A

46. Bir işe sonradan gelen, orada daha önce çalışandan daha başarısız ve geçimsiz olabilir. Dolayısıyla beğenmediğimiz o eskiyi bize aratır ve " keşke o gitmeseydi, o çok iyiydi " dedirttiği olur.

Açıklamaya uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ummadığın taş baş yarar.
- B) Gelene git denilmez.
- C) Gelen gideni aratır.
- D) Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir.

Cevap: C

47. “Horozu çok olan köyün sabahı geç olur.”

Atasözünün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir işe karışan çok olursa o iş gecikir.
- B) Acele iş iyi olmaz.
- C) Çokluk olan yerde anlaşmazlık olur.
- D) Bir işin iyi olması için iş bölümü şart.

Cevap: A

48. Aşağıdakilerden hangisi atasözü değildir?

- A) Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.
- B) Yardım edin sevap kazanın.
- C) Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
- D) Her çok azdan olur.

Cevap: B

49. “ Unutmak ya da unutulmak.” anlamına gelen atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gözden ırak olan gönülden de ırak olur.
- B) Ağaç yaprağıyla güzeldir.
- C) Taş düştüğü yerde ağırdır.
- D) Dost ile ye, iç; alışveriş etme.

Cevap: B

50. Aşağıdaki atasözlerinin boş yerlerine sırasıyla hangi seçenekteki kelimeler getirilmelidir?

Sütten ağzı yanan yoğurdu, yer.

Davulun sesi uzaktan gelir.

Denize düşen sarılır.

Dikensiz..... olmaz.

- A) üfleyerek-güzel-kayaya-gül
- B) yavaş-hoş-yılana-çiçek
- C) üfleyerek-güzel-yılana-gül
- D) üfleyerek-hoş-yılana-gül

Cevap: D

Ek-5: Deyimler Başarı Testi

1. “Duygu ve düşüncesini belli etmemek, bir şeyi bildiği halde bilmez gibi görünmek.” anlamına gelen deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ödev bilmek
- B) Renk vermemek
- C) Özü sözü bir olmak
- D) Resmiyete dökmek

Cevap: B

2. “Odaya hızlıca girerek mahalledeki kaza haberini damdan düşer gibi verdi.” cümlesindeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anlamsız
- B) Anlaşılması güç
- C) Birden bire
- D) Yerli yerinde

Cevap: C

3. “Karşısındakini çok ağır bir biçimde eleştirmek” anlamındaki deyim hangisidir?

- A) Paçavrasını çıkarmak
- B) Paçasını kaptırmak
- C) Sadede gelmek
- D) Pahalıya mal olmak

Cevap: A

4. “Nazar değmek” deyimının eş anlamlısı hangisidir?

- A) Göze girmek
- B) Göze batmak
- C) Göze gelmek
- D) Göze almak

Cevap: C

5. 1938’de dolma kalemlerin pabucu dama atıldı. Çünkü Macar gazeteci Biro, tükenmez kalemı geliştirdi. Tükenmez kalemlerin bulunuşu, kalem dünyası için bir devrim niteliği taşır.

Bu parçadaki altı çizili deyimle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olduğundan daha iyi bir konuma gelmek

- B) Kıymetini bilmeyerek haksızlık yapmak
- C) Daha sonra kullanmak üzere saklamak
- D) Kendisinden üstün bir şeyin çıkmasıyla gözden düşmek

Cevap: D

6. Bazı deyimler sadece gerçek anlamda kullanılır. Buna göre deyimlerden hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) El üstünde tutmak
- B) Ses getirmek
- C) Göz göze gelmek
- D) Dizlerinin bağı çözülmek

Cevap: C

(I) Yavru köpeğin çaresiz bakışları hepimizi çok üzmüştü. (II) Ertesi sabah ilk işimiz köpeğe güzel bir kulübe yapmak oldu. (III) Kulübeyi gören köpeğin gözlerinin içi güldü. (IV) O gün hepimiz çok mutlu olmuştuk.

7. Numaralanmış cümlelerin hangisinde deyim kullanılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Cevap: C

8. Maçı kaybetmemizin en büyük nedeni rakibimizi hafife almak oldu.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Küçümsemek, önemsememek
- B) Çekinmek, korkmak
- C) Analiz etmemek
- D) Gözünde çok büyütmek

Cevap: A

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “gizlice haber vermek” anlamında bir deyim kullanılmıştır?

- A) Kardeşim müjdeli haberi vermek için sabırsızlandı.
- B) Bir çocukla ona haber uçurmuştum.
- C) Yaptıklarımızdan annemin de haberi oldu.

D) Haberi atladığı için çok üzölmüştü.

Cevap: B

10. Aşağıdaki cümledeki boşluğa hangi deyim getirilmelidir?

Takdir belgesi alacağını duyunca sevinçten

- A) Etekleri zil çaldı.
- B) Etekleri tutuştu.
- C) Etmediğini bırakmadı.
- D) El sürmedi.

Cevap: A

11. Aşağıdakilerden hangisi, “Sel felaketine uğrayanlara devlet kucak açtı.” cümlesinde geçen “kucak açmak” deyiminin anlamına uygundur?

- A) Korumak, barınacak yer vermek
- B) Bir kimsenin haklarını savunmamak
- C) Üzüntüsünü gidermek için konuşmak
- D) Fakirler için yardım toplamak

Cevap: A

12. “Ayıkla pirincin taşını” deyimini hangi durumu belirtmek için kullanılır?

- A) İşin kolaylığını belirtmek için
- B) İşin kazanç getireceğini belirtmek için
- C) İşin değersizliğini belirtmek için
- D) İşin karmaşıklığını belirtmek için

Cevap: D

13. “İnsanlar bir şeyin fazla üstüne düşmemelidir.” cümlesinde, “üstüne düşmek” söz grubunun anlamına uygun seçenek hangisidir?

- A) Arkasından gitmek
- B) Gereğinden çok ilgilenmek
- C) Her zaman şüphelenmek
- D) Endişeye kapılmak

Cevap: B

14. Aşağıdakilerden hangisi “hareketsiz kalmak” anlamına gelen deyimdir?

- A) Put kesilmek

- B) Pusuya yatmak
- C) Pusulayı şaşırarak
- D) Pusuya düşürmek

Cevap: A

15. Birkaç yıldır birlikte çalışıyorlardı. İşleri son zamanlarda kötüye gidiyordu; fakat birbirlerine güvenleri tamdı. Bunca sıkıntıya birlikte Her şey eskisi gibi güzel olacaktı.

Yukarıdaki boşluğa uygun deyim hangisidir?

- A) göz dikmişlerdi.
- B) gözden çıkarmışlardı.
- C) göğüs germişlerdi.
- D) göze girmişlerdi.

Cevap: C

16. Halil usta ailesini çok seviyordu. Çocukları için şehir dışına çalışmaya gitmişti. Tam 6 aydır evden uzaktı. Çocukları Onları çok özlemişti.

Yukarıda boş bırakılan yere hangi deyim getirilmelidir?

- A) Gözünde tütüyordu.
- B) Gözünden sakınıyordu.
- C) Gözden düşüyordu.
- D) Gözüne çarpıyordu.

Cevap: A

17. “Hasret çekmek” deyimini hangisiyle ilişkilidir ?

- A) Mutluluk
- B) Kararsızlık
- C) Umut
- D) Özlem

Cevap: D

18. Tufan arkadaşlarıyla birlikte milli maç izliyordu. Maç boyunca çok heyecanlıydı. Maç çok çekişmeli geçiyordu. Çoğu pozisyonda Tufan bir seviniyor, bir kızılıyordu. Maç boyunca yerinde duramıyor.....

Tufan’ın durumunu ortaya koyan, boşluğa getirilmesi gereken deyim hangisidir?

- A) İşırtmez oluyordu.

- B) Hop oturup hop kalkıyordu.
- C) Kem küm ediyordu.
- D) Kafaya takıyordu.

Cevap: B

19. Hangi deyim “sadece kendi bildiğini yapmak, başkalarını dinlememek” anlamını vermektedir?

- A) Burnu havada olmak
- B) Burun kıvrırmak
- C) Burnundan kıl aldurmamak
- D) Burnunun dikine gitmek

Cevap: D

20. Aşağıdaki deyimlerin hangisi “benimsemek, iyice kabul etmek” anlamındadır?

- A) İçine sinmek
- B) Gözü ısırmak
- C) Dem vurmak
- D) Bozuk para gibi harcamak

Cevap: A

21. Anadolu’nun dağları üzerine neler söylenmedi, neler yazılmadı. Anadolu, dağ dedi durdu; dağlara döktü derdini. Ovasını, obasını çeviren sıra sıra dağları çilesinin ortağı saydı.

Bu parçadaki altı çizili deyimle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hak ettiği kötü duruma düşmek
- B) Acısını hatırlatıp üzülmesine yol açmak
- C) Gereksiz yere, üzüntü veren bir işe girişmek
- D) Sıkıntılarını ayrıntılı olarak anlatmak

Cevap: D

22. Abim yeni iş kurmuştu. Babam, ona: “Bu işte başarılı olmak istiyorsan.....”dedi.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilirse “yapacağı işe büyük önem verip özen göstererek girişmek” anlamı oluşur?

- A) Zamanını harcama.
- B) İşinin başından ayrılma.

C) İşine dört elle sarıl.

D) Kötü düşünme.

Cevap: C

23. Aşağıdakilerden hangisi “öğrenim görmek” anlamında kullanılan bir deyimdir?

A) Kaleme almak

B) Mürekkep yalamak

C) Damgasını vurmak

D) Başını kaşımaya vakit bulamamak

Cevap: B

24. Aşağıdaki deyimlerden hangisi “boyun eğmemek, direnmek” anlamındadır?

A) Karşı koymak

B) Sesini yükseltmek

C) Sorguya çekmek

D) Mekik dokumak

Cevap: A

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “bıktırmak, usanç vermek” anlamında bir deyim kullanılmıştır?

A) Bir köşeye atılmak onu derinden yaralamıştı.

B) Televizyon dizileri kabak tadı vermeye başladı.

C) Yüzünden düşen bin parçaydı.

D) Kimsenin ruhu duymadan oradan uzaklaştık.

Cevap: B

I. İleri gitmek

II. Haddini bildirmek

III. Çizmeden yukarı çıkmak

IV. Yolunu kesmek

26. Yukarıdaki deyimlerden hangi ikisi aynı anlamdadır?

A) I-II

B) II-III

C) I-III

D) II-IV

Cevap: C

27. “Onunla konuştuğu için çok sevinçliydi.” cümlesinden sonra anlamı pekiştirmek için hangi deyim getirilmelidir?

- A) Gözleri dolu dolu olmuştu.
- B) Ağzı kulaklarına varıyordu.
- C) Sinirleri gerilmişti.
- D) Yüreği ağzına gelmişti

Cevap: B

28. “Baş edememek” deyiminin anlamını en iyi açıklayan seçenek hangisidir?

- A) Denetim altında bulunan kimseyi denetlemeyip başıboş bırakmak.
- B) Olumsuzlukların günden güne artması.
- C) Bir kimseyi yola getirmeye ya da herhangi bir şeyi başarmaya gücü yetmemek.
- D) Güçlünün emrine uymayı.

Cevap: C

29. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “birdenbire ve yersiz olarak” anlamında kullanılan bir deyim vardır?

- A) Böyle kötü bir haber damdan düşer gibi söylenir mi?
- B) Ev sahibinden köşe bucak kaçıyor, onunla karşılaşmak istemiyordu.
- C) Yine bir dalavere çeviriyor bu adam galiba.
- D) Etrafı seyre dalmıştı.

Cevap: A

30. Aşağıdaki deyimlerin hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

- A) Kapısı açık (konuksever)
- B) Ağzında bakla ıslanmamak (sır saklayan)
- C) Küplere binmek (çok kızmak)
- D) Kulak vermek (dikkatli dinlemek)

Cevap: B

31. Hatay’da bir ortaokula öğretmen olarak atanmışım. Daha önce hiçbir okulda çalışmamışım. Çiçeği burnunda bir öğretmendim.

Altı çizili deyim cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güzel giyimli

- B) Çok taze, çok yeni
- C) İdealist, çalışkan
- D) Tecrübesiz, işi bilmeyen

Cevap: B

32. Aşağıdaki deyimlerden hangisi “yetkisini yasalara aykırı yolda kullanmak” anlamındadır?

- A) Kötü yola sapmak
- B) Kötüye çekmek
- C) Kötüye kullanmak
- D) Kötü düşünmek

Cevap: C

33. Bir fırsat bulursam ailemi ziyaret etmek için Antalya’ya gitmeyi düşünüyorum.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zamanı verimli kullanmak
- B) Elindeki imkânı değerlendirmemek
- C) Rastlamak, rast gelmek
- D) Uygun, elverişli zaman bulmak

Cevap: D

34. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “eksiklik veya bozukluklarını gidermek veya denetlemek için incelemek” anlamında bir deyim kullanılmıştır?

- A) Yarın elektrik tesisatını elden geçireceğiz.
- B) Ders açığını kapatmak için çok çalışıyordu.
- C) Biz artık o defteri kapattık, diye cevap verdi.
- D) İşler sarpa sarınca benden yardım istedi.

Cevap: A

35. “Dil” ile yapılan aşağıdaki deyimlerden hangisi “bir sözü söylemeye gönlü razı olmamak” anlamındadır?

- A) Dili dönmemek
- B) Dili varmamak
- C) Dil dökmek
- D) Dili döndüğü kadar

Cevap: B

36. O an çocukluğum ve çocukluğumda oynadığım oyunlar gözümün önüne geldi.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hatırlamak
- B) Öğrenmek
- C) Özlememek
- D) Unutmak

Cevap: A

37. Ne yapacağımı şaşırdım, lütfen işten anlayan biri bana yol gösterson.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İş yapan birine yardım etmek
- B) Birinin önündeki engelleri kaldırmak
- C) Ne yapılacağını, nasıl yapılacağını öğretmek
- D) Birine maddi destekte bulunmak

Cevap: C

38. Televizyon izleyerek kendini avutuyordu.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Geliştirmek
- B) Oylanmak
- C) Dinlenmek
- D) Bir şey öğrenmek

Cevap: B

39. Büyükler araya girerek iki aile arasındaki sorunu çözmek istemişti.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İki kişiyi uzlaştırmaya çalışmak
- B) Kendinden taviz vermek
- C) Zor bir işte birine destek olmak
- D) Birinin yerine işini yapmak

Cevap: A

40. Babam, eline geçen parayla komşularımıza yardım etmeyi aklından geçirmiş. Çünkü onların çektiği sıkıntıları gördükçe rahatı kaçıyormuş.

Aşağıdakilerden hangisi bu metindeki altı çizili deyimlerden birinin anlamı değildir?

- A) Bir şeyi yapmayı düşünmek
- B) Açıklamak, izah etmek
- C) Rahatsız, tedirgin olmak
- D) Kazanmak, elde etmek

Cevap: B

41. “Göbek” ile yapılan aşağıdaki deyimlerden hangisi “çok sevinmek” anlamındadır?

- A) Göbeği çatlamak
- B) Göbek atmak
- C) Göbek bağlamak
- D) Göbeği biriyle bağlı

Cevap: B

42. Bu projeyi hayata geçirmek için uzun yıllar mücadele ettim.

Bu cümledeki altı çizili deyim anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uygulanır duruma getirmek
- B) Zor bir duruma girmek
- C) Kendine bir ortak bulmak
- D) İş karmaşık hale getirmek

Cevap: A

43. Dedem, bu utanmaz adamı kapı dışarı etti.

Bu cümledeki altı çizili deyim anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dışarıda karşılamak
- B) Kovmak, dışarı atmak
- C) Şikâyet etmek
- D) Yakalamak

Cevap: B

44. Kuraların açıklanmasını heyecanla bekleyen pek çok insan düş kırıklığına uğradı.

Bu cümledeki altı çizili deyim anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Heyecanlanmak
- B) Ertelemek
- C) Sonunda kazançlı çıkmak
- D) Beklediği sonucu alamamak

Cevap: D

45. Kadın, üç kızıyla bir oğlunu okutmak için yıllarca saçını süpürge etmişti.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kadının, özveriyle çalışıp hizmet etmesi
- B) Çocuklarıyla ilgilenmemek
- C) Kazanç getirecek bir iş bulmak
- D) Uzun süre evine uğramamak

Cevap: A

46. Doktor tuzlu ve aşırı yağlı yiyeceklerden uzak durmamı salık verdi.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Reçete yazmak
- B) Kabul etmek
- C) Tavsiye etmek
- D) Yasaklamak

Cevap: C

47. O yazar, bizim kuşağa ışık tutmuş bir aydındır.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Alanında eser vermek
- B) Farklı çalışmalara imza atmak
- C) Toplumla uyumlu bir şekilde yaşayamamak
- D) Düşüncesiyle rehberlik etmek, yol göstermek

Cevap: D

48. Süleyman amcam bizim dükkândan elini ayağını çekmişti.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uğramaz olmak
- B) Destek olmak

- C) Darılmak, gücenmek
- D) Başka bir yere taşınmak

Cevap: A

49. “İş” sözcüğüyle yapılan aşağıdaki deyimlerden hangisi “iş yapılabilir duruma getirmek” anlamındadır?

- A) İşe koşmak
- B) İşten güçten kalmak
- C) İş başından aşkın
- D) İş yoluna koymak

Cevap: D

50. Arkadaşım istediğini yaptırmak için sabahtan beri başımın etini yedi.

Bu cümledeki altı çizili deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gönlünü almak
- B) Sürekli konuşmak
- C) Yardımcı olmak
- D) Fikrini sormak

Cevap: B

